

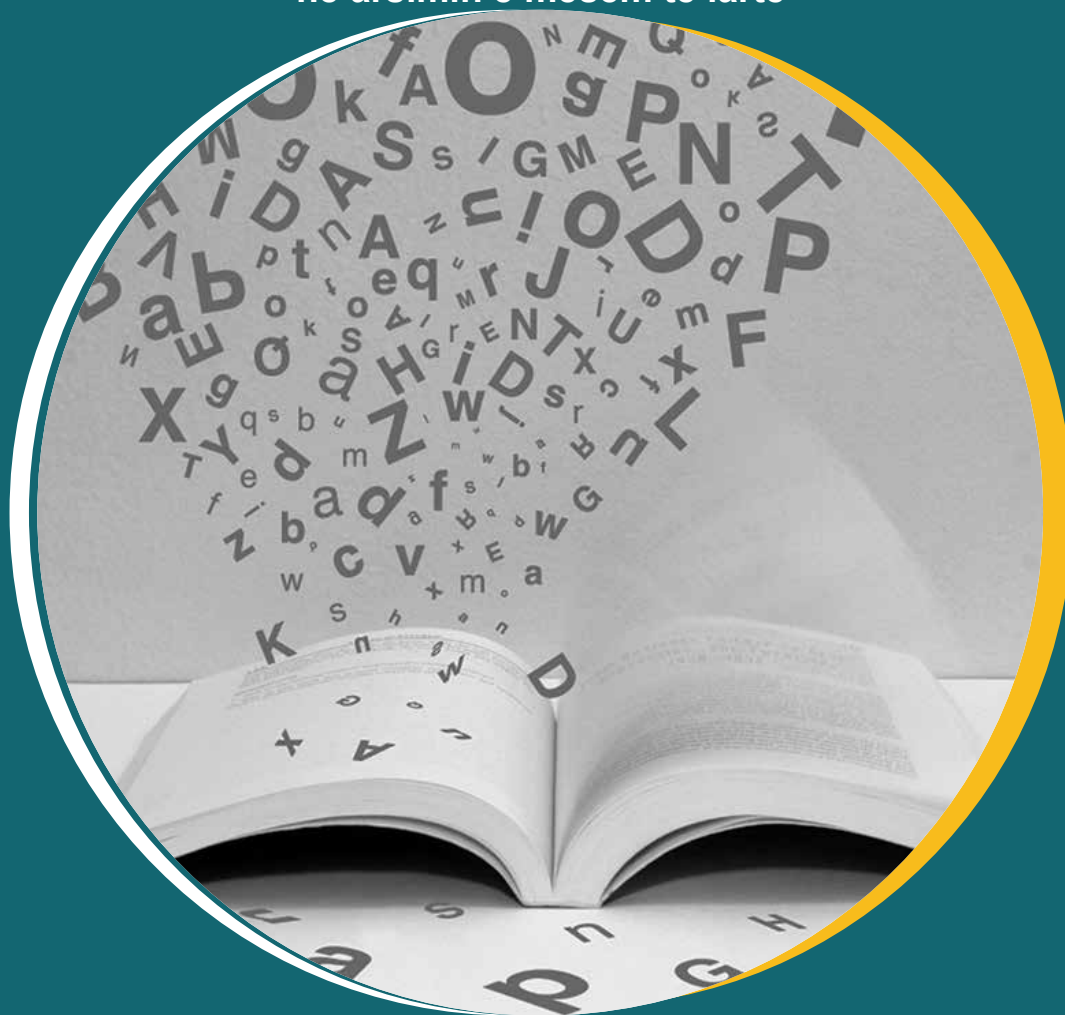

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

MINISTRIA E ARSIMIT, SPORTIT DHE RINISË
INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

UDHËZUES KURRIKULAR LËNDOR PËR
GJUHËN SHQIPE DHE LETËRSINË

Material ndihmës për mësuesit e gjuhës shqipe dhe letërsisë
në arsimin e mesëm të lartë

KLASAT 10-12

TIRANË, 2018

Përgatiti udhëzuesin:

Erida Koleci, IZHA

Kontribuan:

Nikolin Gërmenji, DAR Korçë

Natasha Kazmaj, shkolla “New York High School”, Tiranë

Ermira Ymeraj, shkolla “Jordan Misja”, Shkodër

Udhëzuesi për zhvillimin e lëndëve “Gjuhë shqipe”, “Letërsi” dhe “Letërsi me zgjedhje” në arsimin e mesëm të lartë është produkt i konsultimeve dhe i diskutimeve me mësues dhe me specialistë të këtyre lëndëve në këtë cikël shkollimi.

Prodhim i IZHA-s, 2018

www.izha.edu.al

Copy right © IZHA

TABELA E PËRMBAJTJES

1.	HYRJE	4
2.	QËLLIMET E UDHËZUESIT LËNDOR	4
3.	RËNDËSIA E LËNDËVE TË GJUHËS SHQIPE, TË LETËRSISË DHE TË LETËRSISË ME ZGJEDHJE NË ARSIMIN E MESËM TË LARTË	6
3.1	<i>Fusha “Gjuhët dhe komunikimi” dhe lëndët “Gjuhë shqipe”, “Letërsi” dhe “Letërsi me zgjedhje”</i>	6
3.2	<i>Kompetencat e lëndëve “Gjuhë shqipe”, “Letërsi” dhe “Letërsi me zgjedhje”</i>	8
4	KOHA MËSIMORE	10
5	QËLLIMET E PROGRAMEVE TË LËNDËVE “GJUHË SHQIPE”, “LETËRSI” DHE “LETËRSI ME ZGJEDHJE” NË KLASAT X-XII	14
6	RISITË E PROGRAMEVE TË GJUHËS SHQIPE, TË LETËRSISË DHE TË LETËRSISË ME ZGJEDHJE	16
7	ZHVILLIMI I KOMPETENCAVE KYÇ NËPËRMJET LËNDËVE TË GJUHËS SHQIPE, LETËRSISË DHE LETËRSISË ME ZGJEDHJE	18
8	MODELE TË INTEGRIMIT NDËRLËNDOR MES GJUHËS SHQIPE DHE LËNDËVE TË TJERA	21
9	METODOLOGJIA PËR ZHVILLIMIN E GJUHËS SHQIPE, TË LETËRSISË DHE TË LETËRSISË ME ZGJEDHJE	25
9.1	<i>Strategjitë e të lexuarit</i>	25
9.2	<i>Fazat e të shkruarit</i>	27
9.3	<i>Metodat dhe teknikat mësimore që mund të përdoren në lëndën e gjuhës shqipe</i>	Error!
	Bookmark not defined.	
10	PLANIFIKIMI NË LËNDËN E GJUHËS SHQIPE, NË LËNDËN E LETËRSISË DHE NË LËNDËN E LETËRSISË ME ZGJEDHJE	50
10.1	<i>Llojet e planifikimeve</i>	50
10.2	<i>Planifikimi vjetor i lëndës</i>	51
10.3	<i>Planifikimi sipas periudhave</i>	57
10.4	<i>Planifikimi ditor</i>	61
10.5	<i>Modele planifikimi ditor (me orë të njëpasnjëshme 45 + 45)</i>	62
11.	VLERËSIMI I NXËNËSVE NË LËNDËN E GJUHËS SHQIPE, NË LËNDËN E LETËRSISË DHE NË LËNDËN E LETËRSISË ME ZGJEDHJE	69
11.1	<i>Nivelet e arritjeve</i>	70
11.2	<i>Vlerësimi i vazhduar</i>	70
11.3	<i>Vlerësimi me portofol lëndor</i>	73
11.4	<i>Vlerësimi me test ose detyrë përmbledhëse</i>	76
11.5	<i>Vlerësimi periodik</i>	87
11.6	<i>Vlerësimi përfundimtar</i>	87
11.7	<i>Vlerësimi i esesë</i>	90
11.8	<i>Ndryshime pozitive që sjell vlerësimi i bazuar në kompetenca</i>	94
	<i>Bibliografia</i>	95

1. HYRJE

Thomas Eliot ka thënë se nuk ka asgjë të përhershme, përveç ndryshimit. Në fakt, ato që po e karakterizojnë sot, botën dhe njerëzimin janë ndryshimet e shpejta, si: zhvillimi i teknologjisë, kërkesat e reja në tregun e punës, marrëdhëniet në shoqëri, aspiratat njerëzore në shekullin e ri etj. Pa dyshim që këtyre ndryshimeve, arsimit duhet t'u përgjigjet me ritme të shpejta e cilësore.

¹E ardhmja kërkon që individi të jetë nxënës përgjatë gjithë jetës, të ketë aftësi të mira komunikimi, të përdorë në mënyrë të efektshme teknologjinë, të jetë i aftë të zgjidhë probleme, të zhvillojë mendimin kritik dhe krijues, të ndërmarrë nisma dhe iniciativa etj. Të gjitha këto lidhen me konceptin e kompetencave për të nxënëit gjatë gjithë jetës, të cilat mundësojnë përgatitjen e individëve për të qenë të suksesshëm në jetën personale, sociale dhe profesionale². Arsimit, në përgjithësi, dhe kurrikula, në veçanti, duhet të synojnë formimin e këtyre kompetencave. Ky është fokusi kryesor i reformës së re kurrikulare, e cila përfshiu të gjitha ciklet e arsimit parauniversitar, si dhe të gjitha fushat dhe lëndët mësimore.

Pjesë e kësaj reforme janë edhe programet e gjuhës shqipe dhe të letërsisë. Gjuha shqipe dhe letërsia janë lëndët kryesore që ndikojnë në zhvillimin intelektual, shoqëror, estetik dhe emocional të nxënësve. Ato i pajisin nxënësit me njohuri, aftësi, vlera dhe qëndrime, të cilat janë përcaktuese jo vetëm për arritjet e tyre në çdo fushë dhe lëndë mësimore, por edhe për të qenë të suksesshëm në botën përtej shkollës. Duke qenë kaq të rëndësishme në jetën njerëzore, gjuha shqipe dhe letërsia janë trajtuar si të tilla edhe në kurrikulën e shkollës.

Në procesin e zbatimit të programeve të reja janë të nevojshme mbështetja dhe udhëzimet e vazhdueshme për mësuesit. Pjesë e kësaj mbështetjeje është edhe hartimi i udhëzuesit lëndor për mësuesit e gjuhës shqipe dhe të letërsisë së arsimit të mesëm të lartë (klasat 10- 12).

2. QËLLIMET E UDHËZUESIT LËNDOR

¹ Korniza Kurrikulare e arsimit parauniversitar në Republikën e Shqipërisë, 2014. IZHA

Udhëzuesi lëndor është një material ndihmës për mësuesit e gjuhës shqipe dhe të letërsisë të klasave 10-12. Ai ka për qëllim:

- të zbërthejë dhe të sqarojë kërkesat e programeve lëndore;
- të orientojë mësuesit në procesin e planifikimit (planit vjetor lëndor, planit të periudhës dhe planit ditor);
- të udhëzojë mësuesit në procesin e vlerësimit të arritjeve të nxënësve, duke u bazuar në rezultatet e të nxënësve të kompetencave kyç dhe të kompetencave lëndore, si dhe në nivelet e arritjeve;
- të ndihmojë mësuesit në përzgjedhjen e teknikave, strategjive dhe metodave mësimore që synojnë të zhvillojnë kompetencat e lëndëve dhe kompetencat kyç;
- të udhëzojë mësuesit që të përzgjedhin burime të ndryshme të nxënësve për të përmbushur kërkesat e programeve lëndore.

Përdoruesit e udhëzuesit janë mësuesit, specialistët e arsimit, fakultetet e mësuesisë etj.

- *Mësuesit* do ta përdorin udhëzuesin lëndor që të orientojnë se si duhet ta ndërtojnë mësimdhënien për të pajisur nxënësit me kompetencat kyç dhe kompetencat e lëndëve, si dhe për të përmbushur kërkesat e programit.
- *Specialistët e arsimit* mund ta përdorin udhëzuesin lëndor për qëllime monitorimi, vlerësimi, studimi etj.
- *Fakultetet e mësuesisë* mund ta përdorin udhëzuesin lëndor për përgatitjen efektive të mësuesve të ardhshëm të gjuhës shqipe dhe të letërsisë, si dhe mund ta rekomandojnë për praktikën profesionale të studentëve.

Struktura e udhëzuesit është pasqyruar më poshtë.

Udhëzuesi:

- përshkruan rëndësinë e lëndës së gjuhës shqipe, lëndës së letërsisë dhe lëndës së letërsisë me zgjedhje në arsimin e mesëm të lartë;
- përshkruan kompetencat që zhvillojnë lëndët e gjuhës shqipe dhe të letërsisë;
- liston risitë e programeve të gjuhës shqipe, të letërsisë dhe të letërsisë me zgjedhje;
- jep udhëzime për metodat dhe teknikat mësimore që mund të përdoren për të zhvilluar kompetencat kyç dhe lëndore;

- përshkruan risitë në procesin e planifikimit dhe llojet e planeve mësimore që duhet të hartojë mësuesi;
- ofron modele planesh vjetore, modele planesh të periudhave dhe modele orësh mësimi;
- shtjellon teknikat dhe instrumentet e vlerësimit të nxënësit;
- ofron modele testesh, projektesh dhe portofolash lëndorë.

Udhëzuesi përqendrohet më shumë te shembujt, modelet dhe ilustrimet, në mënyrë që t'i shërbejë sa më mirë veprimtarisë së përditshme të mësuesit.

3. RËNDËSIA E LËNDËVE TË GJUHËS SHQIPE, TË LETËRSISË DHE TË LETËRSISË ME ZGJEDHJE NË ARSIMIN E MESËM TË LARTË

3.1 Fusha “Gjuhët dhe komunikimi” dhe lëndët “Gjuhë shqipe”, “Letërsi” dhe “Letërsi me zgjedhje”

Lëndët “Gjuhë shqipe”, “Letërsi” dhe “Letërsi me zgjedhje” bëjnë pjesë në fushën “Gjuhët dhe komunikimi”. Kjo fushë i aftëson nxënësit që të përdorin saktë gjuhën për të komunikuar, për të plotësuar interesat e tyre personale, si dhe për të përmbushur kërkesat e shoqërisë dhe të tregut të punës.

Lëndët e fushës “Gjuhët dhe komunikimi” nxitin dëshirën dhe kuriozitetin e nxënësve për t’u bërë lexues aktivë e të pavarur dhe shkruar të saktë, origjinalë dhe krijues. Po kështu, ato zhvillojnë te nxënësit njohuritë, shkathtësitë, qëndrimet dhe vlerat e duhura që ata të flasin dhe të dëgjojnë në mënyrë korrekte në varësi të situatës dhe të qëllimit që kanë.

Gjuhë shqipe

Lënda e gjuhës shqipe ka një rëndësi të veçantë në kurrikulën e arsimit të mesëm të lartë. Nëpërmjet kësaj lënde, nxënësit:

- fitojnë njohuri dhe demonstrojnë shkathtësi, vlera dhe qëndrime rreth sistemit gjuhësor të shqipes;
- fitojnë njohuri dhe demonstrojnë shkathtësi, vlera dhe qëndrime për të komunikuar (të folurit, të dëgjuarit, të lexuarit dhe të shkruarit) në mënyrën e duhur.

Lënda e gjuhës shqipe, gjithashtu, siguron mundësi që nxënësit të ndiejnë fuqinë e gjuhës si një mënyrë për të shprehur përvojat e tyre dhe për të shmangur vështirësitë që ndajnë individët. Nxënësit, gjatë zhvillimit të kësaj lënde, ndërtojnë dhe zhvillojnë kompetencat gjuhësore, në mënyrë që të bëhen anëtarë kritikë dhe aktivë në shoqëri. Duke u mbështetur në studimin e teksteve të llojeve dhe tematikave të ndryshme, programi nxit vlerësimin e trashëgimisë së pasur kulturore dhe gjuhësore. Nëpërmjet këtyre teksteve, nxënësit dallojnë dhe vlerësojnë jo vetëm strukturën dhe karakteristikat e vetë teksteve, por edhe mesazhet dhe kuptimet e tyre.

Letërsi

Letërsia është një nga lëndët kryesore në arsimin e mesëm të lartë dhe bën pjesë në kurrikulën bërthamë. Ajo ndikon në formimin estetik dhe letrar, në rritjen e aftësive krijuese dhe në pasurimin e aftësive shprehëse të nxënësve. Kjo lëndë, gjithashtu, mundëson krijimin e një raporti pozitiv dhe të qëndrueshëm mes nxënësve dhe artit të letërsisë. Programi i saj mbështetet në njohuritë, shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet që nxënësit kanë fituar në arsimin bazë. Në ciklin 9-vjeçar, letërsia mësohet e integruar me gjuhën shqipe. Në arsimin e mesëm të lartë, letërsia studiohet si veprimtari krijuese, subjektive dhe e vetëmjaftueshme. Ajo shihet e lidhur me zhvillimin historik e shoqëror, me filozofinë e kohës, por jo si mjet i thjeshtë që ilustron historinë.

Letërsi me zgjedhje

Letërsia me zgjedhje zgjeron dhe thellon njohuritë e marra në lëndën e letërsisë në kurrikulën bërthamë bërthamë. Ajo ndikon në formimin estetik dhe letrar, në rritjen e aftësive krijuese dhe në pasurimin e aftësive shprehëse të nxënësve. Kjo lëndë, gjithashtu, u krijon mundësi nxënësve që të njohin dhe të vlerësojnë pasurinë tonë folklorike, si dhe të analizojnë dhe të gjykojnë ndikimet që letërsia shqipe ka pasur nga folklori.

Letërsia me zgjedhje zhvillohet në klasën e dymbëdhjetë. Programi i saj mbështetet në njohuritë, shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet që nxënësit kanë fituar deri në klasën e njëmbëdhjetë. Lënda

ka dy boshte kryesore, të cilat janë folklori shqiptar dhe ndikimi i letërsisë nga ky folklor, duke marrë kështu trajtën e një letërsie të krahasuar.

Letërsia gojore është një burim i pashtershëm për njohjen e kulturës, të filozofisë, të jetës dhe të shpirtit artistik të popullit tonë. Si e tillë, ajo duhet njohur dhe duhet studiuar, në mënyrë që nxënësit ta duan dhe ta vlerësojnë atë, si një pasuri të vlerë dhe të krahasueshme me folklorin e popujve të tjerë.

Folklori, gjithashtu, ka qenë dhe është burim frymëzimi për shkrimtarët tanë, pasi ata gjejnë në të shtratin e përshtatshëm dhe unik për të ndërtuar veprën e tyre. Gjatë zhvillimit të lëndës, nxënësit do të studiojnë krijime folklorike të gjinive dhe të llojeve të ndryshme letrare. Po kështu, nxënësit do të analizojnë dhe do të vlerësojnë elementet e përmbajtjes dhe të formës letrare, për të cilat shkrimtarët janë ndikuar nga folklori, natyrisht edhe duke i tjetërsuar dhe duke u dhënë trajta origjinale. Nxënësit do të gjykojnë për vlerat dhe për origjinalitetin që ndikimi nga krijimtaria gojore popullore i jep veprës së një shkrimtari.

3.2 Kompetencat e lëndëve “Gjuhë shqipe”, “Letërsi” dhe “Letërsi me zgjedhje”

Gjuhë shqipe

Gjuha shqipe, si çdo lëndë tjetër, mundëson zotërimin e kompetencave kyçe, të përcaktuara në kornizën kurrikulare. Këto kompetenca janë të domosdoshme për një individ, i cili duhet të përmbushë me sukses kërkesat personale, shoqërore dhe profesionale. Këtë “mision” lënda e realizon nëpërmjet ndërtimit dhe zhvillimit të kompetencave të saj. Duke u bazuar në synimet dhe specifikat e lëndës, pesë kompetencat e saj janë:

- Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar.
- Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme.
- Të shkruarit për qëllime personale dhe funksionale.
- Të lexuarit e teksteve të ndryshme.
- Përvetësimi i rregullave gramatikore, drejtshkrimore dhe të pikësimit.

Puna për ndërtimin e kompetencave kyç dhe të kompetencave lëndore ka nisur që në arsimin bazë. Në këtë cikël arsimit, nxënësit janë pajisur me njohuritë, shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet

e domosdoshme për jetën dhe për tregun e punës. Mirëpo kompetenca zhvillohet dhe përsoset gjatë gjithë jetës dhe nuk ka pikëmbërritje. Në arsimin e mesëm të lartë, nxënësit përballen me sfida të reja. P.sh., nga kontekste familjare dhe informale (me shokët e shoqet e klasës dhe me mësuesit), nxënësit tani do të flasin e do të diskutojnë në kontekste më formale (në një debat në shkollë, në aktivitete me mësues, në veprimtari të ndryshme) dhe do të ushtrohen edhe për të folurit në publik.

Në lëndën e gjuhës shqipe, nxënësit:

- 📁 kuptojnë, analizojnë, nxjerrin përfundime, sintetizojnë dhe vlerësojnë tekste të gjuhës së folur, të gjuhës së shkruar etj.;
- 📁 hulumtojnë ose kërkojnë, planifikojnë, skicojnë, riskicojnë, redaktojnë dhe prezantojnë tekste të ndryshme.

Duke dëgjuar dhe duke lexuar, nxënësit do të shohin sesi nëpërmjet gjuhës përcillen ide, ndjesi, opinione, fakte etj., të cilat formulohen në stile dhe në lloje të ndryshme tekstesh. Duke prezantuar dhe duke shkruar nxënësit ndërtojnë, formojnë dhe modelojnë përvoja nëpërmjet stilit, gjinive e kontekstit. Gjithashtu, duke shkruar dhe prezantuar, nxënësit aftësohen të krijojnë përvojën e vet. Është e domosdoshme të theksohet se mësimi i gjuhës bëhet mbi të gjitha nëpërmjet rritjes së kompleksitetit të teksteve, me të cilat përballen nxënësit nga klasa X deri në klasën XII. Janë pikërisht këto tekste dhe shkalla e vështirësisë së tyre në rritje, të cilat bëjnë që edhe rezultate të nxëni në formulim me vitin paraardhës, të trajtohen në nivele dhe mënyra të ndryshme.

Letërsi

Bazuar në synimet dhe specifikat e lëndës së letërsisë, kompetencat e saj janë:

- Analiza dhe interpretimi i teksteve të gjinive dhe të llojeve³ të ndryshme letrare.
- Vlerësimi i letërsisë shqipe dhe asaj botërore në periudha të ndryshme letrare dhe historike.

Puna për ndërtimin e kompetencave kyç dhe të kompetencave lëndore ka nisur që në arsimin bazë. Në arsimin bazë, nxënësit janë pajisur me njohuritë, shkathtësitë, vlerat dhe qëndrimet e domosdoshme për jetën dhe tregun e punës. Mirëpo kompetenca zhvillohet vazhdimisht, gjatë

³ Tekste poetike, tekste në prozë dhe tekste dramatike

gjithë jetës, dhe nuk ka pikëmbërritje. Në arsimin e mesëm të lartë, nxënësit kanë para tyre sfida të reja. P.sh., ata njohin dhe analizojnë në mënyrë më të thelluar vepra të gjinive letrare të ndryshme (që janë në përputhje me zhvillimin e tyre), gjykojnë për periudhat dhe drejtimet e ndryshme letrare, vlerësojnë krijimtarinë letrare të autorëve të ndryshëm etj.

Letërsi me zgjedhje

Njësoj si lënda e letërsisë bërthamë, edhe lënda e letërsisë me zgjedhje ndërton dhe zhvillon të njëjtat kompetenca lëndore, që janë:

- Analiza dhe interpretimi i teksteve të gjinive dhe të llojeve të ndryshme letrare.
- Vlerësimi i folklorit dhe vlerësimi i letërsisë shqipe në periudha të ndryshme letrare dhe historike.

Në lëndën e letërsisë me zgjedhje, nxënësit kanë para tyre sfida të reja. Ata zgjerojnë dhe thellojnë njohuritë, aftësitë, vlerat dhe qëndrime në lidhje me letërsinë gojore dhe të shkruar, edhe në rrafsh krahasues.

4 KOHA MËSIMORE

Gjuhë shqipe

Gjuha shqipe zhvillohet përgjatë tri viteve të arsimit të mesëm të lartë. Në tabelën e mëposhtme është dhënë koha mësimore për shkallën e pestë dhe shkallën e gjashtë (klasat X-XII).

Klasa/ shkalla	X	XI	Shkalla V	XII	Shkalla VI
Orë/javë	2	2	4	2	2
Javë mësimore	36	36	72	34	34
Orë gjithsej	72	72	144	68	68

Koha mësimore përdoret:

- për njohuri të reja;
- për përsëritje;

- për testime;
- për ushtrime;
- për punë me shkrim ose ese;
- për vetëvlerësime;
- për projekte kurrikulare etj.

Në lëndën e gjuhës shqipe, gjatë çdo ore mësimi, nxënësit flasin, dëgjojnë, lexojnë, shkruajnë dhe fitojnë njohuri dhe shkathtësi rreth sistemit gjuhësor. Kjo do të thotë që çdo orë mësimi shërben për ndërtimin dhe zhvillimin e kompetencave lëndore. Orët e mësimi shërbejnë edhe për zhvillimin e kompetencave kyçe.

Sugjerime për ndarjen e kohës mësimore sipas klasave

Ndarjet kryesore	Orë mësimi të sugjeruara	
	Klasat X dhe XI	Klasa XII
Të folurit, të dëgjuarit, të lexuarit dhe të shkruarit e teksteve të ndryshme (përshkruese, rrëfyese, argumentuese, udhëzuese, informuese-paraqitëse). <i>Shënim. Koha mësimore duhet të shpërndahet në mënyrë të barabartë (afërsisht) mes llojeve të teksteve.</i>	40 orë	35 orë
Përvetësimi i rregullave gramatikore, drejtshkrimore dhe të pikësimit <i>Shënim. Njohuritë gramatikore, rregullat e drejtshkrimit dhe të pikësimit duhet të integrohen me studimin e teksteve përshkruese, rrëfyese, argumentuese, udhëzuese, informuese-paraqitëse.</i>	32 orë	27 orë
Përgatitja e nxënësve për provimet e Maturës Shtetërore <i>Shënim. Këto orë mund të planifikohen përgjatë vitit shkollor ose në fund të tij.</i>	-	6 orë
Gjithsej:	72 orë	68 orë

Letërsi

Në tabelën e mëposhtme është dhënë koha mësimore për shkallën e pestë dhe për shkallën e gjashtë (klasat X-XII).

Klasa/ shkalla	X	XI	Shkalla V	XII	Shkalla VI
Orë/javë	2	2	4	2	2
Orë gjithsej	72	72	144	68	68

Koha mësimore përdoret:

- për njohuri të reja;
- për përsëritje;
- për dramatizime;
- për biseda letrare;
- për testime;
- për ese;
- për projekte etj.

Analiza dhe studimi i veprave letrare që janë sugjeruar në program (së bashku me jetën dhe veprimtarinë e autorit), sugjerohen që të zhvillohen afërsisht **5 orë mësimore**. Në lëndën e letërsisë, gjatë çdo ore mësimi nxënësit ndërtojnë dhe zhvillojnë të dyja kompetencat lëndore.

Letërsi me zgjedhje

Lënda e letërsisë me zgjedhje zhvillohet në dy orë mësimore në javë. Në klasën XII ka 34 javë mësimore. Orët mësimore të këtij programi ndahen në dy pjesë. Koha mësimore që sugjerohet të përdoret për njohuri të reja, për përsëritje, për testime etj., është **52 orë**. Ndërsa **16 orë** mund të përdoren për projekte, për ese, për studime ose hulumtime të ndryshme, si dhe për krijime artistike të nxënësve (tregime, poezi, përralla, piktura etj.), të cilat bazohen në motive ose elemente të tjera nga folklori.

Ndarjet kryesore	Orë të sugjeruara
------------------	-------------------

Folkloristika	4 orë
Lirika popullore	14 orë
Epika popullore	16 orë
Ndikimi i shkrimtarëve nga folklori ynë <i>Shënim:</i> Fragmentet nga veprat që studiohen në letërsinë bërthamë, punohen në një 1 orë mësimi.	18 orë
Projekte, dramatizime, ese, studime ose hulumtime të ndryshme, si dhe krijime artistike të nxënësve, të cilat bazohen në motive ose në elemente të tjera nga folklori ynë.	16 orë
Gjithsej:	68 orë

5 QËLLIMET E PROGRAMEVE TË LËNDËVE “GJUHË SHQIPE”, “LETËRSI” DHE “LETËRSI ME ZGJEDHJE” NË KLASAT X-XII

Gjuhë shqipe

Në lëndën e gjuhës shqipe në arsimin e mesëm të lartë, nxënësit:

- përforcojnë njohuritë dhe aftësitë e tyre për gjuhën dhe për komunikimin;
- pasurojnë fjalorin e tyre, fitojnë njohuri gramatikore, drejtshkrimore dhe të pikësimit, si dhe zbatojnë rregullat e gjuhës së folur dhe të shkruar;
- shkruajnë qartë, saktë e në mënyrë logjike dhe përshtatin gjuhën dhe stilin e tyre në varësi të qëllimit, kontekstit dhe audiencës;
- krijojnë marrëdhënie të qëndrueshme me leximin, nëpërmjet të cilit fitojnë kënaqësi dhe informacion;
- përdorin diskutimin dhe ndërveprojnë me të tjerët, me qëllim që të komunikojnë, të mësojnë të shprehin qartë dhe të argumentojnë mendimet dhe idetë e tyre;
- zotërojnë “artin” e të folurit dhe të dëgjuarit, bëjnë prezantime formale dhe marrin pjesë në diskutime dhe në debate të ndryshme duke dhënë kontributin e tyre;
- përvetësojnë aftësitë e duhura për të analizuar, për të interpretuar, për të vlerësuar dhe për të prodhuar tekste për një larmi funksionesh;
- zbatojnë njohuritë dhe strategjitë e procesit të të lexuarit për t’u bërë lexues të pavarur, si dhe për të kuptuar dhe për të gjykuar tekste dhe materiale të llojeve të ndryshme;
- interpretojnë dhe vlerësojnë informacione të ndryshme për botën në përgjithësi.

Letërsi

Nëpërmjet studimit të letërsisë në arsimin e mesëm të lartë, nxënësit:

- lexojnë dhe interpretojnë vepra e fragmente nga gjini të ndryshme letrare, nga krijimtaria e autorëve që janë përfaqësues të periudhave të ndryshme nga letërsia shqipe dhe letërsia botërore;
- vlerësojnë rëndësinë shoqërore, historike dhe kulturore të letërsisë dhe të shkrimtarëve si krijues;
- vlerësojnë letërsinë si një mënyrë për të pasuruar botën e tyre emocionale, si dhe për të zhvilluar imagjinatën dhe të menduarit kritik;
- lexojnë poezi, prozë, dramë dhe dallojnë tiparet kryesore të tyre;

- analizojnë shumëllojshmërinë e mjeteve të shprehjes artistike dhe identifikojnë ngjashmëritë dhe dallimet mes letërsisë dhe arteve të tjera (teatër, muzikë, art pamor);
- zbulojnë kënaqësinë e të lexuarit të letërsisë dhe bëhen të vetëdijshëm për shumësinë e mënyrave të perceptimit të botës përreth tyre;
- gjykojnë për vlerat estetike të gjuhës në një tekst letrar;
- lidhin tekstin që lexojnë me jetën e përvojat e tyre, si dhe me botën që i rrethon;
- analizojnë tekste të ndryshme letrare dhe zhvillojnë aftësitë e tyre krijuese me gojë dhe me shkrim;
- interpretojnë vlerat tërësore të veprave që marrin karakter gjithëkohor dhe që transmetojnë mesazhe përtej kohës së tyre;
- aftësohen për të qenë qytetarë të denjë për shoqërinë dhe për tregun e punës.

Letërsi me zgjedhje

Nëpërmjet studimit të letërsisë me zgjedhje në arsimin e mesëm të lartë, nxënësit:

- analizojnë dhe vlerësojnë në mënyrë kritike tekste të ndryshme letrare (të letërsisë dhe të folklorit);
- analizojnë dhe krahasojnë tekste folklorike dhe tekste të shkrimtarëve që janë ndikuar nga folklori;
- vlerësojnë krijimet folklorike, si një dëshmi për të kuptuar thelbin dhe psikikën tonë;
- gjykojnë për vlerat që mbështetja në folklor i jep një veprë letrare;
- komunikojnë idetë e tyre me një gjuhë shprehëse dhe bindëse;
- ndajnë me të tjerët idetë e tyre, duke qenë të vetëdijshëm për larminë e pikëvështrimeve dhe të interpretimeve rreth teksteve letrare;
- gjykojnë për vlerat estetike të gjuhës në një tekst letrar;
- ndërgjegjësohen për marrëdhëniet mes teksteve dhe kontekstit të tyre kulturor;
- vlerësojnë rëndësinë shoqërore, historike dhe kulturore të folklorit dhe të letërsisë;
- lexojnë tekste në mënyrë të pavarur;
- dashurojnë letërsinë dhe leximin.

6 RISITË E PROGRAMEVE TË GJUHËS SHQIPE, TË LETËRSISË DHE TË LETËRSISË ME ZGJEDHJE

Së pari, duhet thënë që këto programe janë hartuar në frymën dhe filozofinë e kurrikulës së arsimit bazë dhe në të dyja ciklet synohet ndërtimi dhe zhvillimi i kompetencave kyçe dhe i kompetencave lëndore tek nxënësit. Kjo vazhdimësi siguron koherencën vertikale mes njohurive, aftësive dhe vlerave me të cilat pajisen nxënësit, nga klasa e parë deri në klasën e dymbëdhjetë.

Në kurrikulën e re, lëndët “Gjuhë shqipe”, “Letërsi” dhe “Letërsi me zgjedhje” bëjnë pjesë në fushën “Gjuhët dhe komunikimi”. Në arsimin e mesëm të lartë, kjo fushë përbëhet nga lëndët: Gjuhë shqipe, Letërsi, Letërsi me zgjedhje, Gjuhë e huaj e parë dhe Gjuhë e huaj e dytë. Ky lloj organizimi është kuptimplotë, pasi të gjitha lëndët e kësaj fushe synojnë zhvillimin gjuhësor e letrar. Kjo risi dikton më shumë mundësi për integrim ndërlëndor mes lëndëve të kësaj fushe.

Me zbatimin e kurrikulës së re të arsimit të mesëm të lartë, gjuha shqipe studiohet e ndarë nga letërsia. Realiteti i shkollave në vendin tonë tregon se lënda e letërsisë është ndër të paktat që plotëson formimin estetik dhe artistik të nxënësve. Këtij fakti duhet t’i shtojmë edhe traditën e mirë e të konsoliduar të mësimdhënies së letërsisë në shkollat tona. Së fundmi, letërsia mund të studiohet si veprimtari krijuese, subjektive dhe e vetëmjaftueshme.

Përmbajtja lëndore konceptohet si mjet për realizimin e kompetencave kyç dhe atyre të lëndës nëpërmjet të situatave të të nxënësve. Kjo nënkupton që nxënësit aktivizojnë njohuritë e mëparshme, ndërtojnë njohuri dhe aftësi të reja duke ndërvepruar me tekstet, i integrojnë dhe i lidhin idetë e teksteve me jetën e tyre dhe botën që i rrethon, i përdorin njohuritë në situata të reja etj.

Në lëndën e gjuhës shqipe i është lënë hapësirë, përvetësimit të rregullave gramatikore, drejtshkrimore dhe atyre të pikësimit, si një risi e diktuar nga fakti që nxënësit tanë shfaqnin probleme në këto drejtime. Mirëpo duhet kuptuar qartë fakti që gjuha nuk është vetëm gramatikë dhe se gramatika është vetëm një pjesë e gjuhës. Natyrisht që një përdorues i mirë i shqipes, është ai që e zotëron standardin dhe rregullat e gramatikës, por nëse kurrikula e re do të fokusohet vetëm te gramatika, formimi gjuhësor i nxënësve do të ishte i përciptë. Rregullat e thata gramatikore, pa i konkretizuar në gjuhën e folur ose të shkruar, do ta bënin gjuhën shqipe për nxënësit, të huaj, megjithëse ajo është amtare për ta. Ata duhet të aftësohen të jenë shkruar krijues e të pavarur të teksteve të ndryshme (një raport, një ese, një letër formale etj.), të jenë lexues dhe dëgjues kritikë e të kuptojnë, analizojnë dhe vlerësojnë një informacion (kjo gjë në

një epokë informacioni është shumë e rëndësishme), të flasin në situata të ndryshme dhe të bëjnë prezantime individuale e në grup. Prandaj, në program është sugjeruar që njohuritë gramatikore, rregullat e drejtshkrimit dhe të pikësimit duhet të integrohen me studimin e teksteve përshkruese, rrëfyese, argumentuese, udhëzuese, informuese- paraqitëse.

Ndërsa në lëndën e letërsisë, nxënësit do të krijojnë një pasqyrë të qartë:

- të fazave të ndryshme të zhvillimit të letërsisë shqipe dhe botërore;
- të lidhjeve mes periudhave të ndryshme historike dhe drejtimeve letrare;
- të gjinive letrare, të autorëve dhe veprave më përfaqësuese të një periudhe historike ose drejtimi letrar.

Përzgjedhja e veprave letrare që do të studiohen përgjatë tri viteve, bëhet duke respektuar një raport të drejtë mes letërsisë shqipe dhe asaj botërore. Letërsia shqipe do të studiohet paralelisht me letërsinë botërore, duke u kushtuar vëmendje të përbashkëtave dhe dallimeve mes tyre. Në këtë mënyrë, nxënësit do të kuptojnë që letërsia shqipe nuk është një njësi e veçuar dhe e ndarë, por pjesë e pasurisë letrare botërore.⁴

Një kurrikul është e mirë, nëse ajo e lejon mësuesin të jetë fleksibël, të fusë në klasë disa komponentë të personalizuar e të përzgjedhë disa aktivitete mësimore. Kështu, kurrikula e letërsisë, pavarësisht veprave dhe autorëve që janë sugjeruar në program, iu jep hapësirë mësuesve që të përzgjedhin edhe autorë dhe vepra të tjera në varësi të interesave dhe të dëshirave të nxënësve.

Një risi tjetër është koha mësimore që është parashikuar për gjuhën shqipe dhe letërsinë në planin mësimor të gjimnazit.

Kurrikula bërthamë

Lëndët	Shkalla V	Shkalla VI
	Klasat X, XI	Klasa XII
Gjuhë shqipe	4	2
Letërsi	4	2

⁴ Programi i letërsisë, (2016), Instituti i Zhvillimit të Arsimit

Kurrikula me zgjedhje

Lënda	Shkalla V	Shkalla VI
	Klasa X, XI	Klasa XII
Letërsi	-	2

Siç shihet nga tabelat, kurrikula e re do t'u japë mundësi të gjithë nxënësve që të studiojnë lëndën e gjuhës shqipe dhe të letërsisë, 2 orë mësimi më shumë se plani i mëparshëm. Ndërsa letërsia me zgjedhje është menduar të zhvillohet në klasën e dymbëdhjetë. Kjo është një mundësi për ata që do të vazhdojnë studimet e larta në degë të ndryshme që e kanë kriter pranimi lëndën e letërsisë.

7 ZHVILLIMI I KOMPETENCAVE KYÇ NËPËRMJET LËNDËVE TË GJUHËS SHQIPE, LETËRSISË DHE LETËRSISË ME ZGJEDHJE

Zhvillimet e sipërpërmendura dhe nevojat për ndryshime arsimore e bëjnë të qartë domosdoshmërinë për të nxënë gjatë gjithë jetës. Qytetarëve të shoqërisë së dijes u nevojitet të zhvillojnë njohuritë, shkathtësitë, vlerat, qëndrimet vetjake e shoqërore, si dhe ato që lidhen me botën e punës dhe tregun e lirë. Procesi i arsimit do t'i mundësojë çdo nxënës zotërimin e kompetencave kyç, të nevojshme për jetën dhe për punën. Kompetencat kyç janë ato që i nevojiten një individ për zhvillimin e tij personal, për punësimin, për përfshirjen në jetën sociale si qytetar aktiv, si dhe për përshtatjen në botën digjitale.

Në përputhje me qëllimet e arsimit parauniversitar, këto kompetenca janë:

- Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit (*Nxënësi komunikon në mënyrë efektive.*)
- Kompetenca e të menduarit (*Nxënësi mendon në mënyrë krijuese.*)
- Kompetenca e të mësuarit për të nxënë (*Nxënësi mëson për të nxënë.*)
- Kompetenca për jetën, sipërmarrjen dhe mjedisin (*Nxënësi kontribuon në mënyrë produktive.*)
- Kompetenca personale (*Nxënësi bën jetë të shëndetshme.*)
- Kompetenca qytetare (*Nxënësi përkushtohet ndaj të mirës së përbashkët.*)
- Kompetenca digjitale (*Nxënësi përdor teknologjinë për të nxitur inovacionin.*)

Zhvillimi i kompetencave kyç nga nxënësit gjatë procesit të mësimdhënies –nxënies nuk është një proces i veçantë, por mësuesi mban parasysh lidhjen e kompetencave kyç, me kompetencat gjuhësore dhe letrare. Për të realizuar në praktikë këtë lidhje, mësuesi duhet të përzgjedhë situatat e të nxënës, veprimtaritë, metodat dhe mjetet e përshtatshme për procesin e të nxënës. Kur nxënësi realizon kompetencat e lëndës, ai njëkohësisht është duke zhvilluar edhe kompetencat kyç.

Shembujt e mëposhtëm të zhvillimit të kompetencave kyç nëpërmjet zhvillimit të kompetencave gjuhësore dhe përmbajtjes së lëndës nuk janë shteruese. Ato pasurohen nga vetë mësuesit.

KOMPETENCA	SEMBUJ
Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit	- Çdo orë e lëndës së gjuhës shqipe, lëndës së letërsisë dhe lëndës së letërsisë me zgjedhje kontribuon në ndërtimin dhe në zhvillimin e kompetencës së komunikimit dhe të të shprehurit.
Kompetenca e të menduarit	P.sh.: - Nxënësit shprehin mendimet e tyre rreth pyetjes “A mendoni se lumturia dhe dhimbja janë të pandashme nga dashuria?”, pasi ata kanë lexuar një poezi lirike të dashurisë nga folklori shqiptar. Ata argumentojnë mendimet e tyre. - Nxënësit gjejnë dallimet dhe ngjashmëritë mes romantizmit shqiptar dhe romantizmin europian. Ngjashmëritë: malli dhe nostalgjia për të kaluarën, largimi i poetit romantik nga realiteti, himnizimi i natyrës, kulti i individit, ndikimi nga folklori etj.; dallimet: heroi romantik shqiptar është heroi që sakrifikon për atdheun, notat realiste, periudha kohore e ndryshme etj.). - Nxënësit argumentojnë pse romani i Kamysë titullohet “I huaji”. 📁 I huaj është emri i Mërsoit. 📁 E huaj është jeta e Mërsoit. 📁 E huaj është vdekja e Mërsoit. 📁 I huaj është krimi i Mërsoit. 📁 I huaj është Mërsoi ndaj botës. 📁 I huaj është Mërsoi ndaj kristianizmit. 📁 I huaj është Mërsoi për botën arabe. 📁 Etj.
Kompetenca e të mësuarit për të nxënë	P.sh.: Gjatë zhvillimit të lëndës së letërsisë, nxënësit mësojnë edhe pjesë (kryesisht poezi) përmendsh. Mësuesi u jep nxënësve ose kërkon që nxënësit të hartojnë disa këshilla, të cilat mund t’i ndihmojnë ata që ta kenë më të lehtë mësimin përmendsh të tyre. Më poshtë janë renditur disa këshilla: 📁 Fillimisht lexoje një herë ose dy herë poezinë dhe sqaroji të gjitha paqartësitë. 📁 Mundohu të përfytyrosh gjithçka për çdo strofë (kjo do të të ndihmojë

	të krijosh një pamje të brendshme për çdo strofë). 📁 Merre strofën e parë dhe lexoja vetes me zë. Pastaj recito dy vargjet e parë. 📁 Lexo dy vargjet e ardhshme, recito dhe më pas recito të katërta vargjet. 📁 Vepro kështu edhe me strofat e tjera të poezisë. 📁 Përpiku që vargjet t’i recitosh bukur dhe me forcë shprehëse.
Kompetenca për jetën, sipërmarrjen dhe mjedisin	P.sh.: - Nxënësit hartojnë një fjalim, në të cilin duhet të bindin një përfaqësuesit e pushtetit vendor që të ndërmarrin veprime konkrete në mbrojtje të mjedisit të zonës nga ndotja. Nëpërmjet kësaj veprimtarie, ata aftësohen të shkruajnë një tekst argumentues (bindës), por edhe të shprehin mendimet e tyre për një çështje të rëndësishme, siç është mbrojtja e mjedisit.
Kompetenca personale	P.sh.: - P.sh., mësuesi krijon një situatë ku nxënësit duhet të bindin prindërit e tyre pse duhet të vazhdojnë studimet e larta në një qytet tjetër ose jashtë shtetit. Nxënësit duhet të japin argumente pse është më mirë për ta të jetuarit larg familjes (mësohen të jetojnë të pavarur, të menaxhojnë të ardhurat e tyre, të kujdesen për veten etj.).
Kompetenca qytetare	P.sh.: - Pse romani “Metamorfoza” i Kafkës pasqyron raportin individ- shoqëri në shekullin XX? 📁 Romani zbulon shkallën më të lartë të vetmisë, zhgënjimit dhe të tjetërsimit njerëzor. Megjithëse ishte kthyer në një kandër, Zamza nuk mërzhitet, por përkundrazi kënaqet, sepse ka mundësi të qëndrojë vetëm. Në roman zbulohet edhe zhgënjimi nga njerëzit me të cilët punon, indiferenca e njerëzve të shtëpisë, mosbesimi në të ardhmen, nënshtrimi ndaj fatit dhe protesta pasive e Zamzës ndaj jetës. Të gjitha këto tregojnë tjetërsimin dhe shkatërrimin e individit në një shoqëri totalitare dhe burokratike.
Kompetenca digjitale	P.sh.: - Nxënësit shkruajnë në Word një detyrë të portofolit lëndor, p.sh., një punim për arkaizmat (fjalët e vjetra) që ka përdorur Kuteli në një nga rrëfenjat e tij. - Nxënësit prezantojnë në Power point projektin e tyre për gazetën e shkollës.

8 MODELE TË INTEGRIMIT NDËRLËNDOR MES GJUHËS SHQIPE DHE LËNDËVE TË TJERA

Mësimi i gjuhës shqipe dhe i letërsisë në shkollë mbështet edhe ndërtimin dhe zhvillimin e kompetencave të fushave/lëndëve të tjera të kurrikulës. Nëpërmjet gjuhës shqipe dhe letërsisë, nxënësit fitojnë njohuri, aftësi, shkathtësi, vlera dhe qëndrime për të komunikuar me gojë dhe me shkrim; lexojnë dhe kuptojnë tekste të llojeve të ndryshme; pasurojnë fjalorin dhe botëkuptimin e tyre duke lexuar tekste letrare dhe jo letrare; mësojnë të shkruajnë tekste të ndryshme (opinione, raporte, udhëzime etj.); mësojnë ta përdorin drejt nga ana gramatikore dhe drejtshkrimore gjuhën etj. Të gjitha këto njohuri, shkathtësi, vlera dhe qëndrime sigurojnë suksesin e nxënësve edhe në fushat dhe lëndët e tjera. Nga ana tjetër, gjuha shqipe dhe letërsia lidhen dhe integrohen me lëndët e tjera. Integrimi ndërlëndor shmang marrjen e njohurive të fragmentuara dhe të shkëputura nga jeta e përditshme. Më poshtë janë dhënë disa shembuj të integrimit të gjuhës shqipe dhe të letërsisë me lëndët e tjera. Mësuesi, pothuajse gjatë çdo ore mësimi, duhet të krijojë mundësi për integrim ndërlëndor.

Gjuha shqipe dhe letërsia

Integrimi ndërlëndor, kryesisht duhet të realizohet me gjuhës dhe letërsisë. Gjuha është e lidhur me letërsinë, pasi si shkencë që merret me studimin e gjuhës, ka për objekt edhe elementin më të rëndësishëm të veprës letrare, gjuhën. Edhe letërsia përbën një material të rëndësishëm për lëndën e gjuhës. Ajo i shërben asaj si objekt analize dhe dëshmi e shfaqjes së dukurive të ndryshme gjuhësore në rrjedhën e kohës.

Shembull

- Gjeni dy raste, në të cilat Migjeni e nis fjalinë me një lidhëz bashkërenditëse shtuese dhe shpjegoni arsyen e këtij përdorimi.

📁 Përdorimi i lidhëzave *dhe, e* jep idenë e vazhdimësisë, rrjedhshmërisë, i jep rrëfimit nota të lirizmit, brishtësisë etj. Raste të përdorimit: *E Lukja, nga ana e saj, shikonte njerëzit dhe buzëqeshte; Dhe njerëzit filluen të lozin me fjalë, tue ia kujtue Lukes së çmendun jetën e kalueme.; Dhe Lukja, me fytyrë të nxime nga vuajtja, me ata sy të marri me at hi-hi, shkoi në çmendinë; E ajo, shikonte me at shikim të marrit dhe buzëqeshte.*

Gjuha shqipe dhe gjuhët e huaja

- Në cilat raste ka ndodhur huazimi i fjalëve nga gjuhë të tjera në gjuhën shqipe kur për të njëjtat nocione ka pasur edhe fjalë të tjera në përdorim?
 - 📁 Kur ka qenë një term ndërkombëtar, si p.sh.: grip (rrufë), epilepsi (sëmundja e tokës) etj.
 - 📁 Kur fjala ka shprehur ndonjë nuancë kuptimi më të përpiktë e më të veçantë, si p.sh.: bejtexhi (vargëzonjës).
 - 📁 Kur e ka kërkuar një stil i caktuar i gjuhës, si p.sh.: në stilin shkencor kanë hyrë fjalë të tilla, si: abuzim (shpërdorim), diferencë (ndryshim), konstatoj (vërej), konceptoj (hartoj) etj.
 - 📁 Etj.

Letërsia dhe historia

- Tregoni cilat janë disa nga ngjarjet kryesore historike të shekullit XX që ndikuan në zhvillimin e poezisë, të romanit dhe të teatrit modern?
 - 📁 Heqja e skllavërisë.
 - 📁 Çlirimi i gruas.
 - 📁 E drejta e zgjedhjes dhe e votës së lirë.
 - 📁 Sistemet demokratike.
 - 📁 Lufta e Parë Botërore.
 - 📁 Lufta e Dytë Botërore.
 - 📁 etj.

Gjuha shqipe dhe historia

- Shkruani disa argumente në mbështetje të tezës se gjuha shqipe rrjedh nga ilirishtja.
 - 📁 Shqiptarët banojnë sot në një pjesë të trojeve, ku në periudhën antike kanë banuar fise ilire. Nga ana tjetër në burimet historike nuk njihet ndonjë emigrim i shqiptarëve nga vise të tjera për t'u vendosur në trojet e sotme.
 - 📁 Një pjesë e elementeve gjuhësore: emra sendesh, fisesh, emra njerëzish, glosa, etj., që janë njohur si ilire, gjejnë shpjegim me anë të gjuhës shqipe.
 - 📁 Format e toponimeve të lashta të trojeve ilire shqiptare, të krahasuara me format përgjegjëse të sotme, provojnë se ato janë zhvilluar sipas rregullave të fonetikës

historike të shqipes, d.m.th., kanë kaluar pa ndërprerje nëpër gojën e një popullsie shqipfolëse.

📁 Marrëdhëniet e shqipes me greqishten e vjetër dhe me latinishten, tregojnë se shqipja është formuar dhe është zhvilluar në fqinjësi me këto dy gjuhë këtu në brigjet e Adriatikut dhe të Jonit.

📁 Të dhënat arkeologjike dhe ato të kulturës materiale e shpirtërore, dëshmojnë se ka vijimësi kulturore nga ilirët antikë te shqiptarët e sotëm.

Gjuha shqipe dhe qytetaria

- Cilat janë disa nga karakteristikat gjuhësore të një fjalimi politik?

📁 Përdorimi i fjalive dëftore për ta paraqitur një objekt ose një problem në mënyrë të thjeshtë dhe objektive.

📁 Përdorimi i fjalive nxitëse që të bindin dëgjuesin.

📁 Përdorimi i fjalive thirrmore dhe dëshirore që i bëjnë thirrje dëgjuesit për pjesëmarrje.

📁 Përdorimi i fjalive të thjeshta që teksti të jetë i thjeshtë dhe i kuptueshëm për dëgjuesin.

📁 Përdorimi i fjalëve tipike për fjalimet politike, si: e drejtë, liri, vëllazëri, solidaritet etj.

📁 Etj.

Letërsia dhe qytetaria

- Cilat janë disa nga temat tabu për shoqërinë shqiptare që Migjeni i trajton në krijimtarinë e tij?

📁 Dënimi i amoralitetit të kohës.

📁 Absurditeti i disa zakoneve në botën shqiptare.

📁 Mjerimi.

📁 Fati tragjik i gruas në realitetin shqiptar.

📁 Etj.

Letërsia dhe filozofia

- A është Kamy ekzistencialist? Ku ndryshon ai nga Sartri?

📁 Për shumë kohë, Kamynë e kanë cilësuar shkrimtar ekzistencialist, duke e vënë në një shkallë barazie me Sartrin dhe filozofinë e tij ekzistencialiste. Në fakt, Kamy ka pohuar

se është vetëm artist, një shkrimtar me prirje mendimtari. Sartri ka shkruar një seri veprash filozofike e një seri veprash letrare dhe kufiri mes tyre është i ndarë në mënyrë të prerë, ndërsa te Kamyja mendimi filozofik dhe shprehja artistike shkrihen gjithmonë në një të vetme, për të dhënë një vepër letrare në kuptimin e vërtetë të fjalës. Ndërsa filozofia e Sartrit afirmon vlerat e lirisë e të angazhimit, mendimi i Kamysë mbështetet mbi zbulimin e dyfishtë të absurdit dhe të revoltës. E përbashkëta e Kamysë dhe e Sartrit është se të dy shtrojnë kërkesa të larta ndaj njeriut, duke e vënë përpara zgjedhjes të vështira. Këtu qëndron edhe forca e veprës së tyre.

Letërsia dhe arti pamor

- Ç’funktion ka piktura që shoqëron fragmentin nga poema “Bagëti e bujqësi” e Naim Frashërit?
 - 📁 I krijon mundësi lexuesit të përjetojë emocionet e poetit.
 - 📁 Përforcon idetë e poetit se natyra shqiptare është e mrekullueshme.
 - 📁 Etj.

Letërsia dhe muzika

- Çfarë kishin të përbashkët muzika dhe letërsia romantike?
 - 📁 Përshkruajnë dhe i lënë vend të rëndësishëm ndjenjave të njeriut.
 - 📁 Artistët frymëzohen nga natyra dhe “arratisen” nga realiteti.
 - 📁 Shkrimtarët dhe muzikantët romantikë ndikohen nga folklori.
 - 📁 Etj.

Gjuha shqipe dhe TIK

- A po e zëvendëson libri elektronik librin fizik?

Model përgjigjeje

- 📁 Një pjesë e shoqërisë, veçanërisht një pjesë e rinisë, janë të mendimit se nuk është më në “modë”, leximi i librit të shkruar, dhe ky i fundit është zëvendësuar me format e tjera, që na ofron teknologjia. Kënaqësia e leximit të një libri të shtypur në shtypshkronjë që merret në dorë, lexohet, shfletohet, nuhatet, vendoset në bibliotekë apo te koka e krevatit, sigurisht që

është diçka e veçantë. Nënvizimi i një libri, kthimi i një flete për ta rifilluar aty ku e le, kontakti pothuajse ndjesor që krijohet me librin e shtypur, janë tashmë pjesë e kulturës sonë, por nuk mund të mos hapim sytë përballë mundësisë që na ofron teknologjia bashkëkohore në fushën e librit. Një iPad është luks, thjeshtësi, kursim, komoditet. Një iPad mund të jetë një bibliotekë e tërë që njeriu nuk mund ta ketë në shtëpinë e tij, por e ka në kompjuter. Në pak minuta dhe me pak para mund të kesh në një ekran veprat më të mëdha të kulturës botërore, të letërsisë, artit, filozofisë etj. Nga ana tjetër iPad nuk është vetëm libër, ai është edhe internet, facebook, skype etj.

Gjithsesi, magjia e librit nuk mund të zëvendësohet. Një libër është gjithmonë një mik që nuk të braktis kurrë.

9 METODOLOGJIA PËR ZHVILLIMIN E GJUHËS SHQIPE, TË LETËRSISË DHE TË LETËRSISË ME ZGJEDHJE

Strategjitë, metodat dhe teknikat e procesit të të nxënës përfaqësojnë procedura standarde didaktike, të cilat përdoren nga ana e mësuesve në bashkëpunim me nxënësit për prezantimin dhe zhvillimin e veprimtarive mësimore, me qëllim përmbushjen e rezultateve të të nxënës. Pedagogjia bashkëkohore dikton përdorimin e metodave dhe të teknikave, të cilat synojnë jo thjesht dhënien e njohurive, por aftësimin e nxënësve për të përballuar sfidat e jetës e për të marrë pjesë suksesshëm në jetën personale dhe profesionale.

Mësuesit nga natyra janë krijues në procesin mësimor. Dashuria dhe pasioni për punën i bën ata të jenë vazhdimisht në kërkim të zhvillimit të tyre profesional. Mirëpo shpesh ndodh që megjithëse disa metoda dhe teknika, teksa i dëgjojnë në trajnime dhe seminare janë interesante, kur i zbatojnë në klasë hasin jo rrallë herë vështirësi. Për këtë arsye duhet që mësuesit të ndërjegjësohen që: *Më e rëndësishme është ajo që mësohet dhe jo metoda që përdoret.* Pra, metodat dhe teknikat duhet të përshtaten me natyrën e lëndës dhe qëllimet e të nxënës.

Më poshtë janë përshkruar disa strategji, metoda dhe teknika që ndikojnë në zhvillimin e kompetencave në gjuhë shqipe dhe në letërsi.

9.1 Strategjitë e të lexuarit

Strategjitë e të lexuarit janë sjellje të matura që nxënësit duhet të përdorin për të kuptuar se çfarë lexojnë. Ata duhen mësuar të përdorin një larmi strategjish, por më të rëndësishmet janë:

parashikimi, lidhja, përfytyrimi, identifikimi i ideve kryesore, përmbledhja, monitorimi dhe vlerësimi. Këto strategji mund të përdoren jo vetëm gjatë të lexuarit, por edhe gjatë të dëgjuarit dhe të shkruarit. Mësuesit i kanë udhëhequr nxënësit në përdorimin e këtyre strategjive, që në arsimin bazë. Në arsimin e mesëm të lartë nxënësit i përdorin këto strategji në mënyrë të pavarur. Në tabelën e mëposhtme është dhënë një përmbledhje e shtatë strategjive.

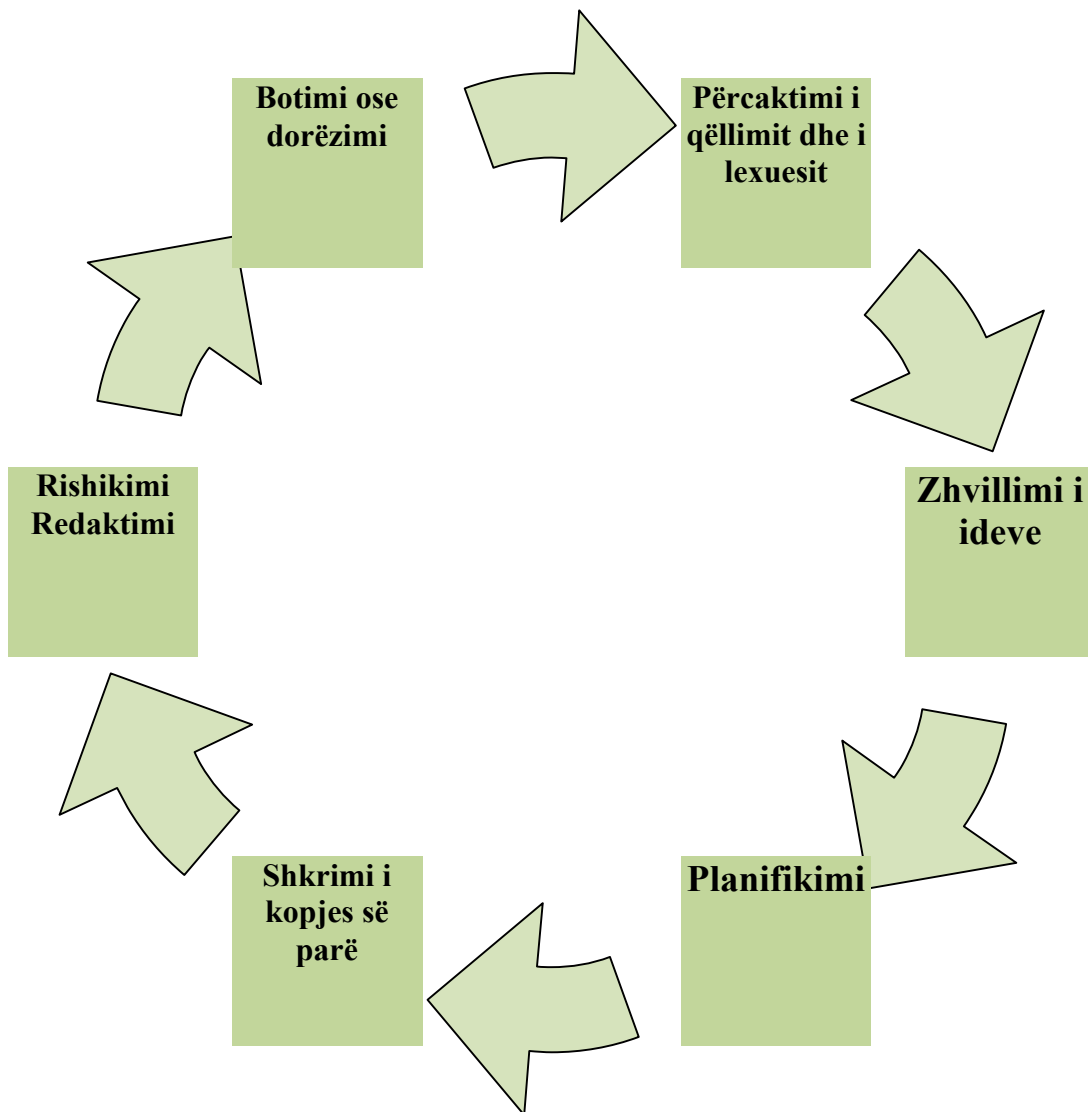
Strategji	Çfarë bën lexuesi?	Si e ndihmon kjo strategji lexuesin?
Parashikimi	Nxënësit duhet parashikojnë rreth asaj që do të ndodhë në tekstin që lexojnë. Kur nxiten për të parashikuar, ata bëhen më kuriozë për atë që do të lexojnë. Parashikimet duhet të bazohen në njohuritë e tyre për temën, subjektin ose në informacionet që kanë lexuar më parë. Nxënësit mund të parashikojnë para leximit, por mund të parashikojnë edhe duke e lexuar tekstin pjesë-pjesë. Para leximit të çdo pjese, nxënësit parashikojnë rreth pjesës që vjen. Është e rëndësishme që mësuesi t’u kërkojë nxënësve argumentet rreth parashikimeve të tyre.	Lexuesi përcakton qëllimin dhe bëhet më i angazhuar gjatë leximit.
Lidhja	Nxënësit e personalizojnë leximin duke e lidhur me jetën e tyre. Ata kujtojnë ngjarje të ngjashme, krahasojnë personazhin me veten ose njerëzit që njohin, ose lidhin tekstin me tekste të tjera që kanë lexuar më parë. Nxënësit mund të krahasojnë tekstin me vepra të tjera të të njëjtin autor ose dy versione të të njëjtit subjekt (p.sh., dy këngë legjendare). Ata mund të bëjnë tri lloje lidhjesh: - tekstin me vetveten, - tekstin me botën, - tekstin me tekste të tjera.	Lexuesi e personalizon të lexuarin nëpërmjet lidhjes së tekstit që lexon me njohuritë e tij të mëparshme.
Përfytyrimi	Nxënësit përfytyrojnë rreth tekstit që lexojnë. Ata shpesh përfytyrojnë veten e tyre në imazhet që krijojnë rreth tekstit, përshtaten me personazhin e tekstit, udhëtojnë në kohën dhe në mjediset që përshkruhen, përjetojnë situatat konfliktuale së bashku me personazhet në tekst. Mësuesit mund t’u kërkojnë nxënësve të imagjinojnë atë që kanë lexuar ose të vizatojnë skena ose personazhe që i përfytyrojnë. Aq futen në botën e librit nxënësit, sa nuk e pëlqejnë variantin film të një libri, pasi kur e kanë lexuar kanë krijuar “filmin” e tyre në mendje, i cili pa dyshim për ta është varianti më ideal. Përfytyrimet u zhvillojnë nxënësve imagjinatën dhe e kthejnë përvojën e tyre të leximit në kënaqësi.	Lexuesi përdor imazhet që të memorizojë dhe të kuptojë më mirë tekstin.
Monitorimi	Nxënësit pyesin rreth asaj që lexojnë dhe angazhohen më shumë me tekstin (bëhen më të vëmendshëm) që të gjejnë aty	Lexuesi monitoron të kuptuarit e tekstit.

	përgjigjet e tyre. Nxënësit, gjithashtu, pyesin që të sqarojnë moskuptimet. Tradicionalisht, mësuesit kanë drejtuar pyetje dhe nxënësit janë përgjigjur, por kur nxënësit bëjnë pyetje, e kuptojnë më mirë një tekst, se sa kur ata i pyet mësuesi. Shpesh nxënësit nuk dinë të drejtojnë pyetje, prandaj mësuesit duhet të ndërhyjnë në këtë aspekt. Ata duhet t'i mësojnë dhe t'i nxitin nxënësit të pyesin. Kur nxënësit zbulojnë ndonjë problem në të kuptuarit, atëherë pyesin mësuesin ose shokët e klasës, lexojnë më shumë rreth temës së tekstit, e rilexojnë tekstin etj.	Lexuesi bën pyetje që të sqarohet dhe të kuptojë tekstin.
Identifikimi i ideve kryesore	Nxënësit analizojnë tekstin që të nxjerrin idetë kryesore, sepse është e pamundur të kujtojnë gjithçka. Nxënësit duhen mësuar që të diferencojnë idetë e rëndësishme nga të parëndësishmet. Shpesh, mësuesit i drejtojnë nxënësit drejt ideve kryesore që në fillim të leximit, kur ata përcaktojnë para nxënësve qëllimet e të lexuarit. Nxënësit mund të përdorin organizuesit grafikë për të theksuar idetë kryesore.	Lexuesi përqendrohet në idetë kryesore dhe nuk "humb" në detajet e parëndësishme.
Përmbledhja	Nxënësit duhet të sintetizojnë idetë e rëndësishme që të bëjnë përmbledhje. Ata nisin nga përcaktimi i ideve kryesore, fshijnë detajet, lënë informacionin e rëndësishëm dhe pastaj bëjnë përmbledhjen. Njohja e strukturës së tekstit i ndihmon nxënësit që të dallojnë idetë e rëndësishme dhe të shohin se si janë lidhur. P.sh., në një tekst jo letrar, nxënësit shohin për krahasim-kontrastin, shkak-pasojën dhe struktura të tjera të tekstit dhe pastaj e përdorin strukturën për të dalluar idetë kryesore.	Lexuesi e ruan më mirë në kujtesë atë që lexon, kur bën përmbledhje.
Vlerësimi	Nxënësit duhet të reflektojnë mbi eksperiencën e tyre të leximit dhe të vlerësojnë tekstin. Ata mund ta bëjnë këtë duke u ndaluar në disa aspekte: - A e kanë pëlqyer tekstin? Pse? - Cilat janë opinionet e tyre rreth tekstit? - Cilat janë njohuritë që fituan nëpërmjet leximit? - A mund ta përdorin atë që mësuat? Përmes vlerësimit, nxënësit bëhen më të përgjegjshëm në procesin e të nxënës.	Lexuesi merr përgjegjësi.

9.2 Fazat e të shkruarit

Një nga kërkesat e programit të gjuhës shqipe për të shkruarit është që ka rëndësi jo vetëm produkti, por edhe procesi i të shkruarit. Nxënësit shpesh ndihen të mbingarkuar në punët me shkrim, pasi ata mendojnë vetëm produktin final. Do të ishte ndihmë për nxënësit që të

orientohen të mos përqendrohen në produktin final, por të ndjekin disa hapa të vegjël. Këta hapa u krijojnë mundësi nxënësve që të mos e ndiejnë veten të mbingarkuar, të bëjnë punë cilësore dhe të mësohen të punojnë në mënyrë të pavarur.

Qëllimi dhe lexuesi

Para se të fillojnë të shkruajnë, nxënësit duhet të mendojnë për qëllimin dhe lexuesin e punës me shkrim (*Për çfarë do të shkruani? Cili është qëllimi? Kush është lexuesi i shkrimit tuaj?*). Njohja e qëllimeve dhe e lexuesit i ndihmon nxënësit që të zgjedhin formën e të shkruarit: një raport, një kronikë, një fjalim politik, një letër personale etj. Gjithashtu, përcaktimi i lexuesit i ndihmon të zgjedhin stilin e gjuhës që do të përdorin: ndryshe i shkruajnë drejtuesit të shkollës dhe ndryshe një miku të afërt.

Zhvillimi i ideve

Mësuesi i orienton nxënësit që fillimisht të vendosin për mesazhin që do të përcjellin në punën me shkrim. Zhvillimi i ideve fillon me një stuhi mendimi për çështjet që mund të trajtohen në punën me shkrim.

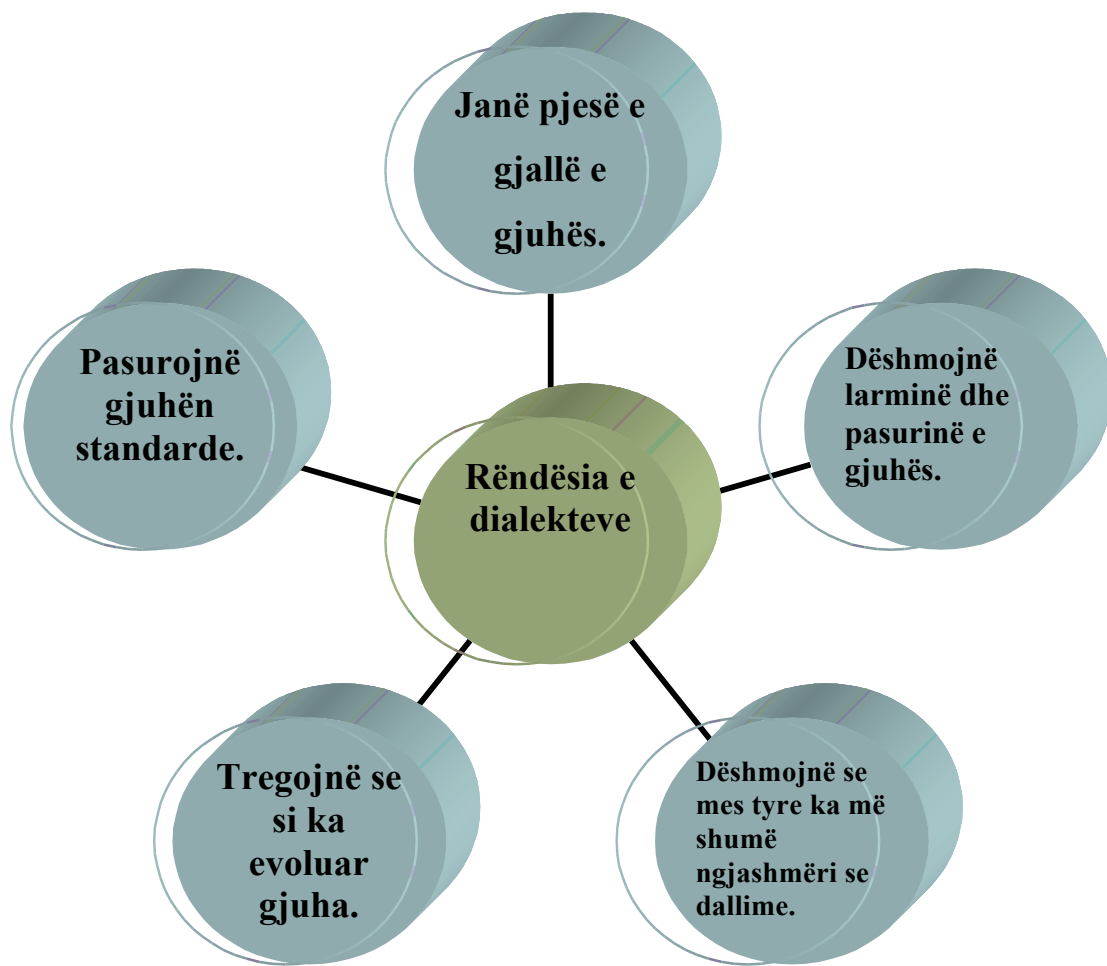
P.sh.: *Si mund të bëhemi dëgjues të mirë?*

Nxënësit thonë:

- ☞ Nuk mund të dëgjosh me të vërtetë nëse je më i shqetësuar për rezultatin tënd personal në një bisedë.
- ☞ Nëse po formulon përgjigjen në kokën tënde derisa personi tjetër po flet, atëherë nuk je duke dëgjuar.
- ☞ Duke dëgjuar, nuk ke nevojë që gjithmonë të pajtohesh me ato që personi tjetër flet ose ndjen, por dëgjuesit e mirë dhe komunikuesit e fuqishëm pranojnë ndjenjat e tyre.
- ☞ Një anim i vogël i kokës, një trup i drejtë, miratimi me kokë, mbajtja e kontaktit të syve, të gjitha këto gjëra tregojnë angazhim në një bisedë dhe janë treguesit e dëgjimit me vëmendje.
- ☞ Kur nuk ke dëgjuar, duhet ta pranosh: “Nuk munda ta dëgjoj atë. A mund ta përsërisësh?”.
- ☞ Sigurohu që ke dëgjuar atë që personi kishte për qëllim.

Një tjetër teknikë që mund të përdoret është kllasteri, i cili lejon të shtohen dhe të shprehen lirshëm mendimet rreth temës.

P.sh.: Nëse tema do të ishte “Pse duhen njohur dhe duhen studiuar dialektet e gjuhës shqipe?”, nxënësit mund të shkruanin një kllaster të tillë.

Planifikimi

Kur puna me shkrim është e gjatë, është mirë që nxënësit të bëjnë një plan pune. Një plan i thjeshtë do të përfshinte:

- Shënime të ideve të punës me shkrim.
- Një listë burimesh informacioni.
- Një listë të fakteve që do të shkruhen.

Në raste të tjera, mund të bëni një plan më të detajuar.

Kopja e parë

Kjo është faza, kur nxënësit fillojnë të shprehin idetë e tyre. Kopja e parë nuk është e lehtë të realizohet, prandaj mësuesi mund t'i udhëzojë nxënësit, si p.sh.:

- Mos u shqetësoni që gjithçka të jetë e përkryer. Mund të bëhen edhe ndryshime më vonë.
- Shkruani në një anë të fletës për të lënë vend për ndryshimet.
- Mund të shtoni edhe ide të reja gjatë shkrimit të kopjes së parë.

Rishikimi, redaktimi dhe korrigjimi

Rishikimi i një pune me shkrim mund të bëhet nga vetë nxënësi ose nga një nxënës tjetër (shoku i bangës). Disa nga udhëzimet që mësuesi mund t’u japë nxënësve janë:

- Lexoni me zë.
- Bëni pyetje (*A është i kuptueshëm shkrimi?; A janë renditur idetë si duhet?; A ka përsëritje? etj.*).
- Lexoni përsëri.
- Rregulloni gabimet drejtshkrimore dhe shenjat e pikësimit.
- Shkruani variantin e përfunduar.

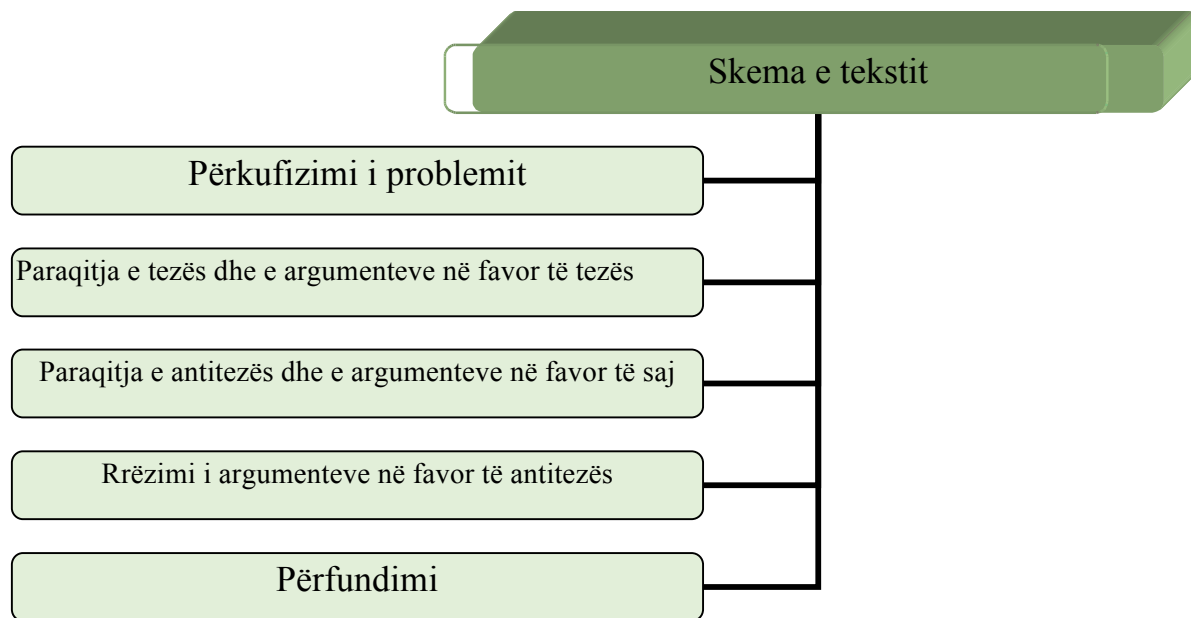
Redaktimi dhe korrigjimi janë për t’u siguruar që struktura, idetë e shprehura, gjuha e zgjedhur, gramatika dhe drejtshkrimi janë të sakta.

Botimi ose dorëzimi

Pasi nxënësit kanë bërë korrigjimet e fundit, është koha e dorëzimit. Kjo kopje duhet të jetë gati për t’u lexuar. Nxënësit udhëzohen të shtojnë edhe elemente të tjera (sidomos kur puna shkruhet në kompjuter), si p.sh.: tabelë përmbajtjeje, tituj dhe lista, grafikë etj.

Hapat e mësipërm janë për të gjitha llojet e teksteve. Natyrisht që për çdo lloj teksti ka hapa më të detajuar. P.sh., për të shkruar një tekst argumentues duhet të ndiqni këta hapa:

- 📁 Shqyrtoni me kujdes problematikën që duhet të trajtoni.
- 📁 Vendosni se cilën tezë doni ta mbështesni.
- 📁 Zgjidhni argumentet, pra faktet dhe opinionet që do të shkruani në mbështetje të tezës.
- 📁 Parashikoni kundërshtimet e mundshme të marrësit të tezës dhe përgatitni argumente për t’i rrëzuar ato.
- 📁 Përgatitni skemën e tekstit

9.3

Më poshtë janë dhënë disa metoda dhe teknika që mund të përdoren në lëndën e gjuhës shqipe.

Stuhi mendimi

Stuhia e mendimeve është një teknikë, e cila kërkon që nxënësit të tregojnë gjithçka që dinë rreth një teme ose ideje të veçantë, e cila nis t'u rikujtojë atyre njohuritë që kanë. Nxënësit nuk mendohen gjatë nëse idetë që u vijnë në mendje, janë të drejta ose të gabuara. Mësuesi i hedh të gjitha idetë në tabelë. Duke dëgjuar mendimet e të tjerëve, nxënësve mund t'u kujtohen gjëra të tjera ose mund t'u shtohet informacion i ri në kujtesën e tyre. Kjo teknikë përdoret, kur nxënësit kanë njohuri paraprake rreth një teme të caktuar. Është një veprimtari e mirë për fillimin e mësimit.

Shembuj:

- Çfarë kuptoni me termin “Donkishotizëm”?
- Cilat janë kushtet historike dhe shoqërore në të cilat u zhvillua letërsia e Rilindjes?
- Pse mendoni se shekulli XX është i begatë për letërsinë?
- Nga ndryshon një përshkrim objektiv nga një përshkrim subjektiv?
- Çfarë është paragrafi?

Model përgjigjeje

📁 Njësi e vogël e tekstit që zakonisht zhvillon një ide.

- ☞ Pjesë e një teksti që nis me kryeradhë.
- ☞ Ideja përqendrohet në një fjali kryesore.
- ☞ Ka lloje të ndryshme paragrafësh.
- ☞ Etj.

Lexim i drejtuar

Kjo teknikë i nxit nxënësit të lexojnë dhe të parashikojnë rreth një teksti (*tregim, fragment, këngë legjendare*). Mësimi nis me një diskutim rreth tekstit, si p.sh.: *Për çfarë mund të flasë tregimi “Historia e njenës nga ato”? Pse mendoni kështu?*. Në këtë fazë mësuesi pranon çdo parashikim të nxënësve. Më pas teksti lexohet pjesë-pjesë (*me ndihmën ose jo të mësuesit*) dhe pas çdo pjese, pasi rikujtohet çfarë ka ndodhur, nxënësit parashikojnë si do të vijojnë ngjarje, duke e mbështetur parashikimin e tyre në argumente.

Kjo teknikë i nxit nxënësit të lexojnë dhe mban gjallë kureshtjen e tyre, por nuk duhet harruar se ndalesat e shpeshta dhe të gjata mund ta cenojnë të kuptuarit e përmbajtjes.

Shembull: Tregimi “Historia e njenës nga ato”

Ndalesa e parë:

Mësuesi pyet nxënësit:

- Kush ishte Lukja?
- Pse ajo ishte një nga ato?
- Pse Migjeni thotë se jeta e tyre është një?
- Çfarë do të ndodhë më tej?

Ndalesa e dytë:

Mësuesi pyet nxënësit:

- Si sillej Lukja me studentët?
- Pse ajo bënte shaka me ata?
- Në cilin fragment, Migjeni vë në lojë moralin e gënjeshtërt të shoqërisë?
- Çfarë do të ndodhë më tej? Pse mendoni kështu? Ku e mbështesni parashikimin tuaj?

Etj.

Parashikim me terma paraprakë

Kjo metodë përdoret për të nxitur kuriozitetin e nxënësit për të lexuar, për të zhvilluar imagjinatën dhe për të kuptuar më mirë tekstin. Ajo e vendos nxënësin në rolin e një zbuluesi me një gjëagjezë, të cilën dëshiron ta zgjidhë. Mësuesi prezanton para nxënësve 4-5 terma të rëndësishëm rreth një teksti. Nxënësit, duke u bazuar në termat e dhënë, parashikojnë rreth brendisë ose subjektit të tekstit.

P.sh., për fragmentin nga Cikli i Kreshnikëve “Muji dhe zanat”, mësuesi shkruan në tabelë termat: *kreshnik, zana, qumësht gjiri, fuqi*, ndërsa nxënësit bazuar në to, parashikojnë rreth brendisë së fragmentit.

Alfabeti i njëpasnjëshëm i tryezës së rrumbullakët

Kjo teknikë përdoret që nxënësit të kujtojnë terma, fakte ose ngjarje për një temë ose një grup temash mësimore, si dhe që të pasurojnë fjalorin. P.sh., në një nga orët e fundit të letërsisë moderne të shekullit XX, nxënësit e klasës së dymbëdhjetë që janë njohur dhe kanë punuar me vepra të letërsisë moderne, plotësojnë në grupe tabelën me fjalë që kanë lidhje me këtë letërsi.

A Absurd Andre Breton Anti roman	B Brezi i humbur	C Cvajg	Ç	D Dadaizëm Drajzer Dostojevski	Dh
E Ekzistencializëm Eliot Ezra Paund	Ë	F	G Gijom Apolineri	Gj	H Hermetizmi
I	J	K	L Letërsi moderne Letërsi të reja kombëtare	Li	M Metamorfozë
N	Nj	O	P Pol Elyar Pablo Neruda Procesi	Q	R Remark
Rr Rryma të ndryshme letrare	S Simbolizëm Surrealizëm	Sh Sharl Pegi	T Tematika të larmishme	Th	U Ulisi
V	X	Xh Xhojs	Y	Z	Zh

Lojë me role

Nëpërmjet kësaj teknike nxënësit interpretojnë ose lexojnë me role një tekst ose një fragment. Nxënësit ndajnë rolet mes tyre (*ose me ndihmën e mësuesit*), dhe më tej lexojnë ose interpretojnë bukur pjesën e përzgjedhur.

Për këtë teknikë janë të preferueshme tekstet dramatike, megjithatë nxënësit mund të kthejnë edhe një tekst rrëfyes në tekst dramatik, si dhe mund të improvizojnë një situatë të caktuar. Loja me role mund të zbatohet jo vetëm gjatë orëve të të lexuarit, por edhe gjatë orëve të gramatikës, si p.sh.:

 Nxënësit improvizojnë me role një situatë, ku njëri është një gjuhëtar që mbron origjinën e gjuhës shqipe nga ilirishtja, ndërsa tjetri nga trakishtja.

Ose

 Nxënësit improvizojnë një dialog mes motrës Tone dhe Mona Lizës. Secila prezanton veten dhe flet për ndjesitë që ka ndjerë në kohën kur artisti (Kolë Idromeno dhe Da Vinçi) realizoi pikturën për të.

Përparësitë e kësaj teknike janë:

- Krijon mundësi për punë në grup dhe ndërveprim mes nxënësve.
- Zhvillon tek nxënësit ndjenjën e empatisë.
- Ndikon në zhvillimin emocional të nxënësve.

Analiza e tipareve semantike

Kjo metodë i drejton nxënësit në analizën e termave ose të koncepteve duke përcaktuar karakteristikat kryesore të këtyre koncepteve dhe duke i krahasuar këto karakteristika me koncepte të tjera të njohura.

Përdorimi i kësaj metode u krijon mundësinë nxënësve që:

- të ndërtojnë në mënyrë të qëndrueshme njohuri të reja;
- të analizojnë koncepte të ndryshme;
- të dallojnë ngjashmëritë dhe dallimet mes koncepteve;
- të bëjnë një përmbledhje në përfundim të një kapitulli ose grupi orësh;
- etj.

P.sh.: Në tabelën e mëposhtme janë vendosur drejtimet letrare dhe tiparet e tyre. Nxënësit shënojnë +, kur drejtimi letrar e ka atë tipar, dhe shënojnë –, kur drejtimi letrar nuk e ka atë tipar.

Drejtimet letrare/ tiparet	Evokimi i së kaluarës	Përdorimi i rregullave të ngurta	Kuti i natyrës	Shprehja e thelbit të lirisë njëzore	Përshkrimi me vëretësi i realitetit	Personazhet e jashtëzakonsh me	U zhvillua më shumë proza	U zhvillua më shumë poezia	U zhvillua më shumë drama
Romantizmi	+	–	+	–	–	+	–	+	–
Klasicizmi	–	+	–	–	–	–	–	–	+
Realizmi	–	–	–	–	+	–	+	–	–
Simbolizmi	–	–	–	–	–	–	–	+	–
Letërsia e absurdit	–	–	–	+	–	–	+	–	–
Ekzistencializmi	–	–	–	+	–	–	+	–	–

Rrjeti i diskutimit

Rrjeti i diskutimit është një teknikë që ndërtohet mbi bazën e një pyetjeje të hapur që pranon si përgjigje pozitive, ashtu edhe përgjigje negative. Kjo pyetje prek direkt thelbin e temës ose të çështjes. Mësuesi shkruan në tabelë pyetjen sipas organizuesit grafik të mëposhtëm dhe u kërkon nxënësve që për 5 minuta të shkruajnë pa pushim argumente nën të dyja përgjigjet. Kur t'i përfundojnë ato, nxënësit do të vendosin të mbajnë një qëndrim të caktuar dhe do të binden për të. Përdorimi i kësaj teknike zhvillon te nxënësit aftësitë e të menduarit në mënyrë kritike dhe krijuese.

Shembull:

Po	<i>A jeni dakord me thënien e Bajronit për shqiptarët “Ç’armiq për vdekje, por sa miq besnikë?”</i>	Jo
----	---	----

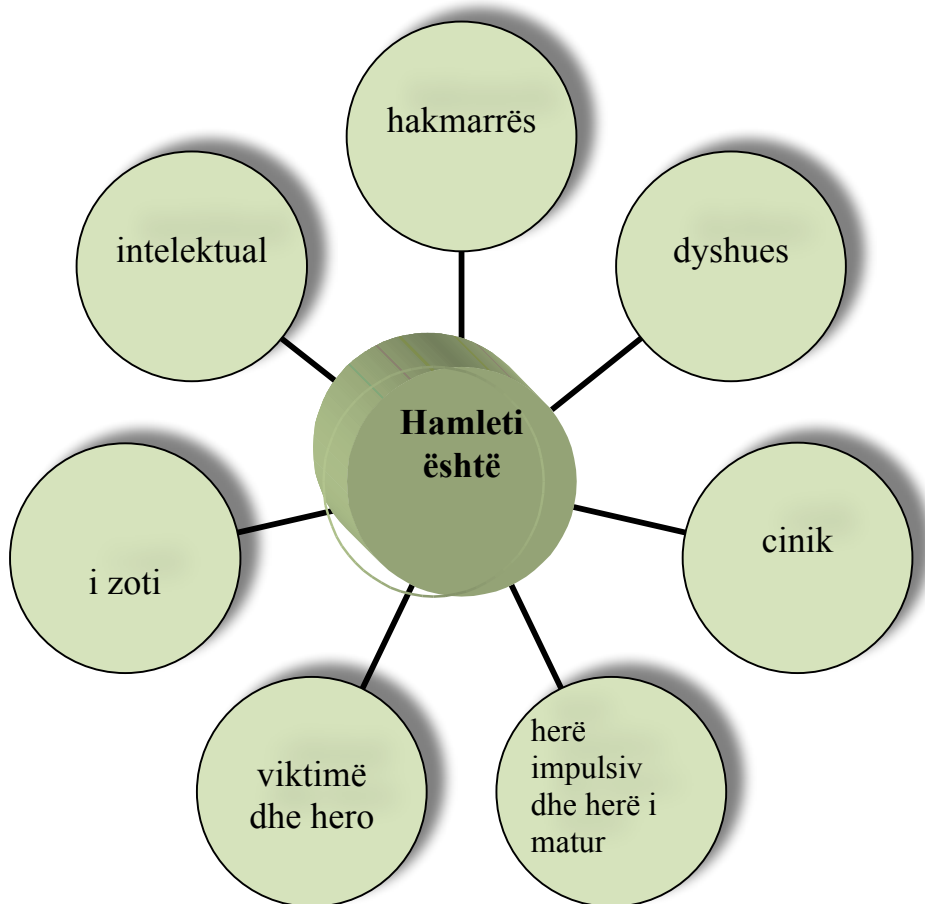
Kllasteri

Kjo teknikë përdoret për të grupuar ide, mendime, tipare, koncepte etj. Ajo i nxit nxënësit të mendojnë lirshëm për probleme ose koncepte të caktuara. Hapat për zbatimin e teknikës janë këta:

- Shkruhet një fjalë në qendër të një flete ose në tabelë. Bëhet një pyetje rreth saj. P.sh., shkruhet në qendër fjala “tragjedi” dhe bëhet pyetja “*Cilat janë tiparet e tragjedisë?*”
- Nxënësit shkruajnë fjalët ose frazat rreth pyetjes së bërë.

Teknika i ndihmon nxënësit që të analizojnë një koncept, një term, një fjalë etj.

Më poshtë është dhënë kllasteri për tiparet e Hamletit.

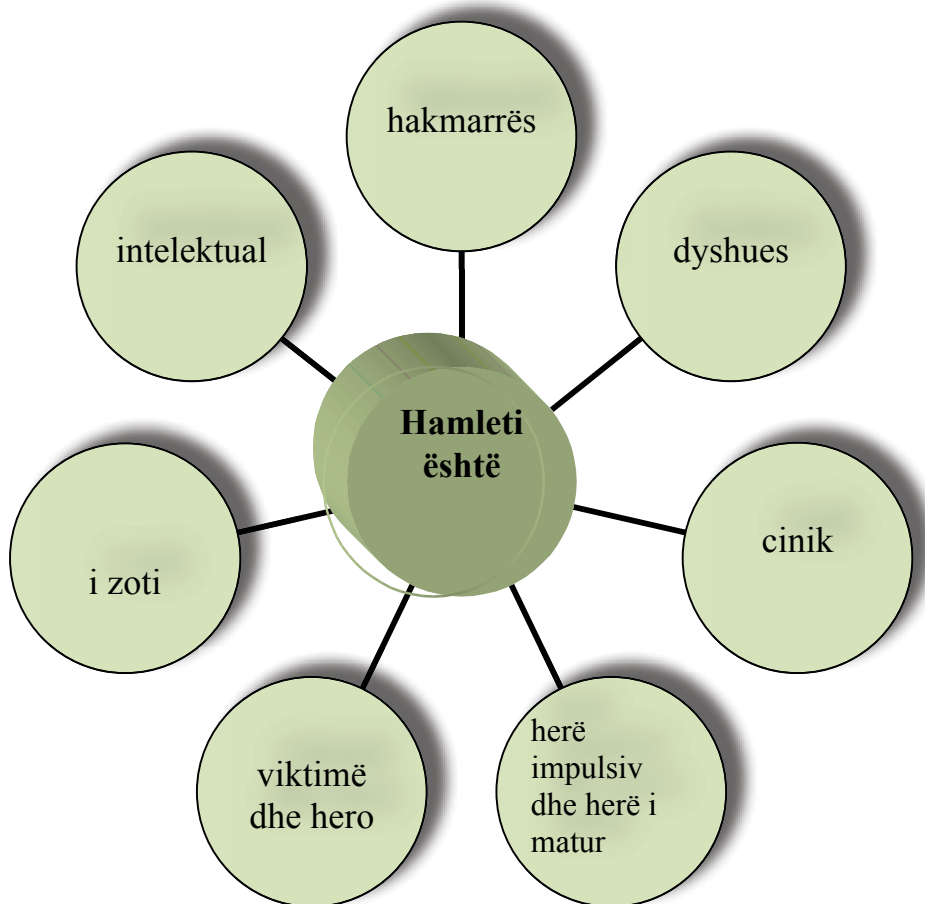
Kllasteri

Kjo teknikë përdoret për të grupuar ide, mendime, tipare, koncepte etj. Ajo i nxit nxënësit të mendojnë lirshëm për probleme ose koncepte të caktuara. Hapat për zbatimin e teknikës janë këta:

- Shkruhet një fjalë në qendër të një flete ose në tabelë. Bëhet një pyetje rreth saj. P.sh., shkruhet në qendër fjala “tragjedi” dhe bëhet pyetja “*Cilat janë tiparet e tragjedisë?*”
- Nxënësit shkruajnë fjalët ose frazat rreth pyetjes së bërë.

Teknika i ndihmon nxënësit që të analizojnë një koncept, një term, një fjalë etj.

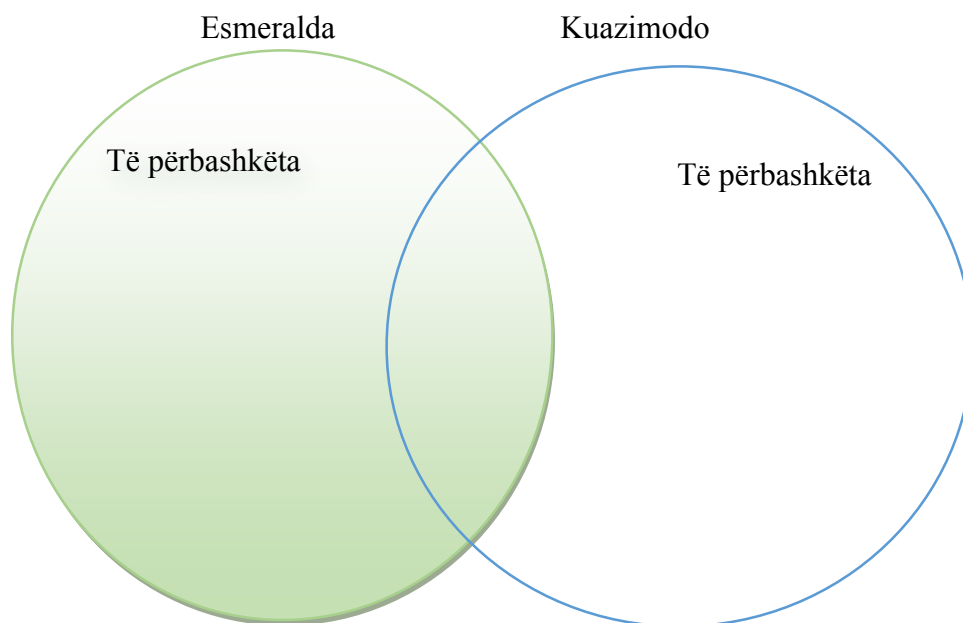
Më poshtë është dhënë kllasteri për tiparet e Hamletit.

Diagrami i Venit

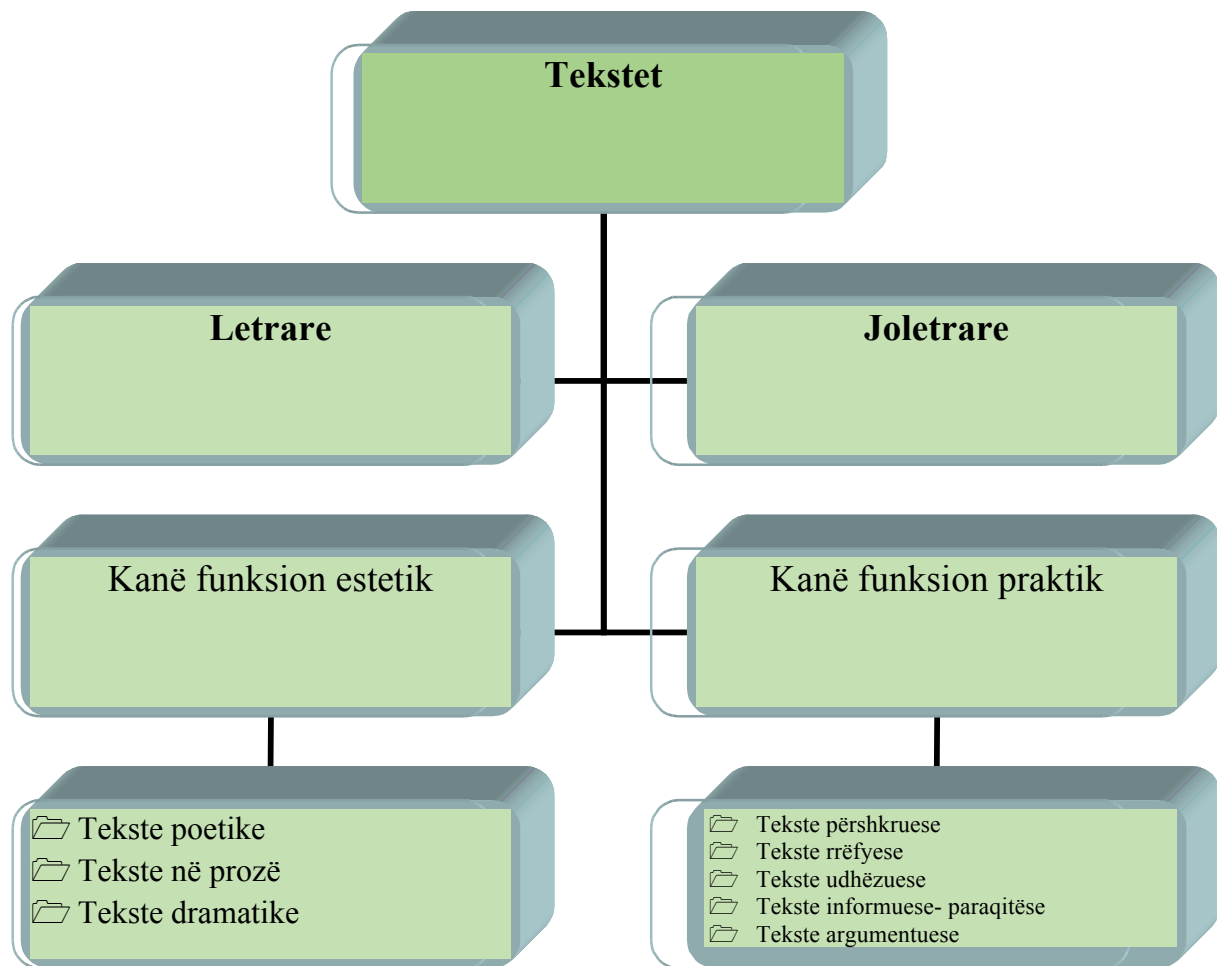
Diagrami i Venit është një teknikë me anë të së cilës evidentohen të përbashkëtat dhe dallimet ndërmjet dy koncepteve, dukurive etj. Ai ndërtohet mbi dy ose më shumë rrathë të mbivendosur, me një hapësirë në mes. Në pjesën që pritët shkruhen të përbashkëtat dhe në pjesët e tjera shkruhen dallimet.

Shembull: Krahësimi i Esmeraldës me Kuazimodon

Harta e konceptit

Kjo metodë ndihmon në pasurimin e të kuptuarit të një fjale ose të një koncepti nga nxënësit. Hartat e konceptit janë struktura grafike që përqendrojnë vëmendjen e nxënësve në përbërësit kryesorë të një përkufizimi: klasa apo kategoria, cilësitë apo karakteristika, ilustrimet dhe shembujt.

INSERT (Interactive Notice System for Effective Reading and Thinking).

Kjo teknikë zbatohet si më poshtë.

Mësuesi u jep nxënësve një tekst për të lexuar. Gjatë leximit të këtij teksti, nxënësit vendosin shenjën:

- një √, kur informacioni është i njohur;
- një +, kur informacioni është i ri;
- një –, kur informacioni është i kundërt (ndryshe) me atë, që di ;
- një ?, kur informacioni është i paqartë dhe nxënësi kërkon të dhëna shtesë.

Pas leximit nxënësit diskutojnë me njëri-tjetrin rreth shënimeve të tyre. Më pas, mund të sqarojnë me mësuesin idetë e paqarta.

Përparësitë e kësaj teknike

- Lejon nxënësit të kontrollojnë gjerësisht shkallën e tyre të të kuptuarit gjatë leximit.
- Aftësohen nxënësit të punojnë në mënyrë të pavarur.

INSERT mund të përdoret në tema mësimore për të cilat nxënësit kanë njohuri paraprake rreth saj, si p.sh., në temën “Letërsia e Rilindjes Kombëtare”.

Di /dua të di/mësova më shumë

Një formë e ngjashme e teknikës INSERT është teknika “Di/ dua të di/ mësova më shumë”, skema e të cilës është kjo:

Di	Dua të di	Mësova

Në kolonën e parë, “Di”, nxënësit do të shkruajnë atë informacion që për ta është i njohur. Në kolonën e dytë, “Dua të di”, do të shkruhen pyetje ose kërkesa të nxënësve, rreth çështjeve për të cilat ata kërkojnë të dinë më tepër. Pasi nxënësit lexojnë tekstin, plotësojnë kolonën e tretë “Mësova”.

Në kolonën e tretë, “Mësova”, nxënësit do të shkruajnë një përmbledhje të informacionit të ri që përvetësuan nga teksti.

Shembull: Poezia e Migjenit.

Di	Dua të di	Mësova se
☞ në vitet '30, poezia ishte lloji letrar më i preferuar. ☞ u trajtuan motive sociale, patriotike, erotike etj. ☞ u zhvillua më shumë poezia lirike. ☞ poezia u shkruajt më shumë me strofa të rregullta dhe vargje të rimuara.	☞ risitë që solli Migjeni në letërsinë shqipe. ☞ motivet që Migjeni trajtoi në poezinë e tij. ☞ llojin e vargut që përdor. ☞ figurat stilistike më të përdorura. ☞ rrymat filozofike nga të cilat u ndikua Migjeni.	☞ Migjeni është poeti novator i viteve '30. ☞ trajtoi tema sociale dhe filozofike. ☞ e solli ndryshe figurën e gruas në poezinë e tij. ☞ përdori për herë të parë vargun e lirë dhe figurat stilistike, si elipsa, simboli, alegoria etj.

Diagrami piramidal

Diagrami piramidal zbatohet si më poshtë:

- U jepet nxënësve një pyetje ku të përqendrohen, e cila i ndihmon të përzgjedhin informacionin e duhur nga një pjesë leximi.
- Gjatë leximit, nxënësit duhet të regjistrojnë në fletë informacione që kanë të bëjnë me pyetjen e mësuesit.
- Modelohet procesi i kategorizimit të informacionit të përzgjedhur duke kërkuar përgjigjet e nxënësve. Më pas pyeten nxënësit, nëse disa nga fletët mund të grupohen së bashku. Kështu krijohet baza e diagramit të piramidës.
- Sërish lihen nxënësit të bëjnë kategorizime të titujve për secilin grupim të fletëve. Shkruhen informacionet e përzgjedhura të një shkallë e dytë e piramidës.

Shembull: Naim Frashëri

Naim Frashëri			
Figura qendrore e letërsisë shqipe, shprehës i aspiratave të shqiptarëve për liri dhe përparim, poet i madh i kombit, bilbil i gjuhës shqipe.			
Poet	Hartues tekstesh	Përkthyes	Për gjuhën shqipe
Bagëti e Bujqësi Lulet e verës Parajsa dhe fjala fluturake Qerbelaja ...	Histori e përgjithshme E këndimit çunavet këndonjëtojeja Dituritë ...	Vjershë kombiare, shqipëruar nga greqishtja. ...	Naim Frashëri luajti një rol themelor për shqipen e re letrare, të cilën e shkroi me një pasuri të veçantë fjalori e sidomos frazeologjike, duke u mbështetur kryesisht në gjuhën e popullit. Ai e shkroi të pastër dhe bëri një punë të dukshme për pasurimin e saj. ...

Ditari dypjesësh

U jepet nxënësve pjesa për lexim. U thuhet atyre që të bëjnë nënvizime në pjesët që ju bëjnë përshtypje, që ju pëlqejnë, që duan të thonë diçka, apo për të cilat kanë pyetje. Pas leximit dhe nxjerrjes së citimeve ose pjesëve që u pëlqejnë, u jepet kohë nxënësve të bëjnë komentet e tyre,

sipas modelit më poshtë. Nëpërmjet kësaj teknike, nxënësit aftësohen të mendojnë në mënyrë kritike rreth tekstit që lexojnë.

Vargjet që ju pëlqejnë më shumë	Komenti
Këtë gur ta hedhësh më lart se unë. Kurrë mos mendo se i pari jam unë.	Guri është përpjekja dhe arritjet që realizon njeriu në jetë. Poeti e këshillon të birin që t'i tejkalojë arritjet e të atit. Njeriu nuk duhet të vuajë nga vetëkënaqësia dhe mbivlerësimi për veten.

Kubimi

Kubimi është një teknikë që përfshin të gjitha nivelet e të mësuarit dhe mundëson përvetësimin e koncepteve nga të kuptuarit deri te argumentimi. Kjo teknikë mund të punohet në grupe, kryesisht në fazën e demonstrimit të rezultateve të arritura. Në çdo faqe të kubit shënohet një nga pyetje dhe nxënësit punojnë me konceptin duke iu përmbytur pyetjes ose kërkesës në faqen e kubit.

- *Përshkruaj*: Format, shenjat, përmasat, ngjyrat.
- *Krahaso*: Më kë ngjason? Nga se ndryshon?
- *Shoqëro*: Çfarë ju vjen në mendje?
- *Analizo*: Si është ndërtuar? Nga se përbëhet?
- *Zbato*: Ç'mund të bëni me të? Si mund të përdoret?
- *Argumento*: Merr një qëndrim, pro ose kundër tij.

Shembull: Fragment nga “Metamorfoza” e Kafkës

- *Përshkruaj*: shndërrimin e Gregor Zamzës.
- *Krahaso*: me personazhin e Jozef K të “Procesit”.
- *Shoqëro*: me një kandërr që lëviz nëpër dysheme.
- *Analizo*: tiparet e stilit të Kafkës në fragment.
- *Zbato*: si do të silleshit po të ishin ju në vendin e Gregor Zamsës.
- *Argumento*: qetësinë e Gregor Zamzës, pavarësisht gjëndjes së tij (kthimit në kandërr).

Projekti kurrikular

Projekti kurrikular në lëndën e gjuhës shqipe është rubrikë e detyruar e portofolit të të nxënës. Ai është strategji e të nxënës dhe e mësimdhënies me në qendër nxënësin, përmes së cilës nxënësit

në mënyrë individuale ose si një anëtar i një grupi hulumtojnë mbi një çështje të caktuar ose një problem të lidhur me jetën reale. Projekti si veprimtari integruese me karakter kërkimor e krijues nxit zhvillimin e aftësive të larta të të menduarit, aftësive komunikuese, të bashkëpunimit, të përdorimit të TIK, të sipërmarrjes etj.

Zbatimi i një projekti kërkon jo më pak se tri orë mësimore. Projekti kurrikular mund të jetë i shtrirë përgjatë gjithë vitit shkollor, pra në të tria periudhat, por mund të jetë i shtrirë dhe vetëm brenda një periudhe. Sido që të jetë shtrirja e projektit, ai ka vlerësimin e tij brenda vlerësimit të portofolit të çdo periudhe. Mësuesi që kur planifikon projektin duhet të ketë në mendje vlerësimin e tij. Vlerësimi nuk është diçka që ndodh vetëm në fund të projektit, mësuesi vlerëson nxënësit dhe përgjatë zhvillimit të tij. ***Nëse projekti ka shtrirje përgjatë gjithë vitit, në çdo periudhë vlerësohet si pjesë e portofolit ajo pjesë e projektit që është realizuar. Në rastin kur ka shtrirje brenda një periudhe vlerësohet i gjithë projekti.***

Planifikimi dhe zbatimi në mënyrë efikase i një projekti kërkon që mësuesi të përcaktojë qartë detyrën mësimore në detaje për çdo grup dhe nxënës (është mjaft e rëndësishme që secili nxënës të jetë i përfshirë dhe i angazhuar me detyra të përcaktuara); të paraqesë rezultatet e të nxënës që do të arrihen nëpërmjet projektit; të paraqesë hollësisht çdo fazë të realizimit të projektit; të qartësojë nxënësit për arritjen përfundimtare të projektit; të qartësojë nxënësit për kriteret e vlerësimit të projektit; të vëzhgojë dhe të japë gjykimin e tij në mënyrë të vazhdueshme për ecurinë e zbatimit të projektit. Për realizimin e projektit shfrytëzohen përvojat vetjake të nxënësve dhe njohuritë e marra nga burime të ndryshme.

Realizimi i një projekti në lëndën e gjuhës shqipe kërkon përdorimin e më shumë se një metode dhe teknike, si: vrojtimi, studimi i rastit, puna me skeda, intervista, puna në grup, puna individuale etj.

Hapat kryesorë që ndiqen për realizimin e një projekti janë:

- Përcaktohet saktë çështja ose problemi për të cilin do të hulumtohet, në mënyrë që të jetë i menaxhueshëm në kohë.
- Përcaktohen detyrat që duhet të realizohen për të grumbulluar të dhënat e nevojshme nga puna e secilit nxënës.
- Grumbullohet materiali dhe/ose mjetet e nevojshme.
- Përpunohen dhe analizohen të dhënat e grumbulluara.

- Nxirren përfundime dhe përgjithësime nga të dhënat e grumbulluara dhe përgatitet produkti përfundimtar.
- Prezantohen gjetjet dhe përfundimet e projektit ose prezantohet produkti i krijuar.

Për planifikimin e një projekti mësuesi ndërton planin e projektit, rubrikat kryesore të të cilit paraqiten më poshtë. Në varësi të tematikës së projektit dhe specifikave të tij mësuesi mund të pasurojë planin me rubrika të tjera. Mësuesi planifikon në planin e tij ditor çdo orë të planifikuar të projektit sikurse vepron me orët e tjera mësimore.

Rubrikat kryesore të planit të një projekti kurrikular janë si më poshtë:

- **Tema e projektit:** Tema përcaktohet nga mësuesi në bashkëpunim me nxënësit. Tema duhet të ketë lidhje me lëndën dhe qëllimet e saj.
- **Kohëzgjatja e projektit/orët mësimore:** Përcaktohet sasia e orëve të projektit. Nëse projekti është ndërleëndor, përcaktohet kontributi i çdo mësuesi dhe orët mësimore për secilën lëndë.
- **Klasa/t pjesëmarrëse:** Përcaktohet klasa ose klasat, në rast se ka disa.
- **Rezultatet e të nxënit:** Përfshijnë njohuritë, aftësitë dhe qëndrimet që do të zhvillohen përmes veprimtarive të projektit.
- **Konceptet kryesore që do të përdoren gjatë zhvillimit të projektit:** Përcaktohen konceptet që duhet të zotërojë nxënësi për realizimin e këtij projekti.
- **Partnerët:** Përcaktohen partnerët nëse ka. P.sh., nëse projekti në lëndën e gjuhës shqipe ka si qëllim që nxënësit të hulumtojnë për fjalët e urta ose për shprehjet frazeologjike në zonën ku banojnë, një njohës i dialektit ose i të folmes së zonës mund të konsiderohet një partner pjesëmarrës në projekt.
- **Veprimtaritë kryesore që do të kryen për realizimin e projektit, afatet dhe personat përgjegjës.**
- **Burimet kryesore të informacionit:** Mësuesi duhet të orientojë nxënësit drejt përdorimit të burimeve të larmishme dhe të duhura të informacionit.
- **Tematika e orëve të planifikuara të planit mësimor:** Këtu vendoset tematika për çdo orë mësimore të projektit. P.sh., nëse projekti planifikohet në 6 orë, atëherë duhet vendosur tematika për të gjashta orët.
- **Përshkrimi i produktit të projektit:** Kjo rubrikë duhet të përfshijë shkurtimisht llojin e produktit që pritët të realizohet dhe mënyrën e prezantimit të tij.

- **Vlerësimi i nxënësve dhe reflektimi:** Mësuesi përcakton kritere për vlerësimin e projektit, të cilat ua komunikon nxënësve që në fillim të projektit. P.sh., kriteret mund të përcaktohen në lidhje me trajtimin e përmbajtjes në përmbushje të tematikës, përdorimin e burimeve të informacionit, përgatitjen e produktit, prezantimin e tij etj., në varësi të rezultateve të të nxënit.

Shembuj kriteresh për vlerësimin e projektit:

A është fokusuar përmbajtja e projektit te çështja/problemi i identifikuar për shqyrtim?
A është lidhur tema e projektit me situata nga jeta reale?
A i kanë zbatuar nxënësit konceptet e marra në lëndën përkatëse?
A kanë mbledhur të dhëna bazuar në burime të mjaftueshme informacioni?
A kanë bashkëpunuar nxënësit për të zhvilluar aftësitë komunikuese, vetëmenaxhuese dhe organizuese?
Etj.

Sigurimi i të dhënave nga burime të ndryshme vlerësimi është thelbësore për të nxënin bazuar në projekte. Përfshirja e nxënësve në vlerësimin e projektit nxit motivimin dhe përmirëson të nxënit e drejtuar prej tyre. Vetëvlerësimi dhe vlerësimi i nxënësve nga njëri-tjetri nxit nxënësit të reflektojnë mbi pikat e tyre të dobëta dhe të forta, në mënyrë që të fokusojnë përpjekjet e tyre të mëtejshme.

Më poshtë përshkruhet modeli i një projekti kurrikular me shtrirje gjithë vjetore, për lëndën e letërsisë.

Fusha: Gjuhët dhe komunikimi

Lënda: Gjuhë shqipe

Shkalla: VI

Klasa: XII

Tema e projektit: Libri i maturës

(Projekt i shtrirë gjatë gjithë vitit)

Rezultatet e të nxënit të kompetencave të fushës sipas temës mësimore:

(Ora I dhe II do të zhvillohen në periudhën shtator- dhjetor)

Nxënësi:

- analizon rëndësinë që ka një libër mature;
- hulumton për strukturën dhe organizimin e një libri mature;
- liston materialet që do të paraqesë në një libër mature;
- bën shkrime të ndryshme për librin me temë nga jeta e viteve të gjimnazit (mund të jetë një

- tekst rrëfyese, përshkrues, informues- paraqitës etj.);
- përfshihet aktivisht në ndarjen e detyrave brenda grupit të punës;
- diskuton në grup punët e shokëve.

(Ora III dhe IV do të zhvillohen në periudhën e dytë, janar-mars)

Nxënësi:

- shkruan faqen personale në libër;
- redakton materialet e tij dhe të shokëve;
- përcakton materialet përfundimtare që plotësojnë librin.

(Ora V do të zhvillohet në periudhën prill-maj. Do të bëhet prezantimi i librit.)

Nxënësi:

- sintetizon dhe përmbledh tekste rrëfyese, përshkruese, argumentues etj. (për librin e maturës);
- prezanton me një gjuhë të qartë punën e tij, duke përdorur edhe TIK-un.
- vlerëson punimet e shokëve të klasës, si dhe vetëvlerëson punimet e tij.

Njohuritë dhe aftësitë kryesore që do të përdoren gjatë zhvillimit të projektit

- Përshkrimi i mbresave gjatë viteve të gjimnazit për t'i ndarë me shokët dhe shoqet, me mësuesit dhe me prindërit.
- Shkrimi i rrëfimeve personale duke përshkruar ose reflektuar mbi veten, mbi përvojat personale, ngjarjet e kaluara ose çështje personale.
- Shkrimi i një teksti informues- paraqitës
- Shkrimi i një teksit argumentues

Lidhja me fushat e tjera: Shoqëria dhe mjedisi, Teknologjia dhe TIK-u.

Numri i orëve që do të shfrytëzohen për realizimin e projektit: 5 orë

Numri i nxënësve në projekt: Të gjithë nxënësit e klasës.

Përshkrim i projektit dhe i veprimtarive që do të zhvillohen në të.

- Për orën e parë, nxënësit porositën të sjellin modele librash mature nga interneti, botime të shokëve më të rritur, të prindërve etj.
- Gjatë orës së parë nxënësit listojnë materialet që përfshihen në librin e kujtimeve të maturës, si p.sh.:
 - 📁 foto të vendosura në mënyrë të çrregullt me momentet më të bukura;
 - 📁 rrëfime, ngjarjesh e copëza kujtimesh;
 - 📁 informacion për veten;
 - 📁 përshkrimet e miqve dhe e shokëve më të afërt, mësuesve;
 - 📁 etj.
- Në orët në vazhdim nxënësit sjellin dhe seleksionojnë materialet që u shërbejnë për librin në varësi të teksteve që do të bëjnë në secilën periudhë (p.sh., nëse bëhet në tremujorin e parë teksti informues atëherë shkruhet një jetëshkrim, nëse punohet teksti rrëfyese shkrime rrëfyese për ngjarjet më të spikatura në periudhën e gjimnazit etj).

- Gjatë prezantimit përfundimtar, nxënësve u sugjerohet të përdorin programet kompjuterike që të bëjnë faqosjen, dizajnin, dhe montimin e materialeve.

Ora I

Gjatë orës së parë mund të shihen materiale të mbledhura në internet ose jo, për librat e kujtimeve në gjimnaz duke evidentuar llojet e shkrimeve në të, mënyrën e organizimit, faqosjen, ilustrimet etj. Në vazhdim nxënësit ndahen në grupe duke pasur parasysh që çdo grup duhet të realizojë për orët në vazhdim:

- 📁 mbledhjen e materialeve të shkruara dhe foto;
- 📁 redaktimin e materialeve të shkruara;
- 📁 faqosjen, përshtatjen dhe përzgjedhjen e materialeve;
- 📁 përpunimin kompjuterik të materialeve;
- 📁 prezantimin në power point;
- 📁 dizajnin e librit dhe të kopertinës.

Çdo nxënës do të ketë një ose dy faqe të tijat në libër, në të cilin do të ketë:

- 📁 foto të spikatura nga jeta në gjimnaz;
- 📁 një jetëshkrim të shkurtër personal me karakter informues;
- 📁 rrëfime kujtimesh nga jeta në gjimnaz;
- 📁 përshkrimin e një shoku ose të një mësuesi që ka lënë gjurmë në kujtesën e tij ose formimin e tij etj.;

Nxënësit japin idetë e tyre për ato që duan të sjellin në librin e kujtimeve.

Ora II

Gjatë orës së dytë nxënësit nxënësit sjellin të gjitha materialet sipas tematikës që kanë paracaktuar. Nxënësit lexojnë dhe diskutojnë mbi përmbajtjen por dhe gjatësinë dhe mënyrën e paraqitjes së shkrimeve që sjellin. Dorëzohet artikulli i secilit nxënës që do të jetë dhe i vlerësuar me pikë për pjesën e parë të tremujorit. Redaktohen dhe seleksionohen të gjitha materialet dhe listohen materialet e tjera që do ta plotësojnë.

Ora III dhe IV

Nxënësit sjellin në secilën orë materialet respektive që paracaktojnë në varësi të teksteve që do të zhvillohen. Orën IV, nxënësit mund të japin dhe një ide mbi mënyrën e vendosjes së materialeve, dizajnit, fotove dhe hapësirës që do kenë nxënësit në librin e kujtimeve.

Ora V mund të lihet në periudhën prill-maj, ku nxënësit sjellin materialin përfundimtar, librin e reealizuarplotësisht dhe prezantimin në poëer poit të materialit të secilit nxënës.

Përshkrim i produktit të projektit: Produkti përfundimtar është një libër kujtimesh për maturën. Secili nxënës prezanton materialin personal në një minutazh të caktuar me projektor.

Vlerësimi

Shënim: Çdo periudhë vlerësohet si pjesë e portofolit ajo pjesë e projektit që është realizuar. Ky projekt për të tria periudhat do të vlerësohet me 40 pikë.

- Periudha e parë- 10 pikë
- Periudha e dytë- 15 pikë
- Periudha e tretë- 15 pikë

Në **periudhën e parë** nxënësit (sipas detyrave të grupit) do të vlerësohen si më poshtë.

Niveli 2

Nxënësi:

- përshkruan rëndësinë që ka një libër mature;
- liston 2-3 materiale që do të paraqesë në një libër mature;
- bën shkrime të thjeshta për librin me temë nga jeta e viteve të gjimnazit (mund të jetë një tekst rrëfyes, përshkrues, informues- paraqitës etj.);
- përfshihet në ndarjen e detyrave brenda grupit të punës.

Niveli 3

Nxënësi:

- analizon rëndësinë që ka një libër mature;
- hulumton në 2-3 burime, për strukturën dhe organizimin e një libri mature;
- liston disa materiale që do të paraqesë në një libër mature;
- bën shkrime të ndryshme për librin me temë nga jeta e viteve të gjimnazit (mund të jetë një tekst rrëfyes, përshkrues, informues- paraqitës etj.);
- përfshihet në ndarjen e detyrave brenda grupit të punës;
- diskuton në grup punët e shokëve.

Niveli 4

Nxënësi:

- vlerëson rëndësinë që ka një libër mature;
- hulumton në disa burime, për strukturën dhe organizimin e një libri mature;
- liston të gjitha materialet që do të paraqesë në një libër mature;
- bën shkrime të ndryshme për librin me temë nga jeta e viteve të gjimnazit (mund të jetë një tekst rrëfyes, përshkrues, informues- paraqitës etj.);
- përfshihet aktivisht në ndarjen e detyrave brenda grupit të punës;
- diskuton në grup punët e shokëve.

Vlerësimi me pikë sipas niveleve është dhënë në tabelën e mëposhtme.

Niveli	Pikë
Niveli I (0%- 24%)	0- 2 pikë
Niveli II (25%- 50%)	3- 5 pikë
Niveli III (60%- 80%)	6- 8 pikë
Niveli IV (90%- 100%)	9-10 pikë

Në **periudhën e dytë** nxënësit (sipas detyrave të grupit) do të vlerësohen si më poshtë.

Niveli 2

Nxënësi:

- shkruan me një gjuhë të thjeshtë një jetëshkrim të shkurtër personal;
- rrëfen shkurtimisht një ngjarje nga jeta e tij;
- shkruan një tekst të thjeshtë e të shkurtër përshkrues.

Niveli 3

Nxënësi:

- shkruan me gjuhë të thjeshtë hyrjen e një libri me kujtime;
- realizon dhe shkruan intervista të shkurtra;
- shkruan një jetëshkrim të shkurtër personal, një tekst të shkurtër rrëfyes ose një tekst përshkruar duke respektuar strukturën e tij;
- jep disa gjykime rreth punëve të tij dhe të shokëve të klasës.

Niveli 4

Nxënësi:

- shkruan qartë dhe saktë hyrjen e një libri me kujtime;
- realizon dhe shkruan intervista të ndryshme, duke respektuar strukturën dhe rregullat gramatikore e drejtshkrimore;
- shkruan një jetëshkrim të shkurtër personal, një tekst përshkruar ose rrëfen ngjarje nga jeta e tij, duke respektuar strukturën dhe rregullat gramatikore e drejtshkrimore;
- vlerëson punët e tij dhe të shokëve të klasës.

Vlerësimi me pikë sipas niveleve është dhënë në tabelën e mëposhtme.

Niveli	Pikë
Niveli I	0- 4 pikë
Niveli II	5- 8 pikë
Niveli III	9- 12 pikë
Niveli IV	13- 15pikë

Në **periudhën e tretë** nxënësit do të vlerësohen si më poshtë:

Niveli 2

Nxënësi:

- përmbledh me një gjuhë të thjeshtë idetë kryesore të një teksti rrëfyes, përshkruar, argumentues ose informues- paraqitës;
- bën disa korrigjime të vogla te punët e tij ose të shokëve të klasës;
- realizon një prezantim të thjeshtë, duke iu përmbajtur temës.

Niveli 3

Nxënësi:

- përmbledh një tekst rrëfyes, përshkruar, argumentues ose informues- paraqitës;
- redakton mirë punët e tij ose të shokëve të klasës;
- realizon një prezantim të mirë që i përmbahet temës, duke përdorur edhe TIK-un.

Niveli 4

Nxënësi:

- sintetizon dhe përmbledh një tekst rrëfyes, përshkruar, argumentues ose informues- paraqitës;
- redakton shkrime të ndryshme;
- prezanton me një gjuhë të qartë punën e tij, duke iu përmbajtur temës, dhe duke përdorur TIK-un.

Vlerësimi me pikë sipas niveleve është dhënë në tabelën e mëposhtme.

Niveli	Pikë
Niveli I	0- 3 pikë
Niveli II	4- 8 pikë
Niveli III	9- 12 pikë
Niveli IV	13- 15pikë

10 PLANIFIKIMI NË LËNDËN E GJUHËS SHQIPE, NË LËNDËN E LETËRSISË DHE NË LËNDËN E LETËRSISË ME ZGJEDHJE

Planifikimi është një proces i rëndësishëm i zbatimit të kurrikulës, i cili i krijon mundësinë mësuesit të jetë krijues dhe i lirë në procesin e mësimdhënies. Për një planifikim të mirë, mësuesi duhet të njohë dokumentet e mëposhtme:

- Kornizën kurrikulare të arsimit parauniversitar.
- Kurrikulën bërthamë për AML (klasat 10- 12).
- Programet e gjuhës shqipe, programet e letërsisë dhe programet e letërsisë me zgjedhje (klasat 10- 12).

Baza e një planifikimi të suksesshëm është njohja e mirë e programit mësimor. Mësuesi duhet të zbatojë me përpikëri të gjitha kërkesat e këtij programi. Rezultatet e të nxënësve janë një themel i përbashkët për të gjithë mësuesit. Ata përzgjedhin vetë metodat dhe strategjitë më të përshtatshme, burimet e mundshme për t'u shfrytëzuar, llojet dhe mjetet e vlerësimit.

10.1 Llojet e planifikimeve

Planifikimi i mësimdhënies përfshin:

- Planifikimin vjetor
- Planifikimin për secilën periudhë (shtator-dhjetor; janar-mars; prill-qershor)
- Planifikimin ditor

Në fillim të vitit shkollor mësuesi duhet të dorëzojë në drejtorinë së shkollës *planin vjetor* të lëndës, i cili shërben si një kornizë e ndarjes së përgjithshme të përmbajtjes lëndore dhe të orëve mësimore, si edhe *planin e periudhës së parë* (shtator- dhjetor). Planet e periudhës së dytë dhe të tretë dorëzohen para fillimit të secilës periudhë.

Gjatë vitit, sipas rrethanave që i krijohen, mësuesi mund të bëjë ndryshime në planin fillestar mësimor. Mësuesi mund të vendosë të përparojë më ngadalë nga sa e ka parashikuar, kur vë re

se nxënësit e tij hasin vështirësi. Në këtë mënyrë mësuesi planifikon duke u bazuar në përparimin e nxënësve dhe në vështirësitë e hasura në periudhat paraardhëse, duke u përqendruar te arritjet e kompetencave kyç dhe të lëndës.

Më poshtë janë dhënë sqarime rreth planeve të mësipërme, për të cilat IZHA ka hartuar disa formate *sugjeruese*.

10.2 Planifikimi vjetor i lëndës

Për planifikimin vjetor të lëndës, mësuesi, përveç programit mësimor, duhet edhe të njohë edhe tekstin që ka përzgjedhur për atë vit shkollor. Natyrisht, realizimi i programit është qëllimi i vërtetë i mësuesit, kurse teksti mësimor i përzgjedhur është një mjet për ta përmbushur këtë qëllim. Kur mësuesi sheh se teksti nuk i ka dhënë vendin e mjaftueshëm përvetësimit të një rezultati të nxëni të programit, ai e plotëson vetë këtë mungesë të tekstit, duke përdorur burime të tjera të nxëni.

Plani vjetor është një plan sintetik. Mësuesi planifikon orët dhe përmbajtjen kryesore lëndore për tri periudha. Periudhat janë si më poshtë:

- periudha e parë: shtator- dhjetor;
- periudha e dytë: janar - mars;
- periudha e tretë: prill- qershor.

Formati i planit mësimor vjetor përmban këto rubrika:

- **Tematika:** Në këtë kolonë, renditen tematikat e programit. Gjatë çdo ore mësimi nxënësit zhvillojnë kompetencat lëndore.
- **Shpërndarja e përmbajtjes kryesore të lëndës sipas tri periudhave:** Në këtë kolonë vendoset përmbajtja kryesore e lëndës që do të zhvillohet në secilën periudhë dhe për secilën secilën tematikë. Gjithashtu, vendoset edhe totali i orëve për secilën periudhë, ku përfshihen njohuri, projekte, përsëritje, biseda letrare, teste etj.

Model i një plani vjetor në lëndën e gjuhës shqipe, klasa XII

TEMATIKA	SHPËRNDARJA E PËRMBAJTJES SË LËNDËS 68 orë		
	SHTATOR – DHJETOR 26 orë	JANAR–MARS 24 orë	PRILL–QERSHOR 18 orë
<i>Tekst përshkrues</i>	-	-	7 orë

			– Teksti përshkrues, karakteristikat strukture, gjuhësore dhe stilistike të tekstit përshkrues, tekste përshkruese bindëse në media, reportazhet. – Teknikat e shkrimit, përshkrim i një personi real ose i një personazhi apo personaliteti. – Projekt.
<i>Tekst rrëfyes</i>	7 orë – Karakteristikat strukture, gjuhësore dhe stilistike të tekstit rrëfyes. – Kronika, autobiografia. – Teknikat e shkrimit të tekstit rrëfyes, si rrëfim i njëngjarjeje reale ose një artikull në një gazetë për një ngjarje.		
<i>Tekst udhëzues</i>	7 orë – Karakteristikat strukture, gjuhësore dhe stilistike të teksteve udhëzuese. – Ligjet dhe nenet. – Teknikat e	-	-

	shkrimit të tekstit udhëzues. – Test.		
<i>Tekst argumentues</i>		7 orë – Karakteristikat strukturore, gjuhësore dhe stilistike të teksteve argumentuese. – Fjalimi. Prezantim i një fjalimi. – Teknikat e shkrimit të tekstit argumentues, ese.	
<i>Tekst informues-paraqitës</i>		7 orë – Karakteristikat strukturore, gjuhësore dhe stilistike të teksteve informuese-paraqitëse, leksioni, minutat e një takimi. – Teknikat e shkrimit të tekstit informues-paraqitës, një aplikim për punë. – Projekt. – Test.	-
Përvetësimi i rregullave gramatikore, drejtshkrimore dhe të pikësimit <i>Sintaksë</i>		5 orë – Fjalitë e thjeshta e të përbëra, fjalitë me bashkërenditje, fjalitë e nënrenditura.	4 orë – Fjalitë e nënrenditura, fjalitë e ndërkallura. – Test.
Përvetësimi i rregullave gramatikore, drejtshkrimore	3 orë – Fjala, morfema, mënyrat e	2 orë – Konversioni, nyjëzimi, mënyrat e	

dhe të pikësimit <i>Morfologji, fjalëformim</i>	fjalëformimit, prejardhja, përngjitja, kompozimi,	përziera.	
Përvetësimi i rregullave gramatikore, drejtshkrimore dhe të pikësimit <i>Drejtshkrim</i>	2 orë – Drejtshkrimi i fjalëve me prejardhje të huaj. – Përdorimi i nyjeve të, së.	2 orë – Rregullat e shkrimit të bibliografisë. – Shenjat e pikësimit.	2 orë – Përdorimi i presjes në fjalitë e përbëra dhe të ndërkallura.
Përvetësimi i rregullave gramatikore, drejtshkrimore dhe të pikësimit <i>Leksikologji</i>	7 orë – Ligjërimet, stilet në gjuhën shqipe. – Projekt.		
Orë në dispozicion për provimet e Maturës Shtetërore	-	1 orë përsëritje	5 orë përsëritje

Shënim: Ky model është orientues. Ai nuk përkon me ndonjë nga tekstet mësimore të gjuhës shqipe. Mësuesi, kur harton planin vjetor duhet t'i referohet edhe tekstit mësimor që ka zgjedhur.

Në modelin e mësipërm janë parashikuar:

- 1 projekt përgjatë gjithë vitit (4 orë mësimi: 2 orë gjatë periudhës së parë, 1 orë gjatë periudhës së dytë dhe 1 orë gjatë periudhës së tretë).
- 3 teste për të tria periudhat. Sugjerohet që mësuesi të mos e planifikojë testin në fund të periudhës, për të shmangur ngarkesën e nxënësve (p.sh., testi i periudhës së parë mund të zhvillohet edhe në fillim të dhjetorit).
- 35 orë për studimin e teksteve të ndryshme (shpërndarja e orëve është afërsisht e barabartë).
- 27 orë për përvetësimin e rregullave gramatikore, drejtshkrimore dhe të pikësimit.
- 6 orë përsëritje për provimet e Maturës Shtetërore.

Model i një plani vjetor në lëndën e letërsisë, klasa X

Tematikat	Shpërndarja e përmbajtjes lëndore sipas periudhave		
	Shtator – dhjetor	Janar–mars	Prill–qershor

	27 orë	23 orë	22 orë
Teoria e letërsisë	Funksioni dhe vlera e letërsisë. Shkenca për letërsinë. Lidhja e letërsisë me artet e tjera. Ndarja letërsisë sipas gjinive dhe tiparet e tyre. Fabula dhe subjekti. Tema dhe motivet. (6 orë)		
Folklori	Tiparet dhe vlerat e folklorit. Llojet e krijimtarisë gojore. Vlerat e lirikës popullore. Epika popullore, nëndarjet, vlerat e saj. Cikli i Kreshnikëve (6 orë) .		
Antikiteti	Vështrim i përgjithshëm për letërsinë antike. Lindja dhe lulëzimi i epikës, lirikës dhe dramatikës. Karakteristikat e secilës gjini letrare. Përfaqësuesit dhe veprat e tyre kryesore. Homeri “Iliada”, Eskili “Prometeu i mbërthyer”. <i>1 orë test përmbledhës</i> <i>2 orë nga projekti, i cili zgjat përgjatë gjithë vitit, në 5 orë mësimi.</i> Gjithsej 15 orë	Euripidi “Medea” - 5 orë .	
Letërsia e Rilindjes		Vështrim i përgjithshëm rreth zhvillimit të Humanizmit dhe të Rilindjes Evropiane si lëvizje e rëndësishme kulturore, letrare dhe artistike. Filozofia dhe zhvillimi i saj. Përfaqësuesit kryesorë në Evropë. Aligeri “Ferri” nga “Komedia hyjnore” 8 orë	Servantes “Don Kishoti i Mançës” – 5 orë Shekspir “Hamleti”- 5 orë

Letërsia e vjetër shqipe		Barleti “Histori e Skënderbeut” – 5 orë 1 orë test, <i>2 orë projekt</i> <i>2 orë bisedë letrare</i> Gjithsej 10 orë	Bogdani “Këngët e sibilave” dhe disa poezi të Budit 3 orë
Klasicizmi			Vështrim i përgjithshëm. Tiparet dhe parimet estetike. Përfaqësuesit kryesorë. Elemente të klasicizmit në letërsinë shqipe. Molier “Mizantropi” – 7 orë <i>1 orë test përmbledhës</i> <i>1 orë projekt</i> Gjithsej 9 orë

Shënim: Ky model është orientues. Ai nuk përkon me ndonjë nga tekstet mësimore të letërsisë. Mësuesi, kur harton planin vjetor duhet t’i referohet edhe tekstit mësimor që ka zgjedhur.

Në modelin e mësipërm janë parashikuar:

- 1 projekt përgjatë gjithë vitit (5 orë mësimi: 2 orë gjatë periudhës së parë, 2 orë gjatë periudhës së dytë dhe 1 orë gjatë periudhës së tretë).
- 3 teste për të tria periudhat. Sugjerohet që mësuesi të mos e planifikojë testin në fund të periudhës, për të shmangur ngarkesën e nxënësve (P.sh., testi i periudhës së parë mund të zhvillohet edhe në fillim të dhjetorit).
- 2 orë bisedë letrare.

- Mësuesi duhet të prezantojë që në fund të vitit shkollor, veprat që do të zhvillojë me nxënësit gjatë vitit të ardhshëm shkollor, në mënyrë që nxënësit të kenë mundësi dhe kohë t'i lexojnë ata gjatë pushimeve verore, ose mund t'i prezantojë në fillim të vitit shkollor.

10.3 Planifikimi sipas periudhave

Planifikimi i periudhës është një planifikim më afatshkurtër dhe më i detajuar i mësimdhënies. Ky lloj planifikimi kërkon që mësuesi të përcaktojë me kujdes rezultatet e të nxënit të kompetencave kyç dhe rezultatet e të nxënit të kompetencave të lëndës, të cilat do t'i realizojë brenda periudhës, në varësi të cilave përcakton dhe përmbajtjet mësimore që do të zhvillojë gjatë kësaj periudhe, orët mësimore brenda të cilave ato do të realizohen, duke planifikuar paraprakisht situatat e të nxënit përmes të cilave do të mundësohet zhvillimi i kompetencave, burimet e të nxënit, metodologjitë e mësimdhënies, si dhe llojet e vlerësimit dhe instrumentet vlerësuese.

Plani i një periudhe është analitik dhe në të detajohen temat mësimore që do të zhvillohen përgjatë saj. Mësuesi harton planin e periudhës përkatëse në fillim të saj dhe e dorëzon në drejtorinë e shkollës para fillimit të periudhës. Ky plan hartohet duke iu përmbajtur programit dhe tekstit mësimor përkatës.

Në planet sipas periudhave planifikohen të gjitha orët. Mësuesit janë të lirë të bëjnë ndryshimet e tyre hap pas hapi në varësi të specifikave të lëndës së tyre.

Formati i planit të një periudhe

Formati i planit të një periudhe përmban rubrikat e mëposhtme. Në format janë dhënë shembuj të organizimit të orëve mësimore. Siç shihet testi përmbledhës nuk është planifikuar në fund të periudhës.

Shembull: Klasa XII⁵

Rezultatet e të nxënit sipas kompetencave kyç
Kompetenca e komunikimit dhe e të shprehurit Nxënësi: shpreh, para një audience të caktuar mësimore, çështjet kryesore të ngritura në një fjalim ose interpretim të dëgjuar për një temë të caktuar nga fusha të ndryshme, përmes, së paku,

⁵ Shembulli nuk përkon me tekstet shkollore të lëndës së gjuhës shqipe. Ai shërben për të orientuar mësuesit në hartimin e planit të periudhës.

një forme të komunikimit (gjuhës, simboleve, shenjave, kodeve, performancës artistike) etj.;

2.

Kompetenca e të menduarit

Nxënësi:

1. analizon, në mënyrë të pavarur, informacionet e marra nga burimet e ndryshme për një temë ose detyrë të dhënë, vlerëson cilësinë e tyre dhe i radhit ato sipas rëndësisë dhe sipas qëllimit që kanë;

2. ...

Kompetenca

Rezultatet e të nxënit sipas kompetencave të lëndës

Të dëgjuarit e teksteve të ndryshme

Nxënësi:

- reflekton ndaj informacionit të dëgjuar, rikujton përmbajtjen e informacionit, si dhe analizon mënyrën në të cilën stili dhe struktura e një fjalie ose e një ligjërate mbështetin qëllimin e saj;
- demonstroi aftësitë e domosdoshme të të dëgjuarit kritik;
-

Të folurit për të komunikuar dhe për të mësuar

Nxënësi:

- zgjeron gamën e strategjive për mbledhjen e të dhënave të nevojshme që do të përdorë gjatë prezantimeve;
- zbaton hapat e përgatitjes dhe të mbajtjes së një fjalimi për tema të ndryshme;
- ...

Të lexuarit

-

Nr.	Tematika	Nr/k	Temat mësimore	Situata e të nxënit	Burimet
1.	Teksti argumentues	1	Fjalim i... “...”	Situata politike në...	Teksti i nxënësit
2.		2	Fjalim i... “...”		
3.		3			
4.		4			
5.		5			
6.		6	Shkrimi i esesë argumentuese “...”		
		7	Shkrimi i esesë argumentuese “...”		
17.	...	...	Projekt “...” (ora e tretë)		...
18.	...	...	Projekt “...” (ora e katërt)		...

20			Test i periudhës		
			–		
24			–		
Metodologjia dhe veprimtaritë e nxënësve Gjatë orëve të mësimit do të përdoren metoda, teknika dhe strategji të tilla si: diskutim për njohuritë paraprake, kubimi, diagrami piramidal, imagjinata e drejtuar, parashikim me terma paraprakë, harta e konceptit, rrjeti i diskutimit, pyetje autorit, ditaret e të nxënit, pyetja sjell pyetjen, stuhi mendimi, diagrami i Venit, lojë me role etj. Nxënësit do të punojnë në grupe të vogla dhe të mëdha, në çift, në mënyrë të pavarur dhe individuale etj.					
Vlerësimi Disa nga teknikat dhe instrumentet e vlerësimit do të jenë: vlerësim i vazhdueshëm me gojë, vlerësim i punëve me shkrim, vlerësim i projekteve, teste, vlerësim i bisedave ose i leximeve jashtë klase etj.					

Plani i periudhës ka këto rubrika:

Rezultatet e të nxënit sipas kompetencave kyç

Në këtë rubrikë mësuesi do të vendosë rezultatet e të nxënit të kompetencave kyç, të cilat do të zhvillohen nga nxënësit përgjatë temave mësimore, të zhvilluara gjatë kësaj periudhe. Mësuesi i përzgjedh këto rezultate në programin mësimor, te rubrika “Rezultatet kryesore të të nxënit, sipas kompetencave kyç që realizohen nëpërmjet lëndës ...”.

Rezultatet e të nxënit sipas kompetencave të lëndës

Në këtë rubrikë vendosen rezultatet e të nxënit sipas kompetencave të fushës, të cilat do të arrihen nga nxënësi nëpërmjet zhvillimit të këtyre temave mësimore. Mësuesi i përzgjedh këto rezultate të nxëni nga programi mësimor. P.sh., *gjatë periudhës së parë, nga kompetenca “P” mund të zhvillohen vetëm tema nga morfologjia, prandaj mësuesi do të përzgjedhë vetëm rezultate të nxëni që kanë lidhje me morfologjinë.*

Nxënësi:

- *përcakton klasat e fjalëve dhe kategoritë e tyre gramatikore;*
- *dallon mënyrat e formimit të fjalëve në gjuhën shqipe.*

Numri rendor

Këtu vendosen numrat për temat mësimore. Totali i numrave në planin e periudhës përkon me numrin e orëve që janë përcaktuar në planin vjetor të lëndës.

Tematikat

Në këtë rubrikë shënohen tematikat mbi të cilat është ndërtuar programi i lëndës.

Tema mësimore

Në këtë rubrikë shënohen të gjitha temat mësimore që do të zhvillohen gjatë periudhës. Mësuesi, përveç temave që i korrespondojnë tekstit mësimor, planifikon edhe orë për projektin, orë për testin ose detyrën përmbledhëse, orë për përmbledhjet ose përsëritjet etj. Gjithashtu, mund të planifikohen edhe orë për diskutimin dhe vlerësimin e portofolit.

Situata e të nxënit

Në këtë rubrikë vendosen situatat e të nxënit që mësuesi parashikon të realizojë gjatë periudhës, të cilat mund të ndryshohen dhe plotësohen përgjatë zhvillimit të lëndës. Situatat e të nxënit mund t'i përkasin një teme mësimore, disa temave mësimore, ashtu sikurse mund të ketë tema mësimore për të cilat mësuesi nuk zhvillon situata të nxëni. Me situatë të nxëni kuptohet ndërtimi i njohurive nëpërmjet një situatë praktike ose reale.

Metodologjia dhe veprimtaritë e nxënësve

Në këtë rubrikë mësuesi vendos teknikat dhe metodat e mësimdhënies (p.sh., harta e konceptit, parashikimi me terma paraprakë, grupet e ekspertëve, punë në grup etj.) që do të përdoren gjatë zhvillimit të këtyre temave në një periudhë të caktuar (jo shumë e detajuar sepse e tillë kjo rubrikë detajohet në planifikimin ditor).

Vlerësimi

Këtu vendosen teknikat e vlerësimit që do të përdoren gjatë zhvillimit të këtyre temave në një periudhë të caktuar si p.sh., vlerësimi i përgjigjeve me gojë; vlerësimi i punës në grup; vlerësim mes nxënësish; vlerësim i aktivitetit gjatë debateve në klasë; vlerësim i detyrave të shtëpisë; vetëvlerësim; intervistë me një listë treguesish; vëzhgim me një listë të plotë treguesish; portofol,

prezantim ose punë me gojë ose me shkrim, projekt kurrikular etj. Kjo rubrikë detajohet në planifikimin ditor.

Burimet

Në këtë rubrikë mësuesi vendos burimet që do të përdoren për arritjen e rezultateve të të nxënës si p.sh., teksti i nxënësit, libri digjital, teksti i ushtrimeve (nëse ka të tillë), vepra të ndryshme etj. Kjo rubrikë nuk plotësohet në mënyrë shumë të detajuar, pasi e tillë do të plotësohet në planin ditor.

10.4 Planifikimi ditor

Mësuesi planifikon çdo orë mësimore. Në përgatitjen e një plani ditor mësuesi duhet të përcaktojë rezultatet e pritshme të asaj ore mësimi, të përgatisë veprimtaritë mësimore, të përzgjedhë metodat dhe strategjitë, të përzgjedhë burimet e të nxënës, të përcaktojë teknikat e vlerësimit të përshtatshme për klasën, të parashikojë punën me klasën, grupet, nxënës të veçantë, të parashikojë lidhjen me lëndët e tjera etj.

Në ndryshim nga planifikimi tradicional, në planifikimin e kurrikulës me kompetenca kemi këto ndryshime:

Planifikimi (tradicional) i orës së mësimit	Planifikimi bazuar në kompetenca i orës së mësimit
Në planifikim përcaktohet çfarë bën mësuesi për të realizuar mësimin.	Në planifikim përcaktohet çfarë bëjnë nxënësit ndërsa realizohet mësimi (situatat, veprimtaritë, detyrat).
Mësimi përqendrohet pothuajse te përmbajtja.	Mësimi përqendrohet mbi proceset dhe veprimtaritë.
Mësimi ka pothuajse të njëjtin organizim të orës së mësimit.	Mësimi nuk ka të njëjtën metodologji gjithmonë. Organizimi varet nga rezultatet që duam të arrijmë.
Roli i mësuesit është kryesisht ligjërues (shpjegon).	Roli i mësuesit është organizator dhe theksi vihet te bashkëveprimi i nxënësve.

Rubrikat e planit ditor

Më poshtë jepet formati i sugjeruar i një plani ditor:

- Fusha (Gjuhët dhe komunikimi)
- Lënda (Gjuhë shqipe)

- Shkalla (shënohet shkalla, duke iu referuar kornizës kurrikulare, III dhe IV)
- Klasa (shënohet klasa/at)
- Tema mësimore (shënohet tema mësimore)
- Situata e të nxënit (këtu shkruhet shkurtimisht tema e situatës së të nxënit), nëse mësuesi ka planifikuar një situatë. Nëse mësuesi nuk planifikon situatë për atë temë mësimi, nuk do të shkruajë asgjë në këtë rubrikë).
- Rezultatet e të nxënit (këtu vendosen rezultatet e temës mësimore që nxënësi do të arrijë gjatë orës së mësimi).
- Fjalët ose konceptet kyç të temës mësimore.
- Burimet që do të përdoren gjatë orës së mësimi.
- Lidhja me fushat e tjera ose me temat ndërkurrikulare (nëse ka).
- Metodologjia ose veprimtarinë e nxënësve (metodologjia për arritjen e rezultateve të të nxënit të orës së mësimi dhe veprimtaritë e nxënësve lidhen me situatën e të nxënit, nëse është planifikuar një e tillë).
- Vlerësimi (shënohen teknikat e vlerësimit).
- Detyrat e shtëpisë (shënohen detyrat e shtëpisë, nëse do të jepen).

10.5 Modele planifikimi ditor (me orë të njëpasnjëshme 45 +45)

a) Modeli i mëposhtëm është për dy orë të njëpasnjëshme në klasën e dymbëdhjetë (Letërsi me zgjedhje).

Fusha: Gjuhët dhe komunikimi	Lënda: Letërsi me zgjedhje	Shkalla: V	Klasa: XII
Temat mësimore: - Kënga legjendare e Gjergj Elez Alisë - Studim teksti “Gjergj Elez Alia”		Situatat e të nxënit: Virtytet e shqiptarit	
Rezultatet e të nxënit: Nxënësi: - <i>analizon tekstin dhe personazhet e këngës;</i> - <i>interpretin veprimet e personazheve të këngës;</i> - <i>identifikon ngjashmëritë dhe dallimet mes kësaj kënge dhe krijimeve të tjera epike;</i> - <i>gjykon rreth vlerave letrare të këngëve të ciklit.</i>		Fjalët kyç: <i>Kreshnik, dyluftim, baloz, hiperbolë, triumf i së drejtës, triumf i jetës mbi vdekjen.</i>	
Burimet: - <i>Libra, artikuj enciklopedie, shkrime të tjera për folklorin;</i> - <i>Teksti i nxënësit</i>		Lidhja me fushat e tjera: - Gjuha shqipe - Historia - Qytetaria	
Organizimi i orës së mësimi:			

Lidhja e temës me njohuritë e mëparshme të nxënësve

Bashkëbisedim

Kënga e Gjergj Elez Alisë është shumë e njohur për nxënësit, ndaj procesi mësimor mund të fillojë duke aktivizuar njohuritë e mëparshme të nxënësve në formën e një bashkëbisedimi.

- Kush ishte Gjergj Elez Alia?
- Pse kjo këngë është pjesë e Ciklit të Kreshnikëve? Çfarë ka të përbashkët kjo këngë me këngët e tjera të Ciklit të Kreshnikëve?
- Çfarë tematike trajton kjo këngë?
- Etj.

Ndërtimi i njohurive të reja

Gjatë kësaj pjese të orës së mësimi, nxënësit, pasi të kenë lexuar fragmentin e këngës, do të flasin rreth fabulës së saj (subjektit të këngës) dhe do të punojnë pyetjet e rubrikave dhe detyrave të tekstit nëpërmjet një bashkëbisedimi, ku mësuesi do të japë mendimin përfundimtar, pasi të ketë dëgjuar përgjigjet, komentet dhe saktësimet apo mendimet e ndryshme të nxënësve.

Kuptojmë tekstin

Për të kuptuar më mirë përmbajtjen e këngës ndajeni atë në pjesë. Pjesa e parë ndahet në katër grupe vargësh.

Vendosni nga një titull për secilën pjesë. Tregoni shkurtimisht se çfarë rrëfëhet në secilën pjesë.

- Pjesa I – (vargu 1 – 12) – Parashtrimi dhe hyrja e këngës na njeh me personazhet dhe gjendjen e tyre.
- Pjesa II – (vargu 13 – 25) – Lajmi për ardhjen e bajlozit të zi.
- Pjesa III – (vargu 26 – 83) - Dialogu motër – vëlla.
- Pjesa IV – (vargu 84 – 121) – Përballja me nallban probatinin dhe nallban jaranin.

Gjergj Elez Alia ka nëntë vjet që lëngon në shtrat me nëntë plagë në trup. Ku i ka marrë ai këto plagë?

Edhe pse nuk thuhet në këngë, nënkuptohet që këto plagë janë marrë në betejë dhe luftë të ndryshme. Këtë e kuptojmë përmes epitetit *trim mbi trima* që përdoret që në fillim, që le të kuptohet se bëhet fjalë për një trim luftëtar.

Ç'tregon kjo për figurën e kreshnikut?

Kjo e lartëson figurën e luftëtarit dhe e bën atë të ngjashme me një kreshnik, figurë madhështore dhe heroike.

Cila është domethënia e përdorimit të numrit 9?

Përdorimi i numrit 9 është një element simbolik i traditës popullore dhe epikës heroike, por njëkohësisht merr vlerën e një hiperbolizimi, për të lartësuar figurën heroike të Gjergjit.

Si është dhënë në këtë këngë lidhja motër – vëlla?

Përmes dialogut motër-vëlla, në pjesën e parë të këngës, vihet re lidhja e ngushtë dhe tepër e fortë mes vëllait dhe motrës. Në të shihen tipare të familjes tradicionale shqiptare, ku roli i vëllait është ai i mashkullit të parë të shtëpisë, pas vdekjes së prindërve i cili duhet të kujdeset për motrën e tij dhe anasjelltas, motra që zëvendëson nënën dhe përfaqëson figurën femërore në këtë familje. Ajo duhet të kujdeset për shtëpinë dhe vëllanë. Kjo lidhje e ngushtë, shprehet edhe në vargjet anaforikë:

A thue s'pate me ngranë e me pi?

A t'la keq ty vllau për veshë e mbathë?

A mos t'u randue ndojherë me fjalë?

Përmes këtyre vargjeve shprehet koncepti i rolit të vëllait dhe detyrimeve të tij ndaj motrës.

Lexoni vargjet e mëposhtme:

“Ç’je kan thue, bre burrë, goja t’u thaftë!
Jam kanë nisë tu dera e probatinit,
qe nandë vjet qi gjogu ksajt s’ka ra,
m’fal se ndeshkjam derën e magjupit!
Se kta syj një herë unë ua kam falë
tats’ e nans’ qi kalben për nan dhe,
Gjergjit tem qi kalbet varrsh’ mbi dhe!”

Kujt ia drejton këto fjalë motra e Gjergjit?

Cila është domethënia e këtyre fjalëve?

Çfarë cilësish të motrës dalin përmes tyre?

Pse ajo nuk jepet me një emër të përveçëm?

Në këto vargje jepet portreti moral dhe ngrihet në kult ideali femëror i shqiptares, e cila nuk mund t’i jepet kujtdo, madje as nuk përulet para provokimeve të tilla të ulëta. Ajo i është përkushtuar familjes dhe vëllait të saj. Ky përkushtim e lartëson atë si një figurë femërore përfaqësuese të idealit femëror të shqiptarit. Kjo shprehet edhe me faktin që nuk përmendet me emër, një tregues i përgjithësimit popullor të figurës së saj.

Cilat virtyte të Gjergj Elez Alisë pëlqeni? (kllastet)

Nxënësit punojnë në grupe dhe i shprehin përgjigjet e tyre në formën e një kllasteri.

Punë e pavarur: Ditari tripjesësh

Gjatë orës së dytë të mësimit do të punohet studim teksti “ Kënga e Gjergj Elez Alisë”. Kjo pjesë punohet në formën e një komenti dhe mund të përdoret teknika *Ditari tripjesësh*.

Kjo teknikë është e bazuar në ditarin dypjesësh, por i vetmi dallim tek ditari tripjesësh kemi plotësimin e shtyllës së tretë të ditarit.

Tek ditari tripjesësh kemi shtyllën e parë, shtyllën e mesme, (të dytë) dhe shtyllën e tretë në të cilën bëhet arsyetimi i mendimit, përgjigjes, bëhet prova e detyrës, bëhet vizatimi, skema etj.

Analizojmë tekstin

Analizoni figurën e Bajlozit.

Si është përshkruar ai?

Çfarë roli luan epiteti “i zi”?

Po lidhja me detin, çfarë ndikimi ka në këtë këngë? Pse ai vjen nga deti??

Në ç’raport qëndron ai me Gjergjin?

Veprimi është karakteristika kryesore e këngëve epike. Dyluftimi në këtë këngë përbën edhe pikën kulmore të saj.

Si është dhënë nga rapsodi dyluftimi mes këtyre dy luftëtarëve?

Pse ata ndeshen fillimisht me fjalë?

Po ironia çfarë vlere ka në këtë betejë?

Ku qëndron ngjashmëria mes dyluftimit të Akilit dhe Hektorit dhe dyluftimit të Gjergjit dhe Bajlozit?

A gjeni ngjashmëri të tjera të kësaj kënge me “Iliadën” ose “Odisenë”?

Hiperbola është figurë qëndrore e këngëve epike. Rapsodi e përdor këtë figurë për të përforcuar

edhe më tepër përshtypjen, për të vënë në dukje më mirë figurën.

Gjeni disa nga hiperbolat e përdorura në këtë këngë.

Ç'përshtypje artistike krijojnë ato?

Shpjegoni përdorimin e figurës së hiperbolën në dyluftimin me armë të Gjergji dhe Bajlozit.

Te vargu “A dalë zani e paska marrun dhenë”, kemi përdorimin e foljes në mënyrën habitore. Me këtë, rapsodi duket sikur do të na flasë për një mrekulli.

Nënvizoni në pjesën e dytë të këngës foljet e përdorura në mënyrën habitore.

Çfarë funksioni kryejnë ato?

Fundi i këngës “Gjergj Elez Alia” (Rrjeti i diskutimit)

Po -	<i>A e konsideroni tragjik fundin e kësaj kënge?</i>	Jo
-------------	--	-----------

A mbani mend raste të tjera, kur krijimet folklorike kanë një fund të tillë?

Si quhet kjo dukuri?

Çfarë tregon kjo për popullin tonë?

Prezantimi dhe demonstrimi i rezultateve të arritura

☞ Reflektim: Shkrim i lirë

Në poemën “Lahuta e Malcisë” të Gjergj Fishtës, kënga e Tringës mbështetet në modelin e këngës së Gjergj Elez Alisë.

Gjeni të përbashkëtat dhe të veçantat:

- në subjekt;
- në lidhjen vëlla-motër;
- në mesazh.

Cilat janë motivet që e shtyjnë Tringën të qëndrojë deri në fund?

A janë të ngjashme me motivet që e shtyjnë Gjergj Elez Alinë?

Vlerësimi: Mësuesi mban shënime në evidencë për disa nxënës që demonstrojnë njohuri rreth këngës së Gjergj Elez Alisë, aftësi për të kuptuar, për të interpretuar dhe për të vlerësuar tekstin e kësaj kënge, si dhe për të analizuar personazhet e tekstit. Vlerësimi i nxënësve bëhet duke u bazuar në rezultatet e të nxënësve.

Niveli 2:

- tregon brendinë e këngës;
- identifikon tiparet e personazheve të këngës;
- analizon veprimet e personazheve të këngës;
- identifikon disa njashmëri dhe dallime mes kësaj kënge dhe krijimeve të tjera folklorike.

Niveli 3:

- analizon mirë tekstin dhe personazhet e këngës;
- interpreton veprimet e personazheve kryesore të këngës;
- dallon disa ngjashmëri dhe dallime mes kësaj kënge dhe krijimeve të tjera epike;
- identifikon vlerat letrare të këngëve të ciklit.

Niveli 4:

- analizon në mënyrë të plotë tekstin dhe personazhet e këngës;
- interpreton veprimet e personazheve të këngës;
- identifikon ngjashmëritë dhe dallimet mes kësaj kënge dhe krijimeve të tjera epike;

- gjykon rreth vlerave letrare të këngëve të ciklit.

b) Modeli i mëposhtëm është për dy orë të njëpasnjëshme në klasën e dymbëdhjetë (Gjuhë shqipe)

Fusha: Gjuhët dhe komunikimi	Lënda: Gjuhë shqipe	Shkalla: V	Klasa: XII
Tema mësimore: - Lajmet (2 orë)		Situatat e të nxënit: Rëndësia e lajmit në jetën e përditshme.	
Rezultatet e të nxënit: Nxënësi: – përcakton funksionin e lajmeve; – analizon veçoritë e lajmit si një tekst i paracaktuar për t’u dëgjuar; – analizon elementet kryesore të kronikave të lajmeve; – vlerëson cilësinë e lajmeve; – dallon faktet reale nga komentet subjektive; – shkruan lajme duke u nisur nga elementet e tyre kryesore.		Fjalët kyç: – tekste të parashikuara për t’u dëgjuar, – lajme, tituj lajmesh, – terminologji specifike, burim informacioni.	
Burimet: – libri i nxënësit; – interneti.		Lidhja me fushat e tjera: - Historia - Qytetaria - TIK	
Metodologjia dhe veprimtaritë e nxënësve: Organizues grafik/stuhi mendimesh, DDM, të nxënit në bashkëpunim, punë në dyshe, punë individuale etj.			
Organizimi i orës së mësimit: 📁 Lidhja e temës me njohuritë e mëparshme të nxënësve Tema Lajmet ka si qëllim të zgjerojë më tej njohuritë e nxënësve me lloje të tjera të teksteve të paracaktuara për t’u dëgjuar.			
Stuhi mendimesh: ← ↑ → ↘ ↙ ↓ Ç’është lajmi?			

- Kërkojmë në fjalor shpjegimin e fjalës *lajm* dhe përzgjedhim me nxënësit çfarë duhet për lajmin.

Fjalor: LAJM m. sh.

1. Njoftim i shkurtër që ia japim dikujt me gojë ose me shkrim për një ngjarje të re ose për diçka që ai nuk e di.
2. kryes. sh. Njoftime për ngjarje të rëndësishme të ditës, që japin agjencitë telegrafike, gazetat dhe radioja e televizioni.

Bashkëbisedim:

- Çfarë ju tërheq nga lajmet që dëgjoni:
- A e keni të thjeshtë të dallojnë pjesët e rëndësishme të lajmit:
- A mund ta përcaktoni qëllimin e lajmit, faktet që sillen dhe vendin që zënë opinionet në lajme?

Lexohen dy lajme të fundit (fakte reale dhe komente subjektive)

Aksidenti shuan familjen, vdes babai me tre fëmijët:

Ermal Meta shkon në: C'e posta per te...bën të qajë...

Si mund të dallojmë qëllimin e lajmit, faktet nga opinionet e folësit?

Rrjeti i diskutimit:

Po <i>Po, sepse nëpërmjet lajmit ne marrim informacion se çfarë ndodh rreth nesh.</i> ...	A është qëllimi i lajmeve vetëm të informojë?	Jo <i>Jo, sepse shpesh me anë të lajmit parandalohen dukuri të ndryshme të shoqërisë, ndërgjegjësohet opinioni etj.</i> ...
---	--	---

Ndërtimi i njohurive të reja

Di, dua të di, mësova më shumë

Di	Dua të di	Mësova
Grupi I plotëson pjesën e parë të tabelës	Grupi II shtron çështje të cilat nuk janë të qarta rreth lajmeve dhe mënyrës si ndërtohen ato.	Grupi III lexon tekstin dhe demonstroi duke plotësuar pjesën e tretë të tabelës.

Lajmet përdoren për të informuar:

- Çfarë cilësish duhet të gëzojë një lajm që të tërheqë vëmendjen e dëgjuesit?

Nxënësi zbulon: Lajmet hapen me titujt kryesorë, që i informojnë dëgjuesit për ngjarjet kryesore të cilat do të trajtohen në lajme.

- Cilat janë pjesët e lajmit? A janë të llojeve të ndryshme?

Nxënësi zbulon: titulli, përmbajtja, burimi i informacionit etj.

- Ku përdoret lajmi?

Nxënësi zbulon se përdoren në median e shkruar dhe atë vizive.

- Në cilën pjesë të lajmit jepet burimi i informacionit?

Nxënësi zbulon se jalia e dytë e një lajmi jep burimin e informacionit.

- A duhet të jetë një titulli i një lajmi i gjatë?

Nxënësi zbulon se titujt kryesorë të lajmeve duhet të jenë të shkurtër, në mënyrë që dëgjuesit ta kuptojnë menjëherë lajmin, që pas dëgjimit të parë. Na informojnë mbi atë që ndodh rreth nesh.

- A duhet të shoqërohen lajmet gjithmonë me tituj?

Nxënësi: Po, se titujt e ndihmojnë dëgjuesin që të përzgjedhë informacionin dhe të dëgjojë ato lajme që i tërheqin vëmendjen, Kanë qëllime të ndryshme

Punë në grupe (grupet e ekspertëve)

Paraprakisht u jepen nxënësve fjalët kyç për të krijuar një lajm:

- Kush?
- Çfarë?
- Ku? Kur?
- S? Pse?

Prezantimi dhe demonstrimi i rezultateve të arritura

Në këtë fazë të orës mësimore nxënësit janë të lirë të japin gjykimet e tyre lidhur me punët në grup, duke paraqitur pikat e tyre të forta dhe pikat e dobëta, madje edhe duke dhënë këshilla dhe sugjerime për punë edhe më cilësore në vazhdimësi.

Nxënësit në orën e parë janë ndarë në **grupe ekspertësh**. Secili grup bën vlerësimin e secilit prej komponentëve. Grupi i pestë është **grupi i vlerësimit të lajmit më të mirë** dhe ky grup përcakton lajmin më të mirë.

Vlerësimi: Mësuesi mban shënime në evidencë për disa nxënës që demonstrojnë njohuri dhe shkathhtësi rreth koncepteve të temës mësimore. Vlerësimi i nxënësve bëhet duke u bazuar në rezultatet e të nxënit.

Niveli 2:

- *dallon veçoritë kryesore të lajmit si një tekst i paracaktuar për t'u dëgjuar;*
- *identifikon elementet kryesore të kronikave të lajmeve;*
- *shprehet me fjalet e tij për cilësinë e lajmeve;*
- *shkruan lajme të thjeshta duke u nisur nga elementet e tyre kryesore.*

Niveli 3:

- përcakton funksionin e lajmeve;
- analizon veçoritë e lajmit si një tekst i paracaktuar për t'u dëgjuar;
- identifikon elementet kryesore të kronikave të lajmeve;
- shpreh mendimin e tij për cilësinë e lajmeve;
- dallon me ndihmën e mësuesit, faktet reale nga komentet subjektive;
- shkruan lajme duke u nisur nga elementet e tyre kryesore.

Niveli 4:

- përcakton funksionin e lajmeve;
- analizon veçoritë e lajmit si një tekst i paracaktuar për t'u dëgjuar;
- analizon elementet kryesore të kronikave të lajmeve;
- vlerëson cilësinë e lajmeve;
- dallon faktet reale nga komentet subjektive;
- shkruan lajme duke respektuar strukturën dhe elementet e tyre kryesore..

Detyrë shtëpie: Dëgjoni lajmet në TV dhe më pas plotësoni tabelën e vlerësimit të lajmeve

Lajmet ishin:	serioze	të gjata	monotone	objektive	Tendencioze	sipërfaqësore
Lajmet u dhanë në një gjuhë:	të qartë dhe të kuptueshme	të vështirë dhe komplekse	me fraza të gjata	me leksik të specializuar		

11. VLERËSIMI I NXËNËSVE NË LËNDËN E GJUHËS SHQIPE, NË LËNDËN E LETËRSISË DHE NË LËNDËN E LETËRSISË ME ZGJEDHJE

Roli kryesor i vlerësimit është të përmirësojë të nxënit. Informacioni i siguruar nga vlerësimi i ndihmon mësuesit të kuptojnë anët e dobëta dhe anët e forta të nxënësve në procesin e të nxënit

dhe u jep mundësi të përmirësojnë mësimdhënien. Vlerësimi i nxënësve në gjuhën shqipe ka për synim matjen e kompetencave të lëndës, të paraqitura nëpërmjet rezultateve të të nxënësve.

Mësuesi, në përputhje me parimet themelore të vlerësimit, siguron përdorimin e të gjitha llojeve të vlerësimit, të cilat përcaktohen si të domosdoshme për të gjykuar në lidhje me arritjet e nxënësve, në funksion të mbështetjes së të nxënësve dhe mësimdhënies.

Vlerësimi i nxënësve kryhet nëpërmjet:

- vlerësimit të vazhduar (vlerësimi për të nxënë) - 40%;
- vlerësimit me test/detyrë përmbledhëse (vlerësimi i të nxënësve) - 40%;
- vlerësimin i portofolit lëndor të nxënësve - 20%.

11.1 Nivelet e arritjeve

Arritjet e nxënësve regjistrohen dhe raportohen kundrejt niveleve të arritjes. Mësuesi duhet t'i përdorë nivelet e arritjes, kur merr një vendim për arritjet e nxënësve në lidhje me rezultatet e të nxënësve. Nivelet e arritjes përshkruajnë nivelin në të cilin nxënësi duhet të punojë për të arritur një nivel ose notë të caktuar.

(Shih zbërthimin e niveleve të arritjeve të modeli i planifikimit ditor apo të modeli i testit)

11.2 Vlerësimi i vazhduar

Vlerësimi i vazhduar bazohet në vëzhgimet dhe gjykimet e mësuesit mbi ***përgjigjet me gojë ose me shkrim, punët me shkrim, bisedat letrare, punët në grup, diskutimet e mësuesit me nxënësit, vetëvlerësimin e nxënësit, vlerësimin e nxënësit nga nxënësi, pjesëmarrjen në aktivitete dhe debatet në klasë, detyrat e shtëpisë apo të klasës etj.***, përgjatë një periudhe.

Për vlerësimin e vazhduar të arritjes së rezultateve të të nxënësve, mësuesi **mban shënime në evidencë për çdo nxënësi**. Shënimet në evidencë mund të mbahen me **simbole** etj., të shoqëruara me **komente**, të cilat u referohen niveleve të arritjes së kompetencave lëndore. Punët me shkrim (si në shembullin e mëposhtëm) do të vlerësohen me notë.

Për lehtësimin e punës së tij mësuesit i sugjerohet të shkruajë në fund të evidencës **një legjendë**, e cila shpjegon kuptimin e simboleve të vendosura.

Komentet i referohen **niveleve të arritjes së kompetencave lëndore** bazuar në dokumentin përkatës të “Niveleve të arritjes” shkallët 5-6 (klasat 10-12).

Shembull: Gjuhë shqipe (klasa XII)

Periudha: Prill- qershor

<i>Nr.</i>	<i>Nxënësi / Data</i>	<i>14.04</i>	<i>04.05</i>	<i>13.05</i>	<i>24.05</i>	<i>03.06</i>	<i>Komentet janë: Nivelet e arritjes për njohurinë/konceptin përkatës</i>
<i>1</i>	<i>Era Shkëmbi</i>	-+					<i>N2. Karakteristikat gjuhësore të tekstit argumentues</i>
			✓				<i>N3. Prezantimi i një fjalimi</i>
				8			<i>Punë me shkrim (ese argumentuese)</i>
						+-	<i>N3. Rregullat e shkrimit të bibliografisë</i>

Legjendë: ++ (sh. mirë); + (mirë); +- dhe ✓ (mesatar); -+ dhe ? (nën mesatar); - dobët; - - (sh. dobët). N1- Niveli 1; N2 – Niveli 2; N3 – Niveli 3; N4 – Niveli 4. TN – test i ndërmjetëm

Në përfundim të periudhës tremujore, vlerësimi i vazhduar mbyllet me një notë përmbledhëse (NVv). Nota e vlerësimit të vazhduar në këtë rast gjykohet në bazë të ecures (progresit ose regresit) të arritjeve të nxënësit përgjatë periudhës, pra NVv është 8. Në shembullin e mësipërm ecuria e nxënësit është progresive, por mund të jetë edhe regressive.

Ndryshimi kryesor që ka ndodhur në vlerësimin e nxënësit gjatë zbatimit të kurrikulës së re është vlerësimi për të nxënë (vlerësimi i vazhduar). **Fokusi kryesor i vlerësimit për të nxënë (vlerësimit të vazhduar) është që nxënësi të përmirësojë të nxënë e tij, si dhe të motivohet më shumë për të mësuar.** Pra, vlerësimi për të nxënë nuk ka si qëllim kryesor vendosjen e një note, por të evidentojë të nxënësi pikat e forta dhe problematikat dhe ta ndihmojë që t'i përmirësojë ato. Në këto kushte, mësuesi duhet të fokusohet te procesi i të nxënë dhe jo te vendosja e notës.

Si dokumentohet vlerësimi i vazhduar (vlerësimi për të nxënë)?

- Fletorja personale dhe evidenca nënkuptojnë **të njëjtin dokument**. Pra, mësuesi ka vetëm një dokument për vlerësimin e vazhduar (vlerësimin për të nxënë).
- Mësuesi mban shënime në fletoren e tij personale (apo në evidencë) ecurinë e progresit të nxënësit lidhur me rezultatet e arritjes.

- Fletoren personale (evidencën) mësuesi **e formaton në mënyrën më të përshtatshme për të**, por duke ruajtur logjikën e vlerësimit për të nxënë. Me fletoren personale (evidencën) mësuesi është i lehtësuar nga ngarkesa ose nga presioni për të vënë nota në regjistër në mënyrë të vazhduar.
- Mësuesi është i lirë t'i mbajë shënimet në fletoren e tij personale (evidencë) duke vendosur **simbolet, që ai gjykon si të përshtatshme**, të shoqëruara me komente shumë sintetike, të cilat iu referohen niveleve të arritjes së kompetencave lëndore.
- Komenti përmban nivelin e arritjes duke e shënuar me simbolin përkatës (**p.sh., N₃ ose N₄**), si dhe **konceptin/konceptet përkatëse** për të cilin është vëzhguar nxënësi.
- Përgjigjet me gojë ose me shkrim, punët në grup, punët individuale, diskutimet e mësuesit me nxënësit, vetëvlerësimi i nxënësit, vlerësimi i nxënësit nga nxënësi, pjesëmarrjet në aktivitete dhe diskutimet në klasë, detyrat e shtëpisë apo të klasës etj., **vlerësohen me simbole**. Vendosja e notës në mënyrë të vazhduar gjatë vlerësimit për të nxënë nuk ndihmon procesin e të nxënës, motivimin e nxënësve për të nxënë dhe zhvillimin e kompetencave.
- Nota në fletoren personale (evidencë) mund të vendoset **vetëm** në raste specifike, siç janë testet e ndërmjetme apo punët me shkrim etj.
- Nota e vlerësimit të vazhduar që vendoset në regjistër në faqen “Vlerësimi periodik” duhet të jetë **rezultante progresive (ose regresive) e vlerësimeve që mësuesi ka mbajtur** në fletoren e tij personale.
- Fletorja personale (evidenca) **është objekt monitorimi, por nuk** duhet dorëzuar në përfundim të periudhës.
- Mësuesi **mban përgjegjësi për fletoren personale** dhe duhet të argumentojë notën e vlerësimit të vazhduar të vendosur në regjistër.
- Mësuesi duhet **të ruajë deri në përfundim të vitit shkollor** fletoren personale (evidencën), teste/detyra të ndërmjetme, punët me shkrim, etj. Këto do t'i shërbejnë për të argumentuar notën e vlerësimit të vazhduar.
- Drejtuesit e shkollave nuk duhet të ngarkojnë mësuesit me detyrimin për të mbajtur dy dokumente për vlerësimin e vazhduar të nxënësve: evidencën e vlerësimit të vazhduar dhe fletoren personale të shënimeve, ato janë e njëjta gjë.
- Gjatë periudhës, mësuesi i lëndës ka përgjegjësi për të informuar nxënësin për ecurinë dhe mundësinë e tij për progres.

11.3 Vlerësimi me portofol lëndor

Portofoli është koleksionim sistematik i detyrave dhe i punimeve krijuese dhe hulumtuese të kryera nga nxënësi përgjatë periudhës për të dëshmuar zhvillimin e kompetencave (njohurive, shkathtësive, qëndrimeve). Mësuesi udhëzon nxënësit për krijimin e portofolit dhe bashkëpunon me ta rreth përmbajtjes së tij. Në fillim të periudhës, mësuesi në bashkëpunim me nxënësit, përcaktojnë detyrat dhe punimet që do të përfshijnë në portofol përgjatë periudhës, në varësi të specifikave të lëndës. Këto detyra zhvillohen gjatë periudhës dhe nuk janë pjesë e vlerësimit të vazhduar (në evidencë), por vetëm pjesë e portofolit lëndor.

Për një periudhë, detyrat që vlerësohen në portofol janë:

📁 projekti ose një fazë e tij, e cila është pjesë e detyruar e portofolit për çdo periudhë;

📁 1 -2 detyra krijuese, zbatuese, hulumtuese etj.

Detyrat e portofolit duhet të jenë me të njëjtën temë për çdo nxënësi. Këto detyra mund të jenë punime të kryera në klasë dhe/ose jashtë saj, dëshmi e kontributeve dhe talentit të nxënësit, me karakter hulumtues dhe krijues të tilla si:

- punë praktike individuale;
- produkte të krijuara nga nxënësit;
- punime audio-vizuale;
- aktivitete në grup ose individuale;
- projekte individuale ose në grup;
- etj.

Kujdes! Detyrat **NUK** duhet të jenë domosdoshmërisht të punuara me kompjuter.

Si dokumentohet dhe vlerësohet portofoli?

- Mësuesi përcakton kriteret e vlerësimit të portofolit.
- Mësuesi në fillim të periudhës përcakton dhe iu prezanton nxënësve peshat/pikët për vlerësimin e secilës detyrë të portofolit dhe kriteret e vlerësimit të tij.
- Vlerësimi i secilës detyrë të portofolit bëhet mbi bazë të kriterëve që mësuesi vendos, duke u bazuar në llojin e detyrës së dhënë.
- Mësuesi ka përgjegjësi për vlerësimin e portofolit bazuar në kritere vlerësimi, duke argumentuar notën e tij.

- Instrumentet që mësuesi harton për kriteret e vlerësimit të portofolit ***nuk janë objekt monitorimi.***
- Detyrat e portofolit apo një fazë e projektit vlerësohen në momentin që ato dorëzohen ose prezantohen.
- Vlerësimi i portofolit mund ***të planifikohet si orë e veçantë*** në planifikimin e periudhave ose mund të realizohet përgjatë tri - katër orëve mësimore të periudhës.
- Mësuesi duhet të kujdeset që ***të mos mbingarkojë nxënësin me detyra*** në përfundim të periudhës. Ai, gjithashtu, mund të bashkërendojë punën me mësuesit e lëndëve të tjera për të shmangur ngarkesën e nxënësve.
- Vlerësimi i portofolit ***jo domosdoshmërisht*** bëhet në fund të periudhës. Mësuesi e gjykon vetë kohën se kur do të zhvillojë vlerësimin e portofolit.
- Në momentin që mësuesi ka përfunduar me ***vlerësimin e detyrave të portofolit dhe të projektit ose të një faze të tij***, notat e portofolit i vendos në regjistër.
- Mësuesi duhet t'i udhëzojë nxënësit që t'i ruajnë detyrat e portofolit deri në përfundim të vitit shkollor ose t'i mbajë vetë këto detyra.

Në lëndën e gjuhës shqipe, në lëndën e letërsisë dhe të letërsisë me zgjedhje sugjerohet që përgjatë një periudhe, të përfshihen në portofol rreth dy detyra detyra të nxënësit, përfshirë projektin ose një nga fazat e tij. Pra, pjesë e portofolit është edhe projekti kurrikular. Projekti kurrikular mund të jetë i shtrirë vetëm brenda një periudhe, por mund të jetë i shtrirë (nëse është një) edhe përgjatë gjithë vitit. Sido që të jetë shtrirja e projektit ai ka vlerësimin e tij brenda vlerësimit të portofolit. Nëse projekti ka shtrirje përgjatë gjithë vitit, në çdo periudhë vlerësohet si pjesë e portofolit ajo pjesë e projektit që është realizuar. Në rastin kur ka shtrirje brenda një periudhe vlerësohet i gjithë projekti.

Për vlerësimin e portofolit, mësuesi përcakton kriteret të qarta dhe ua komunikon nxënësve. Vlerësimi i detyrave të portofolit varet nga pesha që secili mësues i vendos secilës detyrë.

Rubrikat e portofolit mund të grupohen në:

- punë dhe detyra të kryera në klasë dhe jashtë saj;
- projekte individuale ose në grup;
- detyra dhe kontribute të pavarura të nxënësit, të cilat janë dëshmi e talentit, e hulumtimeve praktike, e punëve tematike (me shkrim, audio-vizuale etj.).

Në shembullin më poshtë, mësuesi në bashkëpunim me nxënësit ka përcaktuar detyra për portofolin e periudhës së parë, i cili do të ketë gjithsej 50 pikë. Për vlerësimin e portofolit mësuesi **përcakton vetë** pikët/peshat për secilën detyrë.

Më poshtë janë dhënë **dy shembuj**, pikët/peshat e të cilëve shërbejnë **thjesht** për të ilustruar modelin dhe mund të mos përdoren domosdoshmërisht nga mësuesi.

Shembull 1: Letërsi

a) Nëse Zonja Bovari do të jetonte në ditët e sotme, si do të ishte ajo në krahasim me zonjën Bovari të romanit? Mendimet i jepni përmes njërës prej formave të mëposhtme: 20 pikë

- përshkrimit psikologjik të saj me shkrim;
- ndërtimit të profilin të saj në një rrjet social;
- portretizimit të saj me anë të artit figurativ (pikturë, grafikë etj.)

b) Projekti “Vënia në skenë e një fragmenti nga “Fausti”” (faza e tretë). 30 pikë

Vlerësimi me pikë

Detyra	Detyra 1	Detyra 2	Portofoli
Nota	15 pikë	21 pikë	36 pikë

Sipas tabelës së vlerësimit me notë (si në rastin e vlerësimit të testeve), vlerësimi i këtij portofoli është nota 8 (tetë).

Nota	4	5	6	7	8	9	10
Pikët	0-12	13- 19	20-26	27 - 32	33-38	39-44	45-50

Shembull 2: Gjuhë shqipe

a) Projekti “Libri i maturës” (faza e dytë) 25 pikë

b) Gjeni raste të shkrimit të gabuar të fjalëve me prejardhje të huaj në portale të ndryshme ose në shtypin e ditës. 10 pikë

Vlerësimi me pikë

Detyra	Detyra 1	Detyra 2	Detyra 3	Portofoli
Nota	9 pikë	19 pikë	4 pikë	32 pikë

Sipas tabelës së vlerësimit me notë (si në rastin e vlerësimit të testeve), vlerësimi i këtij portofoli është nota 10 (dhjetë).

Nota	4	5	6	7	8	9	10
Pikët	0-8	9-13	14-18	19-23	24-27	28- 31	32-35

11.4 Vlerësimi me test ose detyrë përmbledhëse

Vlerësimi me test ose detyrë përmbledhëse ka për qëllim të matë nivelin e arritjeve të nxënësit për një grup të caktuar rezultatesh të nxëni. Mësuesi përzgjedh të zhvillojë test ose detyrë përmbledhëse, në varësi të veçorive të lëndës. Testi përmbledhës është test që përmban vetëm rezultatet kryesore të të nxënit (*njohuritë dhe shkathtësitë*) të periudhës përkatëse.

Si dhe kur realizohet testi ose detyra përmbledhëse?

- Në pjesën e fundit të periudhës kryhet ***vlerësimi me test ose me detyrë përmbledhëse***, që ka për qëllim të matë nivelin e arritjeve të nxënësit për një grup të caktuar rezultatesh të nxëni për periudhën përkatëse.
- Mësuesi ka lirinë të përcaktojë vetë nëse do të zhvillojë test apo detyrë përmbledhëse sipas specifikave të lëndës.
- Testi/detyra përmbledhëse planifikohet nga mësuesi. kur përmbillet një grup rezultatesh të të nxënit dhe mësuesi është ***i lirë ta vendosë vetë se kur do ta zhvillojë atë***.
- Testi/detyra përmbledhëse është 45 minuta.
- Drejtoria e shkollës menaxhon organizimin e testeve ose detyrave përmbledhëse sipas një grafiku, në mënyrë që të mos ngarkohet nxënësi në fund të periudhës.
- Testi/detyra përmbledhëse ***jo domosdoshmërisht*** bëhet në fund të periudhës. Mësuesi e përcakton vetë kohën se kur do ta zhvillojë atë.
- Në momentin kur mësuesi ***vlerëson testet/detyrat përmbledhëse, i vendos*** notat në regjistër.
- Mësuesi duhet ***të ruajë deri në përfundim të vitit shkollor*** testet ose detyrat përmbledhëse.
- Në lëndën e gjuhës shqipe dhe në lëndës së letërsisë sugjerohet që të zhvillohen teste, ndërsa në lëndën e letërsisë me zgjedhje mund të zhvillohen detyra përmbledhëse (disa të tilla sugjerohen edhe në program).

Hartimi i testit

Një nga format e vlerësimit të arritjeve të nxënësve në shkollë nga stafi drejtues është testi dhe Në raport me format e tjera të vlerësimit, kjo formë është me objektive dhe të krijon mundësinë:

- të përcaktosh nivelin e arritjeve të nxënësve për një periudhë të caktuar;
- të dallosh konceptet në të cilat nxënësit shfaqin dobësi;
- të monitorosh progresin ose jo, të nxënësve në raport me vlerësimin paraardhës;

Hapat për hartimin e një testi janë:

- *Përcaktimi i rezultateve të të nxënit të kompetencave dhe i koncepteve që do të vlerësohen (% e pikëve që do të zënë në test, e cila është në koherencë me % që kanë në programin e gjuhës shqipe).*
- Përcaktimi i peshës së niveleve që do të zbatohet në test. Niveli i dytë i arritjes së kompetencave (*rekomandohet 40%*) përfshin pyetje ku kërkohet që nxënësi të zbatojë një procedurë rutinë, mjaft të ushtruar në klasë. Niveli i tretë i arritjes së kompetencave (*rekomandohet 40%*) përfshin pyetje ku nxënësit nuk i mjafton të kujtojë procedura rutinë, as të imitojë zgjidhje standarde. Ai duhet të ndjehet para një situatë më komplekse, të cilën mund ta zgjidhë duke kombinuar njohuritë që disponon. Niveli i katërt i arritjes së kompetencave (*rekomandohet 20%*) përfshin pyetje ku nxënësi gjykon, zgjidh, jep mendim, vlerëson, harton etj., duke vënë në dispozicion njohuritë e tij.
- Ndërtimi i tabelës së specifikimeve (blueprintit)

Kompetencat	Përqindja = Pikët	Rezultatet e të nxënit	Niveli II i arritjes së kompetencave	Niveli III i arritjes së kompetencave	Niveli IV i arritjes së kompetencave
.....					
Pikët total të testit	100% = ... pikë		35% - 40% = ... pikë	35% - 40% = ... pikë	20% - 25% = ... pikë

- Hartimi i pyetjeve të testit.
- Përcaktimi i skemës së vlerësimit (*bazuar në shpërndarjen normale*). Sistemi i pikëzimit që përdoret më shumë është ai që quhet analitik. Dy nga elementet bazë të këtij sistemi janë:
 - caktimi i pikëve për konceptet që testohen;
 - skema e pikëzimit (*ku jepen kriteret e shpërndarjes së pikëve që janë përcaktuar për konceptet që do të testohen, duke pasur parasysh përgjigjen e saktë që duhet të jepet për këtë çështje*).

Në konvertimin e pikëve me nota, kufiri i poshtëm rekomandohet 25% e totalit të pikëve. Më pas caktohen intervalet e pikëve nga nota 4 – 10, të cilat janë si më poshtë

Nota	4	5	6	7	8	9	10
Përqindja e pikëve	<25%	25-38%	39-51%	52-64%	65-77%	78-90%	91-100%

Pyetjet dhe llojet e tyre

Pyetjet në një test janë objektive, gjysmë objektive dhe subjektive. Pyetjet janë objektive, kur për to vlerësues të ndryshëm arrijnë në të njëjtin vlerësim, duke u bazuar në një çelës përgjigjesh të sakta. Pyetjet janë gjysmë objektive, kur përgjigja mund të jepet në formën e një fjalie të vetme ose të disa fjalive. Ndërsa pyetjet subjektive kanë këto karakteristika:

- përgjigje të lira, të cilat mbështeten mbi një material;
- nuk ka kufizime në lidhje me gjatësinë ose stilin e përgjigjes (megjithëse kjo mund të përcaktohet në një farë mase);
- nuk kërkohet ndonjë strukturim i ngurtë i përgjigjes, megjithëse pyetja vetë duhet të jetë specifike dhe pa shumëkuptimësi.

Llojet e pyetjeve objektive

a) Pyetjet me përgjigje alternative (pyetje me 2 variante zgjedhjeje) marrin përgjigjet:

- po/jo;
- e vërtetë - e gabuar.

Shembull:

Kjo tekst është argumentues

V_____

G_____

b) Pyetjet me zgjedhje të shumëfishtë (me alternativa)

Këto pyetje japin një trung (rrënja) në formën e një pyetjeje apo të fjalie të paplotë dhe disa alternativa (tre ose katër), një prej të cilave është e vërtetë dhe pjesa tjetër janë alternativa

hutuëse. Këto pyetje janë të vlefshme për vlerësimin e njohurive, krahasime, zbatime të thjeshta, njohje e zbatim rregullash të thjeshta, formula e koncepte etj. Struktura e tyre është: trangu (rrënja), alternativat (përgjigjja e saktë dhe ç'orientuesit).

- Rekomandohen katër alternativa. Përdorimi i shumë alternativave do të ishte i pakuptimtë.
- Renditni alternativat sipas rendit alfabetik.
- *Trangu (rrënja) duhet të jetë një pyetje apo një pohim?* Të dyja strukturat janë të pranueshme. Disa hartues preferojnë të zgjedhin një strukturë dhe ta ruajnë atë vazhdimisht, por disa të tjerë i përdorin të dyja strukturat.
- Sigurohuni që trangu i pyetjes shpreh në mënyrë të plotë një çështje, në mënyrë që nxënësit të dinë mirë të bëjnë atë çfarë shpresohet prej tyre, para se të lexojnë alternativat.
- Shmangni përdorimin e fjalëve mohuese. Nxënësit në përgjithësi nuk e shohin “NUK” në një trangu pyetjeje. Nëse ajo duhet përdorur patjetër është mirë ta dalloni duke e theksuar (*bold*) ose duke e kapitalizuar (NUK).
- Sigurohuni që të gjitha përgjigjet janë afërsisht në të njëjtën gjatësi, gramatikë apo vështirësi konceptimi.
- MOS jepni alternativa që janë pjesërisht të sakta ose i mbivendosen përgjigjes së saktë.
- MOS përdorni alternativat “*të gjitha më sipër*” apo “*A dhe B*”, të cilat e bëjnë pyetjen të vështirë në mënyrë të panevojshme për nxënësit.
- Përdorni udhëzime me gojë për ata që kanë vështirësi leximi.
- Përdorni shkronja të mëdha shtypi për të shënuar alternativat.

Shembull:

Dalloni fjalinë e thjeshtë.

1 pikë

- A) Në një moment gjarpri lëvizi me shpejtësi trupin duke nxjerrë dhëmbët e vegjël.
- B) Me shpejtësi dhe guxim, djaloshi rrëmbeu shpendin dhe shpëtoi zogun e shqiponjës.
- C) Pastaj mori shqiponjën e vogël dhe iu drejtua rrugës së kthimit në shtëpi.
- D) Kur po binte gjethi, një i ri kishte dalë për gjah në male.

Shembull:

Informacioni që na jep pyetja retorike “*Si të ndahesh nga kjo botë?*”, shpreh:

1 pikë

- A) dëshirën e Rinës për të qenë në botën tjetër;
- B) dilemën e saj për të zgjedhur midis dy botëve;
- C) pendesën për fjalën që i kishte dhënë Kirolloit;
- D) aftësinë për të gjykuar bukurinë e natyrës.

c) Pyetjet me plotësim

Këto janë pyetje në formën e një fjalie që i mungon një pjesë, e cila mund të jetë fjalë a togfjalësh. Mund të jetë edhe një pjesë teksti, me pjesë të paplotësuara. Vendosja e pjesëve të munguara i jep kuptimin e duhur fjalisë apo tekstit kuptimin e plotë. Ndërtoni fjalinë në mënyrë që përgjigja e vërtetë të jetë e shkurtër dhe vetëm një. Pjesën që mungon është më mirë ta vendosim në fund të fjalisë se në fillim të saj.

Shembull: Funkcioni sintaksor i kësaj fjale është _____

d) Pyetjet me kombinime (me çiftime)

Në këto pyetje:

- zgjidhen çifte fjalësh që kombinohen nga dy lista të dhëna;
- nxënësi duhet të bëjë lidhjen korrekte mes tyre;
- variantet e dhëna në një anë duhet të jenë më të shumta se në anën tjetër.

Pyetjet gjysmë objektive

Këto pyetje kërkojnë përgjigjen e një pyetjeje direkt ose plotësim të një fjalie të paplotë. P.sh.: Donkishotizmi është _____

Pyetjet subjektive

a) Eseja e strukturuar:

- ka për qëllim kufizimin e përgjigjes;
- forma e përgjigjes kufizohet nga mënyra sesi ndërtohet pyetja. P.sh.: *Përshkruaj në jo më shumë se 150 fjalë personazhin e Esmeraldës.*

b) Eseja e pastrukturuar i jep mundësi nxënësit të demonstrojë:

- aftësi në përdorimin e gjuhës;
- fuqinë e analizës;
- aftësi në përzgjedhjen e përgjigjes;
- aftësi argumentuese;

- etj.

Kërkesa e esesë duhet të jetë sa më e qartë. Për këtë ka rëndësi folja e përdorur: përshkruaj, shpjego, vlerëso... etj.

Pikët dhe kriteret e pikëzimit

Pikët janë **tregues të nivelit të arritjeve**. Qëllimi i vendosjes së tyre është marrja dhe dhënia e informacionit në lidhje me arritjet e nxënësve. **Sistemi analitik** është më i përshtatshmi për pikëzim. Ai bazohet në vendosjen e pikëve për elemente të caktuara të përgjigjes. **Sistemi analitik** i pikëzimit ka **2 kërkesa**: caktimi i pikëve për çdo pyetje të testit dhe hartimi i skemës së pikëzimit.

Vlerësimi me pikë i pyetjeve objektive dhe gjysmë objektive

- Pyetjet po/jo; e vërtetë/ e gabuar vlerësohen me 1 pikë.
- Pyetjet me çiftim; për çdo çiftim të saktë nxënësi merr 1 pikë
- Pyetjet me plotësim: për çdo plotësim nxënësi merr 1 pikë.
- Pyetjet me zgjedhje të shumëfishtë: për çdo përgjigje të saktë nxënësi merr 1 pikë.
- Pyetjet me përgjigje të shkurtër: për çdo kërkesë nxënësi merr 1 pikë.

Shembull:

Për pyetjen me 2 pikë “Gjeni figurën stilistike dhe tregoni funksionin e saj”, nxënësi:

- vlerësohet me 0 pikë nëse nuk jep asnjë përgjigje;
- vlerësohet me 1 pikë, nëse gjen vetëm figurën stilistike;
- vlerësohet me 2 pikë nëse gjen figurën letrare dhe funksionin e saj.

Llogaritja e kohës së testit

Mësuesi duhet të vlerësojë kohën që i duhet nxënësit për t’iu përgjigjur të gjitha pyetjeve. Mbi këtë kohë ai duhet të shtojë kohë, për efekt të faktorëve të mëposhtëm:

- Nxënësi është më i ngadaltë në procedurat e përgjigjeve dhe të zgjidhjeve.
- Nxënësi është nën presion.
- Nxënësi bën gabime dhe shpesh duhet t’i rikthehet zgjidhjes së saktë.
- Nxënësi përgjithësisht ndjek rrugë më të gjatë zgjidhje dhe arsyetimi.

- Nxënësi shpesh verifikon për herë të dytë ose më tepër përgjigjet ose zgjidhjet.
- Mësuesi duhet të ketë parasysh që të shmangë zgjatjet e panevojshme.

Shumë nga vlerësimet e shkurtra (pak pyetje) mund të na japin një pamje më të saktë të asaj çfarë nxënësi di në krahasim me një vlerësim të gjatë (shumë pyetje). E thënë më ndryshe duhet të shmangim zgjatjen e panevojshme të një testi. Zgjatja e panevojshme të shmang nga qëllimi kryesor, krijon konfuzion dhe presion për nxënësin. Mësuesi duhet të konsiderojë një sërë faktorësh të tjerë si socialë e psikologjikë, që lidhen me kohën, vendin, rëndësinë e testit, si dhe me moshën, gjininë dhe përkatësinë kulturore-sociale të nxënësit.

Më poshtë është dhënë një talelë orientuese për kohën që i duhet nxënësit për një pyetje ose kërkesë në test.

Lloji i pyetjes	Koha e përafërt
Pyetje me <i>po/jo</i> ose me <i>e vërtetë/ e gabuar</i>	20-30 sekonda
Pyetje me alternativa	40-60 sekonda
Pyetje me plotësim (1 fjalë ose disa grup fjalësh)	40-60 sekonda
Pyetje me kombinime (me çiftime)	2-4 minuta
Pyetje me përgjigje të shkurtra	2-4 minuta
Ese me përgjigje të kufizuar	15-20 minuta
Ese me përgjigje të zgjeruar	35-50 minuta

Model testi (45 minuta)

Klasa XI

Periudha e parë

Testi ka 27 pikë

Në test do të vlerësohen:

- Njohuritë dhe aftësitë e nxënësve për llojet e teksteve. 57 %
- Përvetësimi i rregullave gramatikore, drejtshkrimore dhe të pikësimit. 43%

Testi është i ndërtuar me tri nivele.

- 11 pikë për nivelin bazë (40% e totalit)

- 11 pikë për nivelin mesatar (40% e totalit)
- 6 pikë për nivelin e lartë (20% e totalit)

Tabela e specifikimeve të testit

Tematikat	Niveli I	Niveli II	Niveli III
Njohuritë dhe aftësitë e nxënësve për llojet e teksteve. Teksti argumentues 16 pikë	- Përcaktimi i llojit të tekstit. 1 pikë - Identifikimi i idesë kryesore. 1 pikë - Përmbledhja e paragrafit të tekstit. 1 pikë - Vazhdimi i një paragrafi. 1 pikë - Lidhja e tekstit me përvojat e nxënësit. 2 pikë	- Përcaktimi i qëllimit të tekstit. 1 pikë - Dallimi i dhënësit dhe i marrësit. 2 pikë - Shkrimi i një paragrafi. 3 pikë	- Përcaktimi i tezës, një argumenti dhe i kundërtëzës. 3 pikë - Identifikimi i marrëdhënieve në tekst. 1 pikë
Përvetësimi i rregullave gramatikore, drejtshkrimore dhe të pikësimit. - Morfologji (përemrat) 12 pikë	- Karakteristikat gjuhësore të një teksti. 2 pikë - Dallimi i përemrave. 2 pikë - Identifikimi i funksionit të kllapave të rrumbullakëta. 1 pikë	- Dallimi i llojit të përemrave. 2 pikë - Përcaktimi i formën së duhur te përemrat. 2 pikë - Përcaktimi i mënyrës së formimit të përemrave. 2 pikë	- Përdorimi në fjali i përemrave. 1 pikë
Gjithsej 27 pikë	11 pikë ose 40 %	10 pikë ose 40%	6 pikë ose 20%

Internet i bën keq shëndetit

Varësia ndaj internetit është një shqetësim mendor i njohur dhe pranuar nga psikologët tashmë prej shumë vitesh. Po kjo mund të mos jetë simptoma e vetme. Një sajt në internet ka publikuar së fundmi një grafik informues, i cili përpiket t'i japë përgjigje pyetjes: A i bën keq shëndetit interneti?

Sipas të dhënave statistikore, janë 3 miliardë persona në botë që lidhen në internet. Nëse rrjeti do të ishte një shtet, atëherë do të renditej si ekonomia e pestë më e madhe në botë (përpara Gjermanisë). Gjithashtu, një në shtatë njerëz ka një profil në fejsbuk. Bëhet fjalë pra, për një fenomen shumë të përhapur, por jo pa efekte anësore. I pari dhe më i njohuri është ai i tipit psikologjik: Vlerësohet se 5-10 për qind e përdoruesve të internetit ka krijuar një varësi të vërtetë ndaj tij dhe një në 3 përdorues mendon se interneti është i rëndësishëm po aq sa uji dhe buka.

Por kompjuteri dhe interneti mund të kenë edhe efekte negative në jetën tonë. Sipas disa studiuesve, ekziston edhe një lidhje mes mungesës së vëmendjes dhe hiperaktivitetit, që godet veçanërisht fëmijët dhe adoleshentët.

Gjithashtu, edhe trupi i ndjen efektet e kohës që kalojmë në internet. Në 30 vitet e fundit, pra që kur kanë filluar të përdoren kompjuterët personalë, numri i të rriturve që kanë nevojë për syze është rritur nga 25% në 41.6%. Veç kësaj, qëndrimi i gabuar dhe për një kohë të gjatë para kompjuterit shkakton probleme në shpinë dhe në shtyllën kurrizore.

Ndodh që kalojmë më shumë kohë përpara kompjuterit se sa në gjumë dhe 1 në 10 prindër pohon se fëmija i tij ka shfaqur probleme me buliminë (një fëmijë që shfaq probleme bulimie është më i ekspozuar ndaj aktit të vetëvrasjes se sa një bashkëmoshatar i tij që nuk i ka këto probleme).

Ndërkohë, sa i përket fejsbukut, përhapja e të cilit është e jashtëzakonshme, nëse i referohemi SHBA-ve, konsiderohet si një faktor që ka ndikuar në ftohjen e marrëdhënieve mes bashkëshortëve dhe në rreth 20% të rasteve është shkaktar i divorceve.

Përshtatur nga gazeta "Shqip" online, dhjetor 2012.

Lexoni me vëmendje tekstin dhe përgjigjuni pyetjeve të mëposhtme.

1. Ky tekst është:

- A) argumentues;
- B) përshkrues;
- C) rrëfyes;

1 pikë

D) udhëzues;

2. Qëllimi kryesor i këtij teksti është: 1 pikë

- A) t'i këshillojë njerëzit të mos përdorin internetin;
- B) t'i informojë rreth përhapjes së gjerë të internetit në botë;
- C) t'i bindë për ndikimin negativ të përdorimit të tepërt të internetit;
- D) t'i udhëzojë si mund të kontrollojnë përdorimin e tepruar të internetit.

3. Cilës pyetje i përgjigjet paragrafi i parafundit? 1 pikë

- A) Çfarë problemesh sjell qëndrimi gjatë në internet?
- B) Ç'probleme sjell përdorimi i internetit në shkollë?
- C) Ç'raport ka mes kohës së qëndrimit në internet dhe kohës së gjumit?
- D) Si ndikon në luftën ndaj pagjumësisë interneti?

4. Në fund të këtij teksti, lexuesi arrin në përfundimin: 1 pikë

- A) Përdorimi i internetit sot është domosdoshmëri, ashtu sikurse dhe uji që pi dhe buka që ha.
- B) Përdorimi i tepruar i internetit është fakt i pranuar dhe jo opinion që ka vend për diskutim.
- C) Përdorimi i tepruar i internetit është shkaktar i shumë problemeve psikologjike e sociale në botë.
- D) Përdorimi i internetit i ka dhënë hov dhe zhvillim ekonomisë botërore, veçanërisht Gjermanisë.

5. Cila nga fjalitë e mëposhtme mund t'i shtojë paragrafit të fundit? 1 pikë

- A) Të rriturit nuk duhet të qëndrojnë me tepri në fejsbuk për të mos pasur probleme në marrëdhëniet e tyre familjare.
- B) Kontrolloni çfarë lloj faqesh dhe informacionet e tyre, gjatë përdorimit të internetit nga fëmijët tuaj.
- C) Lejoni fëmijët tuaj të përdorin internetin me masë, për të shmangur probleme të pakthyeshme tek ata.
- D) Mos i lejoni fëmijët të rrinë në internet, për të shmangur tërheqjen e vëmendjes nga mësimet.

6. Përcaktoni në tekst: 2 pikë

Dhënësin -----
Marrësin -----

7. Identifikoni në tekst: 3 pikë

Tezën: -----

Një argument: -----

Kundërtezën: -----

8. Veçoni nga teksti një marrëdhënie shkak-pasojë. 1 pikë

9. Shkruani një paragraf të shkurtër si argument mbështetës në favor të tezës. 3 pikë

10. Thoni dy karakteristika gjuhësore tipike për këtë lloj teksti. 2 pikë

Karakteristika 1: -----

Karakteristika 2: -----

11. Shkruani dy arsye pse duhet përdorur interneti në procesin e të nxënës. 2 pikë

12. Shpjegoni përdorimin e kllapave rrumbullake në paragrafin e parafundit. 1 pikë

13. Gjeni përemrat dhe thoni llojin. 4 pikë

Fëmija me probleme bulimie është më i ekspozuar ndaj aktit të vetëvrasjes, se një bashkëmoshatar që nuk ka bulimi. Jo rrallë pyesim veten se sa të sigurt ndihen fëmijët ndaj ngacmimeve.

14. Përdorni përemrin ato si përemër dëftor në fjali? 1 pikë

15. Vendosni grupet në kllapa në formën e duhur. 2 pikë

a) (Vajza jote e vogël) ----- i thamë që të mos e përdorë fejsbukun.

b) Djali (ne) ----- nuk ka fejsbuk.

16. Përcaktoni mënyrën e formimit të përemrave *gjithfarë* dhe *lloj-lloj*.

2 pikë

Nota	4	5	6	7	8	9	10
Pikët	0-6	7- 10	11-14	15- 18	19- 22	23-25	26-28

11.5 Vlerësimi periodik

Vlerësimi periodik bëhet në përfundim çdo periudhe dhe përmban tri nota:

- *Nota e vlerësimit të vazhdueshëm (NVv)*, e cila vendoset në regjistër në kolonën përkatëse në faqet e vlerësimit.
- *Nota e vlerësimit me test ose me detyrë përmbledhëse (NTp)*, e cila vendoset në regjistër në kolonën përkatëse në faqet e vlerësimit.
- *Nota e vlerësimit të portofolit lëndor (NVp)*, e cila vendoset në regjistër në kolonën përkatëse në faqet e vlerësimit.

11.6 Vlerësimi përfundimtar

Vlerësimi përfundimtar shënohet në regjistër duke plotësuar kolonat “Vlerësimi vjetor” dhe në kolonën “Nota përfundimtare”.

Vlerësimet vjetore përmbajnë:

- *notën vjetore të vlerësimit të vazhduar* që është rezultat i tri periudhave;
- *notën vjetore të vlerësimit me test ose detyrë përmbledhëse* që është rezultat i tri periudhave;
- *notën vjetore të vlerësimit të dosjes së nxënësit* që është rezultat i tri periudhave.

Në rast kur ecuria e nxënësit është e dukshme progresive ose regressive gjatë dy periudhave të fundit, vlerësimi i tij vjetor në secilën nga rubrikat mund të jetë progresiv ose regresiv.

Në rast se ecuria e tij nuk është e qëndrueshme përgjatë tri periudhave, atëherë vlerësimi llogaritet me mesatare.

Nota përfundimtare llogaritet me përqindje për secilën nga rubrikat

Tabela: Pesha në përqindje e llojeve të vlerësimit

Lloji i vlerësimit	Pesha në përqindje
Vlerësimi i vazhdueshëm	40%
Vlerësimi me test ose detyrë përmbledhëse	40%
Vlerësimi i portofolit të nxënësit	20%

Hapat për njehsimin e notës përfundimtare janë:

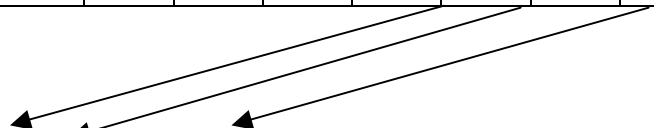
- Përcaktohet nota vjetore e vlerësimit të vazhduar (NV_V), bazuar në tri notat e periudhave, duke gjykuar në mënyrë progresive.
- Përcaktohet nota vjetore e testit/detyrës përmbledhëse (NT_P) bazuar në tri notat e periudhave, duke gjykuar në mënyrë progresive.
- Përcaktohet nota vjetore e portofolit të nxënësit (NV_P) bazuar në tri notat e periudhave, duke gjykuar në mënyrë progresive.
- Shumëzohet secila prej notave me përqindjen përkatëse.
- Mblidhen këto prodhime dhe shuma rrumbullakoset me numër të plotë (p.sh., 8,8 $\approx$ 9).

$$(NV_V \times 0.4) + (NT_P \times 0.4) + (NV_P \times 0.2) = \text{Nota përfundimtare}$$

Përshkrimi i notës përfundimtare vjetore argumenton nivelin e arritjeve të kompetencave të fushës/lëndës. Përshkrimi i referohet pikave më të forta që ka nxënësi lidhur me përmbushjen e kompetencave të lëndës

Shembull 1: Gjuhë shqipe, klasa XI

Tremujori I			Tremujori II			Tremujori III			Notat vjetore			Nota përfundimtare
NV V	NT _P	NV P	NV V	NT _P	NV P	NV V	NT _P	NV P	NV V	NT _P	N V P	
7	6	7	8	7	8	8	7	9	8	7	8	

$$(8 \times 0.4) + (7 \times 0.4) + (8 \times 0.2) = 7.6$$

Nota përfundimtare 8

Nota përfundimtare	Përshkrimi i vlerësimit
8	Gent... kupton, interpreton, analizon mirë tekste të ndryshme rrëfyese, përshkruese, argumentuese, informuese- paraqitëse dhe udhëzuese, si dhe jep disa gjykime rreth tyre. Ai shkruan duke u përqendruar në temën që do të trajtojë dhe respekton strukturën dhe karakteristikat e tekstit. Ai zbaton rregullat gramatikore, drejtshkrimore dhe të pikësimit.

Shembull 1: Letërsi, klasa XII

Tremujori I			Tremujori II			Tremujori III			Notat vjetore			Nota përfundimtare
N	NT _P	NV	NV	NT _P	NV	NV	NT _P	NV	NV	NT _P	NV	8
V		P	V		P	V		P	V		P	
V												
7	6	7	7	7	8	7	7	8	7	7	8	

$$(7 \times 0.4) + (7 \times 0.4) + (8 \times 0.2) = 7.2$$

Nota përfundimtare 7

Nota përfundimtare	Përshkrimi i vlerësimit
7	- Emi ... përshkruan dhe analizon karakteristikat kryesore të letërsisë së shekullit XX, drejtimet kryesore letrare, gjinitë letrare që u lëvruan, si dhe autorët përfaqësues dhe veprat e tyre. - Ajo përcakton temën dhe idetë kryesore në tekstet në prozë, analizon personazhet, i lidh elementet e mësipërme me jetën dhe botën rreth saj. Emi përcakton gjininë dhe motivet kryesore në tekstet poetike, formulon idetë e saj dhe dallon gjuhën e figurshme.

11.7. Vlerësimi i esesë

Ndryshe nga një ushtrim matematike apo fizike që ka një zgjidhje të vetme, një ese përbëhet nga një numër i shumtë elementesh. Më poshtë janë renditur dy modele sugjeruese për vlerësimin e esëve.

Model 1

Nota 10

Një ese duhet vlerësuar me notën 10, kur është shumë origjinale, është jashtëzakonisht e strukturuar dhe e detajuar, ka një rrjedhë logjike mendimi dhe është shumë bindëse (mund të ketë një ose dy gabime sipërfaqësore).

Kjo ese:

- i përmbahet temës, e cila zhvillohet dhe mbështetet me shembuj, ilustrime, fakte ose detaje të shumta;
- ka strukturë të qartë dhe organizim logjik;
- ka paragrafë me strukturë të saktë;
- ka rrjedhë logjike midis fjalive dhe paragrafëve;
- ka fjali me strukturë të saktë;
- ka përdorim të saktë dhe të përshtatshëm të gjuhës shqipe standarde (nuk ka fjalë të huaja, trajta të ligjërit bisedor, fjalë dialektore etj.), duke përfshirë edhe shenjat e pikësimit dhe rregullat gramatikore dhe drejtshkrimore;
- ka origjinalitet dhe stil në mendimet dhe idetë e shprehura.

Nota 9

Një ese vlerësohet me notën 9, kur tema është trajtuar mirë dhe ka një strukturë të organizuar. Kjo ese nuk ka aq origjinalitet dhe stil sa një ese e cila vlerësohet me notën 10, por është e qartë dhe interesante (mund të ketë disa gabime sipërfaqësore, që nuk e prekin kuptimin e fjalive).

Kjo ese:

- i përmbahet temës, por mund të ketë nevojë për disa shpjegime apo argumente shtesë;
- ka strukturë të qartë dhe organizim logjik;
- ka paragrafë me strukturë të qartë;
- ka rrjedhë të mirë logjike midis fjalive dhe paragrafëve;
- fjalitë kanë strukturë të saktë;

- ka përgjithësisht përdorim të saktë të gjuhës shqipe standarde (nuk ka fjalë të huaja, trajta të ligjërimit bisedor, fjalë dialektore etj.), duke përfshirë edhe shenjat e pikësimit dhe rregullat gramatikore dhe drejtshkrimore;
- ka më pak origjinalitet dhe stil sesa një ese që vlerësohet me notën 10.

Notat 7 dhe 8

Kjo është një ese, e cila tregon aftësitë e nxënësit për të shkruar në gjuhën shqipe standarde, por nuk e ka origjinalitetin dhe rrjedhshmërinë e esesë që vlerësohet me notën 10 dhe nuk ka zhvillimin dhe organizimin e esesë që vlerësohet me notën 9. Dallimet kryesore midis notës 7 dhe 8 janë sasia e detajeve të përdorura për të zhvilluar kryesore, si dhe rëndësia që i jepet trajtimit të temës. Gabimet drejtshkrimore, gramatikore apo në përdorimin e shenjave të pikësimit hasen më shpesh në këto ese.

Kjo ese:

- përgjithësisht i përmbahet temës, e cila mbështetet me detaje të rëndësishme (ndonjëherë këto detaje mund të mungojnë);
- ka strukturë të mirë (mund të ketë disa gabime në strukturimin e esesë);
- ka organizim të mirë të paragrafëve (mund të ketë disa gabime në strukturimin e paragrafëve);
- ka rrjedhë logjike midis fjalive dhe paragrafëve, por ndonjëherë mund të mungojë;
- fjalitë kanë strukturë të mirë, por mund të ketë fjalë apo fjali që përsëriten;
- ka përdorim të saktë të gjuhës standarde, por ka edhe përdorim të disa fjalëve dialektore ose fjalë të ligjërimit bisedor;
- ka pak gabime gramatikore, drejtshkrimore apo në vendosjen e shenjave të pikësimit;
- ka më pak origjinalitet dhe stil sesa një ese që vlerësohet me notën 9 ose 10.

Notat 5 dhe 6

Kjo ese vlerësohet me notën 5 ose 6, sepse nuk ka strukturë të qartë dhe mungojnë detajet që mbështesin argumentet dhe idetë e shfaqura. Në këtë ese mund të shohim që nxënësi shpesh largohet nga tema.

Në këtë ese:

- trajtimi i temës është i paqartë ose i papërshtatshëm në lidhje me lexuesin;
- nxënësi nuk jep fakte apo detaje për të mbështetur argumentet e tij;

- paragrafët dhe fjalitë përgjithësisht nuk kanë një rend logjik;
- ka disa fjali që nuk kanë strukturë të saktë;
- ka fjalë që përdoren gabimisht dhe vihen re shumë dialektizma, klishe etj.;
- ka gabime të shpeshta drejtshkimore, gramatikore dhe në vendosjen e shenjave të pikësimit;
- origjinaliteti në trajtimin e temës, pothuajse mungon.

Nota 4

Një ese vlerësohet me notën 4 sepse:

- tema nuk trajtohet përgjatë esesë;
- nuk ka strukturë (nuk ka hyrje, zhvillim dhe mbyllje);
- nuk është e strukturuar në paragrafë;
- nuk ka rrjedhë logjike midis fjalive;
- nuk përdoret gjuha shqipe standarde;
- ka gabime të rënda drejtshkimore, gramatikore dhe në përdorimin e shenjave të pikësimit;
- nuk ka aspak origjinalitet në idetë e shprehura.

Model 2 (ese me 8 pikë)

Tema: Çfarë zgjidhje do t'i kishe dhënë ngjarjes në rrëfenjën “Rinë Katerinëza” të Mitrush Kutelit? Argumento zgjidhjen tënde. 8 pikë

Shtjellimi i idesë 2 pikë. Duhet të kihen parasysh:

- Fokusimi në temë (të jetë mbyllje rrëfenje ose përralle, të jenë po ato personazhe dhe ajo temë, por përzgjedhja e mbylljes është e lirë).
- Ruajtja e motiveve të martesës, dashurisë, vdekjes, bashkimit, ndarjes, përjetësisë etj.
- Renditja e ideve, përshtatja me qëllimin (fundi t'i shkojë për shtat vetë rrëfenjës, nëse flitet për dy të rinj dhe në fund të flitet përsëri për ta).

1 pikë: Kur jep mbyllje duke ndjekur logjikën e rrëfenjës.

0 pikë: Kur shkruan diçka që nuk ka lidhje me çfarë është thënë më lart.

Organizimi dhe struktura 2 pikë . Duhet të kihen parasysh:

- Pjesët përbërëse (mbyllje e qartë).
- Kronologjia (në këtë rast mbyllja të realizohet pas hyrjes dhe zhvillimit që ka dhënë autori).

- Logjika (të ketë lidhje me çfarë është thënë më lart).
- Kalimet e kuptimshme (edhe nëse mbyllja është ndryshe nga ajo e autorit, duhet të lidhet me pjesën më lart).
- Përzgjedhja (mbyllja të jetë e pranueshme).

1 pikë: Kur jep një mbyllje të çfarëdoshme, të lexueshme dhe të pranueshme.

0 pikë: Kur fundi nuk ka lidhje me ngjarjen.

Stili dhe origjinaliteti. 2 pikë. Duhet të kihet parasysh:

- Shprehjet origjinale (figuracioni, fjalë jo të zhargonit të përditshëm).
- Nëse stili është i gjallë, tërheqës, ndikues. (me rrjedhshmëri, të ketë efekt)
- Nëse stili është i qartë.
- Nuk është imitues (mbështetet te autori, por jep dhe mendimin e tij).

1 pikë: Kur thotë diçka të vetën, por pa larmi, pa bukuri, pa shumë qartësi.

0 pikë: Kur nuk kuptohet asgjë nga ajo që ka thënë.

Saktësia gjuhësore (sintaksa dhe drejtshkrimi). 2 pikë. Duhet të kihet parasysh:

- Trajta e duhur e fjalëve.
- Fjali të sakta.
- Shenjat e pikësimit.
- Përdorimi i shkronjës së madhe.

1 pikë: Kur ka gabime, por kuptohet se çfarë ka shkruar.

0 pikë: Kur gabimet e shumta deformojnë, ose nuk lejojnë kuptimin e shprehjes.

Shtjellimi i idesë	Organizimi dhe struktura	Stili dhe origjinaliteti	Saktësia gjuhësore (sintaksa dhe drejtshkrimi)	Totali
2 pikë	2 pikë	2 pikë	2 pikë	8 pikë

11.8. Ndryshime pozitive që sjell vlerësimi i bazuar në kompetenca

Për nxënësit	Për mësuesit	Për prindërit
Vlerësimi i bazuar në kompetenca:		
Siguron informacion për pikat e forta dhe mundësitë për zhvillim.	Siguron të dhëna të hollësishme për aspekte të ndryshme të nxënësit.	Siguron informacion të detajuar dhe specifik për arritjet e fëmijës.
Mbështet dhe nxit procesin e të nxënësit.	Krijon mundësi të gjykojë më mirë për arritjet e nxënësve.	Krijon mundësi që prindërit të përfshihen në procesin e të nxënësit të fëmijës.
Lehtëson nxënësit dhe shmang presionin e notës në mënyrë të vazhdueshme.	Lehtëson vëmendjen e tij nga notat e vazhdueshme duke u përqendruar më shumë te të nxënësit e nxënësve.	Krijon më shumë mundësi për mbështetje rreth të nxënësit të fëmijëve të tyre.
Ç bën “mitin” e notës.	Shmang subjektivizmin në vlerësim.	Krijon mundësi që prindërit të interesohen më shumë për përparimin e nxënësve në vazhdimësi.
Siguron vetëbesim te nxënësit.	Siguron të dhëna nga burime të ndryshme për të motivuar nxënësin.	Krijon mundësi që të vlerësohen jo vetëm arritjet, por edhe përpjekjet që bëjnë fëmijët e tyre.
Krijon mundësi për vetëvlerësim dhe forma të larmishme vlerësimi.	Me organizimin e veprimtarive gjithëpërfshirëse gjatë zhvillimit të mësimi me dy orë të njëpasnjëshme lehtësohet shumë si proces.	Krijon mundësi që prindërit të japin mendimin e tyre për vlerësimin e fëmijës së tyre.
Motivon zhvillimin e kompetencave të të nxënësit (kompetencave kyç dhe lëndore).	Nxit rritjen profesionale të mësuesit.	Krijon mundësi që fëmijët e tyre të aftësohen edhe në zgjidhjen e situatave në jetën e përditshme.

Bazohet në nivele arritjesh të njëjta për të gjithë.	Krijon mundësi që mësuesi të jetë objektiv dhe transparent për të gjithë.	Krijon mundësi që prindërit të ndërgjegjësohen për vlerësimin e fëmijës së tyre.
Zhvillon talente dhe u jep mundësi të gjithë nxënësve të tregojnë aftësitë e tyre.	Siguron gjykime dhe mbështet vendimmarrje mbi bazën e të dhënave të shumta që siguron.	Krijon mundësi që prindërit të sigurojnë informacione mbi bazën e të dhënave që mësuesi siguron nga burime të ndryshme.
E bën nxënësin më “miqësor” me lëndën.	E bën lëndën më “të dashur” për nxënësin.	E bën shkollën dhe mësuesit më “të pëlqyeshëm” për fëmijët e tyre.

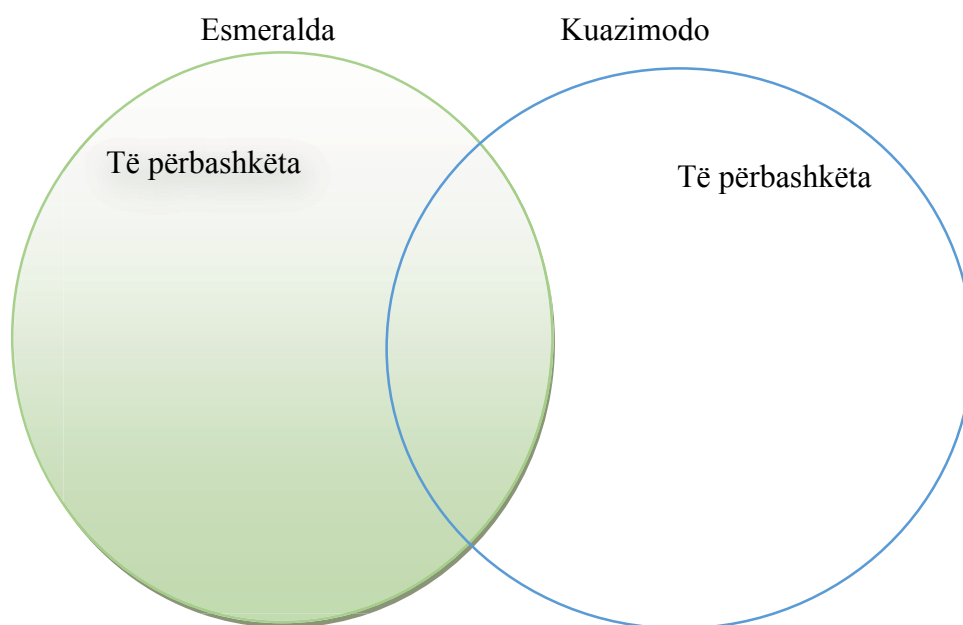
Bibliografia

- IZHA, 2014, Korniza kurrikulare.
- IZHA, 2014, Kurrikula bërthamë AML, klasat 10-12.
- IZHA, 2015-2018, Programet e gjuhës shqipe, programet e letërsisë dhe programet e letërsisë me zgjedhje, klasat 10-12
- IZHA, 2015, Korniza e vlerësimit të nxënësit.
- IZHA, 2016, Nivelet e arritjes (arsimi i mesëm i lartë).
- IZHA, 2017, Udhëzuesi i zhvillimit të kurrikulës në arsimin e mesëm të lartë.
- Vaça, R, Vaça, J. 2009, Content Area Reading (Pearson International Edition)
- Topkins, E, G, 2006, Literacy for the 21-th century (Pearson).
- Musai, B. Mësimdhënia dhe të nxënit ndërveprues (CDE).
- Musai, B. Si të shkruajmë ese (CDE).
- J,L,Irvin. D,R,Buehl. R,M, Klemp, Reading and the High School Student (Pearson).
- Topkins, E, G, 2008. Teaching Writing (Pearson).
- CDRSEE, 2013. Mësimdhënia e të mësuarit.
- http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/109EN.pdf
- http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/130EN.pdf
- <https://data.oecd.org/pisa/reading-performance-pisa.htm>.

Diagrami i Venit

Diagrami i Venit është një teknikë me anë të së cilës evidentohen të përbashkëtat dhe dallimet ndërmjet dy koncepteve, dukurive etj. Ai ndërtohet mbi dy ose më shumë rrathë të mbivendosur, me një hapësirë në mes. Në pjesën që pritët shkruhen të përbashkëtat dhe në pjesët e tjera shkruhen dallimet.

Shembull: Krahësimi i Esmeraldës me Kuazimodon

Harta e konceptit

Kjo metodë ndihmon në pasurimin e të kuptuarit të një fjale ose të një koncepti nga nxënësit. Hartat e konceptit janë struktura grafike që përqendrojnë vëmendjen e nxënësve në përbërësit kryesorë të një përkufizimi: klasa apo kategoria, cilësitë apo karakteristika, ilustrimet dhe shembujt.

- gjykon rreth vlerave letrare të këngëve të ciklit.

b) Modeli i mëposhtëm është për dy orë të njëpasnjëshme në klasën e dymbëdhjetë (Gjuhë shqipe)

Fusha: Gjuhët dhe komunikimi	Lënda: Gjuhë shqipe	Shkalla: V	Klasa: XII
Tema mësimore: - Lajmet (2 orë)		Situatat e të nxënit: Rëndësia e lajmit në jetën e përditshme.	
Rezultatet e të nxënit: Nxënësi: - përcakton funksionin e lajmeve; - analizon veçoritë e lajmit si një tekst i paracaktuar për t'u dëgjuar; - analizon elementet kryesore të kronikave të lajmeve; - vlerëson cilësinë e lajmeve; - dallon faktet reale nga komentet subjektive; - shkruan lajme duke u nisur nga elementet e tyre kryesore.		Fjalët kyç: - tekste të parashikuara për t'u dëgjuar, - lajme, tituj lajmesh, - terminologji specifike, burim informacioni.	
Burimet: - libri i nxënësit; - interneti.		Lidhja me fushat e tjera: - Historia - Qytetaria - TIK	

Metodologjia dhe veprimtaritë e nxënësve: Organizues grafik/stuhi mendimesh, DDM, të nxënit në bashkëpunim, punë në dyshe, punë individuale etj.

Organizimi i orës së mësim:

📁 **Lidhja e temës me njohuritë e mëparshme të nxënësve**

Tema **Lajmet** ka si qëllim të zgjerojë më tej njohuritë e nxënësve me lloje të tjera të teksteve të paracaktuara për t'u dëgjuar.

Stuhi mendimesh:

